

ANTIQVITATVM ETRVRIAE, SEV DE SITV CLANARVM

Fragmenta Historica,

DEQVE REBVS FÆLICITER GESTIS
CIVITATIS ARETINÆ, CLVSINÆ, AC CORTONENSIS
CVM SENENSIBVS, FLORENTINIS, EXTERISQVE,
AD ILLVSTRISSIMVM, AC GENEROSISSIMVM

D. COMITEM
HIERONYMVM
DANDINVM.

Senogalliæ Anno M.DC.LXXXXVI.
Apud Franciscum Antonium Percimin[illegible] *Superiorum* [illegible]

[illegible handwriting]

Illuſtriſſimo, & Clariſſimo
D. COMITI
HYERONIMO
DANDINO
D. ET PATRONO SVO COLENDISSIMO.

Onſueuere, Illuſtriſſime Domine, litteratum ſtudioſi, qui typis prouidè labores ſuos committere neglexerũt eoſdem fidelium oculis amicorum, ſapientumque ſubijcere, nè omnimoda obliuione deperderentur: nèue ignari, ac cæterorum vulgus iners egregios quoſcumque irridere præſumat; hoc conſilio beneficentiæ tuæ ſapientiſſimæ, qui me ſummo amore, ſummiſque honoribus es proſecutus, quique

mira eruditione, ingenioque præcæteros huius Prouinciæ elato plurimùm polles annuenti hæc manuscripta transmittenda curaui, quæ tamen grauibus curis, morbis pluribus, erumnis, officiorumque onere propemodùm fessus, atque in ipsa iuuenta senescens omisi perficere, & vt morem gererem beneuolentiæ tuę manibus amicorum quorumdam talia qualia sint vindicaui, omnem lapidem mouendo nè in lucem ab ijsdem ederentur, nedũ quia historia suo indiget complemento, & fragmenta conscribendo ob inuolutos rerum casus, Locorumque gesta seriem annorum retinere per difficile visum, sed nè inuidis, ac Blateronibus præbere superinsistendi argumentum, & ab instituto meo alienã viderer contexere; ad ea conscribenda coegit Patriæ amor, quia ex Peripatetico prima iustitia est, quæ Deo proxima, quæ patriæ, parentibusque, postrema quæ vita iam functis debitum suum cuique præstemus officium, siquidèm magis vnusquisque nascitur Reipublicæ, quàm sibi, & parentibus, ita enim Arpinas Demosthenes omnium societatum nulla est gratior, nullaque charior, quàm ea, quæ est in Republica, vnicuique nostrum chari sunt parentes, liberi, propinqui, familiares, sed omnium charior patria, pro qua quis dubitet mortem oppetere, si ei sit profuturus, & qui patriam adiuuerint, auxerint, certus est designatus in Cœlo locus, vbi cum beatis omni æuo fruantur, &

Nescio, qua natale solùm dulcedine cunctos
Allicit immemores, nec sinit esse sui.

Stimulum etiam præstitere Ciuitatum Vallis Clanarum in Ætruria decora gesta, quæ nè dicam iacere, sed vel incu-

incuriosiùs tradi, vel minùs expingi solertèr ab ijs, quorum olim in eiusmodi scriptis elugubratio desudauit, & simùl vt à quorumdam assertis ira, studio, vel insulzè editis ex monumentis diligentiorum eruditorum studio vulgatis explorata pro animi priuata voluptate, ac eruditione vindicarem. Quæ quàmuis ob magnitudinem animi tui minima re, & pondere fortasse censeantur, lætaberis in Vrbium, ac familiarum vetustissimis principijs, qui origine, ac generosa Nobilitate suprà cæteros fulges, potissimùm quia plurima recensentur Senarum Reipublicæ egregia facinora, ex qua Clarissimam Familiam Dandinam originem duxisse compertum est. Etenim septingentis, & vltrà elapsis annis Longobardis exactis libertatem pleniorem Senarum Ciuitas assecuta est, pluribus primarijs Viris Auctoribus, inter quos Dandinus ille Patriæ, nè dixerim Pater, seù lumen, prudentia, ac strenuitate memorandus, Castrorum Perolæ Dominus, Tatti, ac Montis Massi ad Senarum maritima, necnon Montis Ciani ditionis Volaterranæ, vt lapideæ Inscriptiones, insignia Gentilitia Senioribus comprobarunt, & Familiæ monumentis liquet. Primi enim consueuerunt Ghoti, Longobardique Ducatus, Marchionatus, ac fœuda de Republica optimè meritis impartiri, quod est indubitatum argumentum Magnanimos Dandinorum Auos extitisse præpotentes à longinquis temporibus, cum non sine labore, annorumque decursu Familiæ ad Dominia, Apicemque rerum promoueantur, quorum vestigijs Nepotes emeritissimi inhærentes sibi famam nunquàm perituram comparantes, securitati Patriæ, Ciuium famæ consuluerunt. Aucta

enim

enim Senensium dissidia Franciscus composuit hostibus profligatis, ac Petrus Dandinus Alexandro III. Senensi morum suauitate, fide summoperè gratus, quo vno maximè ex Conciuibus grauioribus, arduisque negotijs vsus est ad Cardinalatum euectus, vt nouitèr Addentes ad Ciacconium recensent in Vita Sacræ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium per hæc verba. *Petrus Presbyter Cardinalis titulo S. Sabinę ab Alexandro III. Teste Patre Alphonso Ciacconio Cardinalis renunciatus contra Hęreticos Albigenses apud Tolosam in Aquitania Anno* 1178. *Legatus est, sapientia, & doctrina clarus*. Hunc fuisse de Domo Dandina ex veteribus insignijs trium Syderum, Antiquorum traditione, ac ex sententia aliquorum, quos inferiùs referemus, palàm est. Cuius ex Nepotibus Vghus Dandinus in Reipublicæ administratione, potentia, opibus, animique virtute præcellens ad summum gloriæ fastigium peruenit. Dauid verò filius Hughi diuino Spiritu adactus sibi Diuum Galganum imitandum præfixit: & anno 1250. ad Cisterciensium Cœnobia conuolans, eo fulsit splendore virtutis, vitæ sanctimonia, doctrina, ac regulari obseruantia, vt Venerandus, ac Beatus Populi, ac famæ persistentis vocabulo enunciaretur, & Innocentius IV. Romanis diffisus in augustam Perusiam profugus se, ac labentis Maiestatis securitatem ipsius Orationibus, ac Consilijs crediderit, & commendauerit, ac Vrbanus IV. de frenandis Cisterciensium discordijs ipsius ope, ac sapientia Bullam signarit. Anno verò 1270. Ad Episcopatū Souanensem Populo acclamante, ac Comite Aldobrandesco Auctore euocatus latuit per biennium, adeò enixè Christi humi-

humilitatem assequebatur; donec benigno Gregorij huius nominis X. Aretio residentis impulsu ad dignitatem capessendam arctaretur, cujus dexteritatem, rerumque gerendarum peritiam, facundiam, heroicasque virtutes admirati excelsi Senarum Patres Caroli Angioini de Senensibus in suspicionem lapsi propè Mænia copijs ex tẽpore admotis, & Ciuibus rei nouitate perculsis Episcopum Dandinum ad conciliandum Regis animum, delegauerunt, qui Beatæ Virginis Senarum Patronæ ope nixus eo mentis ardore, ac spiritu ante ipsius Virginis Aram extra Mænia perorauit, vt radijs effulgere, & nouum, diuinumque hominem induisse Regi videretur, vt pertinax, ac in vltionem propensus Regis animus, Ducesque ad arma parati ad concordiam reducerentur, regijs lilijs Dandinorum Gentilitio Stemmati elargitis, meritis denique, & virtutibus clarus ad cælestia Virum profectò Venerabilem euolasse consensu traditum.

Verùm perpetuis odijs, ac ciuilibus armis scissa Senarum Republica, hæc insignis Familia in vetustissimam Vrbem Cæsenatem recipitur; quod quibusdam ex Scriptoribus ansam præstitit Nobilissimæ Familiæ Bandinæ, siuè diuersi Stipitis, seù vt alij veriùs autumant incuria, decursu temporum eiusdem agnationis egregios tribuere bello, togaque Viros, inter quos maximè emicuere Franciscus Equitis Salustij Bandini Nepos Bandinus, ac Germanicus Archiepiscopi Senarum clementia, ac doctrina Patres emeritissimi, ac Marius Bandinus, qui vnus ex strenuis Senarum libertatis Defensoribus expugnata Senarum Vrbe cum clarissimis Viris, Matronisque profugus inscriberet in numismatis, *Respublica Senensis*

in Monte Ilcino. De Bandina verò Familia Florentiæ cõmorante Octauius Cardinalis Bandinus à Clemẽte VIII. 1595. renunciatus, ac secundus Firmi Archiepiscopus, eademque dignitate Petro Dino concessa Flaminiæ Legatus creatus. Ex Familia Dandina emanauit litteratissimus Hyeronimus Dãdinus Anselmi Equitis filius Prælatus Domesticus, & à secretis Pauli III. Casertæ, & Imolæ Episcopus bis pro arduis, implicitisque negotijs ad Regem Gallum, & bis ad Carolum V. Nuntius transmissus, & denique à Iulio III. an. 1551. sacra Purpura insignitus titulo Sancti Marcelli, iterùmque missus ad Carolum V. de latere Legatus, de quo cecinit Ianus Vitalis.

Magnorumque parat, dum præmia grata laborum
Dandine Vir clarissime
E septem Geminis plaudit tibi collibus ingens
Regina Roma Gentium.

Imolensem Ecclesiam Patri Anastasio Vberto ex Sorore Nepoti Theologorum maximo tradidit, eoque vita functo, iterùm moderandam suscepit inuidis fatis immaturè raptus Anno ætatis L. à reparatione Mũdi MDLIX Eques quoque Pompeius Dandinus consilio, manuque egregius Filiorum Marci Agrippæ, ac Anselmi dotibus clarior, quorum primus in vtroque iure peritissimus ad Episcopatum Æsinæ Ciuitatis vocatus anno 1599. vbi perpetuis Ciuium laudibus, omni æuo famæ, ac gloriæ adolescit. Anselmus vtriusq; Signaturæ Referendarius à Gregorio XIII. in Gallia Nuntius, Bononiæ Vicelegatus, Perusiæ Gubernator electus, ac vnus ex Ponentibus Sacræ Consultæ designatus. Pompeius Nepos Gre-

gorij

gorij XV, & Vrbani VIII. Prælatus Domesticus in peragendis, decernendisque negotijs prudẽtia clarus, Legum, ac sacrorum Canonum studiosissimus. Iunior quoque Anselmus D. Comitis Herculis Dandini filius morum probitate, ac maximo in re litteraria iudicio pluribus Italiæ Tribunalibus integerrimus Præses, Episcopus Ceruiæ creatus immaturæ anno ætatis 38. sui desiderium reliquit Pater Hieronymus Societatis Iesu in Patauina, Perusina, ac Parisiensi Vniuersitate, Phylosophiæ; ac Theologiæ Lector, edidit de corpore animato, Eticam sacram, ac relationem Legationis sibi iniunctæ per Clementem VIII. ad Patriarcham, ac Maronitas Montis Libani. Redolescit Auorum memoria in vigilantissimo, ac integerrimo Senogalliæ Antistite Mutio Dandino, qui Musis amicus, ac historijs versatus tanta decoratus ęquabilitate, vt neque familiaritas contemptum pariat, neque dignitas affabilitatem pessundat comuni Populorum, ac Prouinciæ sensu Pauperum Pater, morum candore, ac prudentia famigeratus, structis in ea Ciuitate, ac Rochæ in Contrata ære suo ædificiis summoperè liberalis.

Æquè in re militari Duces, Equitesque laudabiles ostentant patentia Dandinorum monumenta etenim ijs posthabitis, qui longa serie annorum in Republica Senarum, tàm pace, quàm bello floruere, ac etiam prætermisso Oddo Antonio Dandino, qui opibus; famaque maximus anno 1525. cum Ioanna Borbona Excellentissimorum Marchionum Montis Sponsalia contraxit, eximium recensebo Militum Præfectum Pompeium Dandinum, qui à Carolo V. ob egregia in re militari facinora Eques auratus, Comes Palatinus cum

Priui-

Priuilegijs amplissimis nominatus Aquila Imperiali sibi, posterisque donata à Paulo, ac Iulio III. omnium Arcium Romandiolæ Præfecturam sortitus emicuit fortitudine, ac fide, ac strenuissimum. Virum Marcum Agrippam sub eodem Carolo Equitatus Capitaneum, ac Magistrum, qui in expeditione aduersùs Turchas diem clausit nunquam gloriæ moriturus, Hyacinthum quoq; Ducem Militum Custodiæ Magni Etruriæ Ducis, ac iuniorem Marcum Agrippam Dandinum Patruum tuum Equitem Melitensem in flore ætatis Turcharum hostem infensissimum, nec non Hieronymum equè Patruum tuum in Belgio, ac Sabaudia militia clarum, an nè ingrato silentio inuoluendi Comes Hercules Dandinus, ac Comes Oddus Antonius Genitor tuus, an tu ipse, Agnatique sui Viri vndequaque clarissimi, vt fama tot gestorum inter gentes diffusa à Bononiensibus, Perusinis, ac Cęsenatēsibus inter Patritios primi ordinis Gens Dandina dudū recepta generosa, ac incorrupta nobilitate ita refulget, ita à ſeculis pluribus affluit diuitijs, vt meritò inter primarias Italię Familias iure recēsenda sit, quę & Viros superiùs laudatos cōmendarunt ex Familiæ documētis Abbas Libanorius in Vita Venerabilis Episcopi Dauidis Dandini impressa Venetijs 1605. Pōpę Senenses, Apostillę ad Cronicas Senarū Bisdomini: & in ijsdē Cronicis M. S. Episcopus Patritius, P. Vghellius, P. Ciacconius, & fama, vetereſque comprobant traditiones Seniorum.

Tu itaq; Iuuenis eruditissime, qui verborū facūdia, gratiaq; emines plurimùm, opus breui dierum periodo confectum legere nè dedigneris, nouumque hoc benignitatis tuæ argumentum patefacere, quod si amplitudinem

tuam

tuam consideres, animumque offerentis deuinctissimum perpendas te hoc denegaturum ambigere neutiquam possum. Valeas teque, & tuos ad ampliora Serua Patriæ Amor, & Prouinciæ ornamentum.

Romæ 1 Iulij M.DC.LXXXXIII.

Sopra l'historie di Valdichiana

Attribuite all' ingegnosa Penna

DEL SIGNOR

FRANCESCO DINI

AVOCATO SANESE

Parla Lucignano Patria natiua del medesimo.

SONETTO

Del Signor Sebastiano Dante Priore, & Auocato eruditissimo di IESI.

ERano i preggi miei dal tempo edace
O' già dispersi, ò nell'oblio sepolti:
Eran gl'auiti rai nell'ombre auuolti
Fatti scempio crudel d'Euo rapace.
Fù sempr'il seno mio d'Eroi ferace:
Mà qual prò, se dal sen materno sciolti
I patrij Colli abbandonàro incolti,
Portando lungi la LICINIA face.
E pur vollero i Fati, amica Stella,
Ch'hoggi al Mondo risorga rediuiua,
E quanto antica più, tanto più bella.
Hor tutto al tuo valor DINI s'ascriua,
Se à chi vita ti diè vita nouella
Porge dotta la Penna all'hor che scriua.

In

In idem Argumentum historię Aetruschæ D. Frãcisci Dini

EPIGRAMMA

D. Iosephi Radicini de Monte Georgio Bononiæ doctissimi, & integerrimi Auditoris; & Romandiolæ Generalis Locumtenentis.

IVnior implicitas DINVS disrumpere lites,
Pręsesque Aesinis dicere iura solet.
Sermonetanis, Nursinis, & Beneuenti
Auditor Monaci, quaque Rauenna vetus.
Frusinis, Romę Iudex, & cętera norunt
Galli, atque Hispani, & qua fluit Arnus aquis.
Patria, LICINII Colles, ab origine Sena,
Nomen fama refert, quod latet historia.
Geßa Virum, & CLANAS describis primus, & vnus
DINE ibi laudatus primus, & vnus eris.

In historijs Vallis Clanarum D. Francisco Dino vulgò ascriptis

DISTICHON.

D. Petri de Melioribus I. V. D. Sarnanensis,

ASsecla Democrithi, fidus Baldo, atque Camenis
DINVS Clanarum primus in Historia.

Alle

Alle Glorie del Sig. Auditore FRANCESCO DINI

PER LE HISTORIE DI VALDICHIANA.

Alludendo all'Arma del medesimo formato da vn GIGLIO; che regge vna CROCE coronata con due STELLE.

MADRIGALE

Del Signor Giouanni Peci Vice Potestà dal Monte Santo Vito

DAlle Tosche riuiere
Stemprando eterni inchiostri
Con suo nobil pensiere
D'Ignoranza Letea calcando i Mostri
Cinto il fronte d'alloro
In questo Regio Suolo
Venne DINI à trattar penna erudita
Arricchito lo Stemma, hà il Giglio d'oro,
E di gloria sul Polo
S'hebbe per scopo il ver con face vnita
Arderan sempre più fulgide, e belle
La CROCE coronata, e l'auree STELLE.

Nel publicarsi l'Antichità Toscane, composte dal Sig. Dottor Francesco del Sig. Pietro Dini.

Si scherza sù l'Arme, e si lodano alcune Opere dal medesimo composte.

O D A

Del Signor Dottor Emilio del Signor Marc'Antonio de Nobili Gentilhuomo, & Accademico eruditissimo di Iesi.

CON ardente desìo dall'alto Coro
Delle Diue d'Apollo Arco, e faretra
Imploro acciò per l'etra
Risuoni il mormorìo vie più sonoro,
E lungi sian da me le gran follìe
Odi Cadmo, odi Tebe altre bugie.

Mà con arguto suono è veritiero
Con le Pieridi sue il Dio di Pindo
Sparga dall'Arno all'Indo
Il Nome di FRANCESCO reso altero
Nell'Italiche Curie, oue rimbomba,
E la fama dà il fiato all'aurea Tromba.

Ond'Io

Ond'Io tempre le corde del ſonare
Vò teſſend'Hinni al ſuo bel Nome adorno
Più che di luce il giorno
Di virtudi, e di glorie aſſai ben rare,
Che moſtra homai, che nel Caſtalio loco
Fà il ſuo buon plettro ogn'altro accento roco.
FRANCESCO à i gran fulgor di tua virtude
S'offuſca di Solon l'antica fama,
Se inuitta Aſtrea ti chiama,
E nel ſuo giuſto ſen lieta ti chiude
Minerua altera del Licinio oliuo,
Per te nell'Eſſa impetra il grido Argiuo.
Così n'andarà la tua gran fama à volo
Il nobil dire, e l'armonia ſonora
S'vniran Serti di Flora,
E quei dell'Eſio, e del Saneſe Suolo,
A te 'l Colle Licinio, oue Minerua
Gl'Aui adorar, vn ſerto d'Or riſerua.
Folle ſon Io, che à Delfica tua lira,
Sì perfetta nel ſuon non può bramare
La Muſa mia recare
Più gloria, ouero honor, mentre rimira,
Che qual Ione nouel in Proſe, e in Carmi
Decanti Storie, & il valor dell'Armi.
E ſe dell'Eſio, e ſuoi Caſtelli illuſtri
Teſſi le glorie, e in Verſi ſcriui i pregi,
Ben tra gli huomini egregi
Aſcritto, le tue lodi in lunghi luſtri
L'Eſio decanterà, e l'Eſſa auito
Per te gonfio n'andrà oltre del lito.

D'an-

D'antica Nobiltà germe glorioso
L' DANDINO Eroe con degna ricompensa,
Qual serba à te, ch'immensa
Nel tuo Carme erudito, & armonioso
Degl'Aui suoi la gloria approui, e mostri
Homer verace in eruditi inchiostri.
Mà il primo nò, nè forsi tu sei stato
Il più degno trà DINI, e Siena dica
Di Famiglia sì antica
I Patritij guerrier, lo Stuol togato
Le Carte Signoriste è il libro d'oro,
E de'Leoni principiò con l'oro.
Il primo DINO fù Campione audace
Con Goffredo Buglion la Sacra Croce
(Di Soliman, del Trace,
Per rintuzzar l'ardir reso sì atroce)
Tra Crociferi prese, e in Isdraelle
La CROCE inalberò con le due STELLE.
GIANNI, e DINO, da cui GIOVANNI prode,
Indi FRANCESCO, e poi PIETRO esule reso,
Che col Grifolo acceso
A sostener la libertà con lode,
Quest'è tolto alla vita, ei con consiglio
In Lucignan và à terminar l'esiglio.
Siena d'Eroi feconda, hor se produsse
Di scienza vn Corifeo al par d'Atene
Esultar li conuiene,
Se l'ignoranza il DINI suo distrusse
Da quei hebbe l'origo, e in Siena apprese
Le scienze, e'l metro. ond'immortal si rese.

INDEX

INDEX AVTORVM,

Qui copiosè in Opere referuntur.

Baldus

BAldus in Commentarijs, & consilijs.
Bartolus in Commentarijs, & consilijs.
Barbatus consilia.
P. Bartholomęus Baſſius de felicitate Florentię.
Abbate Bartolomeo Machioni Chiuſino Riſpoſta al P. Abbate Gamurrini, altra riſpoſta a Signori Saneſi.
P. Barbieri Vita di S. Agneſe Politiana.
Benci Storie di Monte Pulciano.
Beroardus Rutilius de re ruſtica.
Biſdomini Croniche di Siena M. S.
Biondi da Forlì Italia.
P. Bonſignori M. S. nella Libraria di S. Martino di Siena
Burali de Veſcoui Aretini.
CArdinalis Burgheſius, Epiſtolę in Bibliotheca S. Martini.
P. Ciacconus Vita Pontificum.
Capitoli nella Cancellaria di Lucignano.
Capicius Latro Deciſiones.
Caſtrenſis Conſilia.
Carolus Sigonius de antiquo Iure Italię.
Caualier Fontana del Monte Citorio, Diſcorſo ad Innocentio XII.
Cini Vita di Coſimo Primo Gran Duca di Toſcana.
Cicero de legibus, & contra Rullum.
Cipriano Manenti Storie.
Cluerius Antiquitatum Aetrurię.
Collenuccio Storie Napolitane.
Criſtoforo Landino Plinio volgare.
Criſtoforo da Forlì Cronica
Cornelius Tacitus.
Curtio Inghirami antichità Toſcane.

DEuther.
Diodorus Siculus.
Dionisius Alicarnasseus.
FAsti Senenses.
Florus Epitome.
Francesco Sansouino dell' Antichità del Mondo.
P. Franciscus Carriera Croniche Pontificum.
Fontanella Decisiones.
P. Fortunio Croniche del Monte San Sauino
Frontinus de Colonijs, & Strattagem.
Fuluius Vrsinus de Nobilib. Familijs Romanorũ.
GEnebardus in Cronicis.
Abate Gamurrini Aretino Famiglie Vmbre, e Toscane, nell' Istoria di Arezzo M. S. appresso più Letterati Aretini.
Gherardus Vossius.
Giraldus de Sepulchris.
Giouanni Villani Storie Fiorentine.
Giouan Battista Vannini Scrittura M. S.
Guicciardino Storie di Firenze.
HOnerato Fascitello tra le Lettere di Giouanni Turchis
Horatius Flaccus Ode.
Iacobus Grifolus Orationes.
R. A D. Iacobus Balduccius Forolinienses in eruditissimis obseruationibus ad Consilia Ramonij.
Iacobus Cardinalis Amannatus Papiensis Epistolę.
Ianus Vitalis Epigrammata.
P. Ioannes Bussieres Societatis Iesu, Croniche Principum.
Iugurta Thomati Storie di Siena.
Iunianus Malus de Verborum proprietate.
Iustinus historię.
Iuuenalis Satirę.

P. Lan-

P. Landucci Selua Leuètana, & Cronicon breue.
P. A. Lauri Storia di Cortona.
Lelius Mancinus, Quęstiones geniales.
Leonardus Aretinus historię.
Abbas Libanorius, Vita Venerabilis Serui Dei Dauidis Dandini.
Libro delle Riformationi di Lucignano.
Lipsius Politicorum.
Epitome Liuiana.
Lucius Faunus antiquit. Roman.
P. Lucas Vuadinghus de Scriptoribus Ordinis Minorum.
MAcrobius Saturnalia.
Mambrino Roseo, Storie Napolitane, & aggiunte al Tarcagnotta.
Malespina, Storie Fiorentine.
Mancinellus Commentaria ad Horatium.
Marc' Antonio Guigues Idrographia M. S.
Marc' Antonio Missaglia Milanese, Vita di Giouanni Medici Marchese di Marignano.
Mannozzi dell' Aere, e Sito di Foiano.
Marco Guazzo, Historie, e Cronica.
Martialis Epigrammata.
Mascardo Arte historica.
Mastrillus, Decisiones Neapol.
Mesa resolutiones.
Minati Storie M. S. di Monte Pulciano.
Michael Buchingerius Historia Ecclesiastica.
NAtalis Comes historię.
Natta Consilia.
Caualier Nini, Guerre d'Italia M. S. nella Libraria del

Nobile

Nobile Francesco del Sig. Gio: Battista Piccolomini Sanese.

ONofrio Fedeli, Croniche.

Orlando Maleuolti, Storie di Siena.

Olaschus Decisiones Pedem.

PAnnuinus Antiquitatum. Veronę.

Paolo Manutio, Lettere volgari.

Petrus Oppemerus, Cronichę Orbis.

Petrus Marsius; Commentaria ad Silium.

Picus Antiq. Roman.

Pius III. Annales Senenses.

Platina Vita Pontificum.

Pomponius.

Pompe Sanesi.

Poggio, Storie Fiorentine.

Polibius Historię.

Polidorus, Virgilius de rerum Inuentoribus.

Porcachi, Note al Guicciardini.

Propertius, Carmina.

QVintus Curtius Rufus.

RAmonius Consilia.

Ridolphinus Praxi Recentiorum.

Rota Romana apud Bichium.

Rota in Recentioribus.

Ruth. 4.

SAlianus, Annales.

D. Sabellius Summa Tractatuum.

Salustius De coniuratione Catilinę.

Scottus Antiq. Roman.

Scala Histor. Florentin.

Sebastianus Sanleolinus Florentinus Carmina Cosmianarum actionum.

Seruius

Seruius super Aeneida.
Silius Italicus de bello Punico.
Spondanus ad Annales Baronij.
Strabo Geographia.
Stephanus Bisantius de Vrbibus.
Surdus Decisiones.
Suetonius Vita Cęsarum.
TArcagnotta Storie Vniuersali.
Tholosanus de Republica.
Thuanus Historię.
Tiraquellus in annot. in dies geniales, & in l.2 Conuub.
P. Torsellino, Storie.
Ser Tosi d'Andrea da Sinalunga, Contratti nell'Archiuio di Siena.
D. Aduocatus Tonsius Aesinus M. S.
P. Torelli, Secoli Agostiniani.
Traiano Boccalini, Relationi di Parnaso.
Cardinalis Tuschus Practicarum. Conclusionum.
VAlerius Maximus.
Valla Commentaria in Salustium.
Vetruuius Architectus.
Virgilius Aeneidum.
P. Vghellus Italia Sacra.
Victorius Mutius Lucinianensis in erudito Tractatu de Fortitudine, & de Re militari.
Volaterranus Commentaria Vrbis.
Volgangus Latius de Republica Romana.
Volserus de Rebus Boycis.
D. Auditor Vrceolus, Consultationes.
ZOnara, Annales.

Ex

EX commissione Illustrissimi, & Reuerendissimi Domini mei Mutij Dandini Episcopi Senogalliensis, & Comitis attentè perlegi, ac sedulò animaduerti Librum, cuius titulus est, *Antiquitatum Aetruriæ*, seù *De Situ Clanarum Fragmenta Historica*, nihilque in eo reperi, quod Catholicæ Fidei, sanæque Doctrinæ aduersetur, ac propterea dignum censeo, vt typis dari possit. Datum in Conuentu Sanctæ Mariæ Gratiarum propè Senogalliam die 8 Septembris 1695.

Ita est Ego Frater Laurentius ab Aesio Ordinis Minorum Strictioris Obseruantiæ Sacræ Theologiæ Lector.

Imprimatur,

Laurentius Bolis Vicarius Generalis.

Imprimatur,

F. Hyeronimus Maria Vrbinati Seruita Vicarius Sancti Officij Senogalliæ.

DE SITV CLANARVM.

CLanarum Fluuius Glanis Tacito, Glanicus Alexandrino ferè Æ-truriæ medio, vt in vbere Sinu in Lacus, ac Paludes extensus per contrarium, ac diuersum cursum Nauiculis patens ad Orientem, & Se-ptemtrionem fluit, olim Lacus Clusi-nus per veterem Clusij ditionem propè Orbeuetum Palea amne commixtus in Tiberim tribus milliaribus relicto no-mine trans Aretium in Arnum diffun-ditur; Romæ, ac Florentiæ exundatio-nibus memoratus Tiberio Regnante, orantibus Florentinis, & Legationibus Coloniarum, ac Municipiorum, nè so-lito alueo demotus in Arnum transfer-retur. Tac.lib.1. in fin.

Varijs collibus circumdatus, Arboribus, & Pomarijs consitis, vinique albi, & vermiculi qualitate, copiaque clarus

Plin. lib. 14. lib. 15 c. 2. & 5.

maximè Politiani, & Luciniani, & vua olim dicta *Talpana*, & *Consciminia Aretina*. Olearum quoque predulci succo in ea parte, qua ameno colle Licinianum fundit oleum, cum *Licinię gloria pręcipua Oliuę*, Plinio, Macrobio, Rutilio, cæterisque laudatæ.

Macr. Satur. lib. 3. Beroald. Rut. de re rust. lib. 3.

Regio venationibus frequens, delicijs vndequaque affluens, Situ potissimùm in locis aquis palustribus remotis, aeris subtilitate, ac hilaritate, fontibusque irriguis saluberrimo, vt agri beatitudinem agnouit Strabo, & exornat eruditissimus Politianus.

Strabo lib 5. Lel. Mancinus disq. Geniales cap. 300. cent. 3.

In amplas, fructuosasque spatiatur planities Aretinas, Vallis Chij, Fluennæ pingues Florentinæ, Senensisque ditionis fines abluentis, Clari Politiani ad lacum vsque Trasimenum Augusta Perusia, & Anibalis victoriæ fama superbientem spatio vltra LXX milliaria in longitudinem, latitudine verò circiter XX à finibus Tipherni ad montana Scytonij.

Ciuitatibus, ac Oppidis circumfusis vetustate, opibus, memoria fæliciter gestorum insignibus, Cortona, Clusio, Are-

Aretio, Politiano, Luciniano. Etenim relicta Græcorum leuitate, dataque antiquitati venia, quæ miscendo humana diuinis rerum exordia augustiora faciat, *Liuio*, *Strabone*, *Polibio*, *Diodoro*, *Plinio*, *Dionisio*, Etruscos liquet vetustissimos esse, rerumque copia affluentes, à quibus aras, ritus, diuinationes habuit prisca Italia *in vtrumque mare vergentes iam non Terras solùm, sed mare per totam Italię longitudinem impleuisse fama, ab Alpibus ad fretum Siculum, & Marcinam condidisse inter Sirenulas, & Possidoniam, & à Suriento ad Sillarum amnem triginta millia passuum agrum Picenum vrbibus, oppidisque insignem, & Campanum fuisse Tuschorum, & Capuam olim Volturnam, & Nolam in potestatem redegisse, latè maris dominos Sardiniam, Corsicam, Aetaliam*: vt Legati Samnitibus missi ad generalem Tuschorum Conuentum ad Fanum Voltumnæ professi sint, *illos gentem Italię Armis, Viris pecunia, prępotentem, & opulentissimam*.

Liuius lib. 1. & 9.
Strabo lib. 5.
Polib. lib 2.
Diodor. lib. 11.
Plinius lib. 3. c. 5.

Dionis. Halicar. lib. 1.
Lucas de Linda.
Gritius Hist. Æsin. fol. 2.

Liuius lib. 10.

Populos diluuij traditione horrore perculsos in ea regnasse per nemora, ac

Montium cacumina, quos Vmbros dixere, quod imbribus superfuerant, *quos exegere Pelasgi* Tessaliæ Populi tribus circiter Sæculis ante Troianum excidium, *hos Lydi Duce Tirrheno Athis Lidorum Regis Filio* fame, & multitudine populorum ad quærendas Sedes adacto, qui ferè septingentis annis ante Vrbem conditam Agillina potiti Cere denominauerunt, & Tarconti Tirrheni Filio demandatum, quod duodecim Vrbes conderet in locis munitis, copiaque rerum luxuriantibus. Verùm quia, vt perhibet *Strabo*, *incursantibus prædonum Nauigijs, nè exuuiæ fierent Latronum baccantium ad turmas, ac Piratarum illi Vrbium Conditores maritimas effugiebant oras, solam Populoniam ex Tuscis primam ad mare fundasse, in qua tuta iacerent propugnacula ad repulsandas insidias, interim consedisse in Vrbibus Vmbrorum, ac Pelasgorum, quibus plurimas, atque optimas* occupasse differit *Dionisius*, easque præcipuè inaccessibiles, & signantèr Cortonam *Stephano*, *&* *Dionisio Croton fortunatam, & amplam*, quæ agrum coleret aptum Pascuis, & qua vteban-

Strabo L. C.

L. C.

Steph. de Vrbibus.

vtebantur Pelaſgi *arce, ac munimento* aduersùs hoſtes, & vt Etruriæ *Metropolim* Tuſci *dixere Tirrheniam* : hinc rectè *Herodotus Dioniſio* relatus aſſerit *Crotoniates* ad ſuam ætatem *ſolitos vti lingua Pelaſgica, Polibio Cirtoninm, Silio*, Coritonia.

Penus nunc occupet altos.
Arreti muros Corithi nunc diruat arcem
Hinc Cluſina petat.

Silius lib.4. & 5. de Bello Punico.

Et alibi

Ergò agitur raptis preceps exercitus armis
Lydorũ in Populos Sedemque ab origine Priſci
Sacratã Corithi, iunctoſque à ſanguine Auorũ
Meonios Italis permixta ſtirpe Colonos.

Volater.Com.Vrb lib.5.
Ridolphin. prax, rec. cap.15.
Laur. Hiſt. Cort. lib.1.

Cluſium quoque in ditionem redegere Tirrheni, quod, vt Auctor eſt Liuius olim *Camers appellabant* ab Vmbribus Camertibus extructum *Polibio, Frontino, Cluerio* memoratis *à Cluere*, quod in prima ætate *Aramee* pugnam indicet cum victoria; cuius agro, veteriſque Cortonæ ad fontes Tiberis primam ſibi ſedem ſtatuiſſe comprobat Dioniſius, quia Situs lætus pabulo, munitæque in ea ætate præ ceteris Vrbes ſub montibus

Lib.10.
Polib. lib.11.
Front.Strattag.l.1.
Cluer.lib.2. f.567. Ital. antiqu.
Plin.lib.15, c.29.

P. Ann. Viterb. de Reg. Affir. & super Mirsilum cap. 2. Monaldes. hist. Orbevet. lib: 1. fol. 13. Lel. Manc: dicto cap. 300. n. 30. fin.

Plin. lib. 3. Volater. lib. 5. Ann. de Antiqu. Etrur. Silius lib. 8.

tibus tutæ sibi finitimæ ad auxilium paratæ, & ex recentioribus *Annius Albertus*, alijque post *Herodotum*, & *Dionisium* scribunt, *in lęua Tiberis parte consedisse* sub Appenninis Aretinorum perque vberem Clanarũ oram diffusos agri fælicitate, Pagorumque frequentia allectos per propinquas, remotioresque regiones famam triumphalem, ac arma victricia circumtulisse, & Crotonam fuisse Arcem, & Metropolim, cum potentia, ac vis Armorum Populi illius etiam ante Vrbem conditam, Porsenæque Lucumonis Clusinorum Regibus exactis satis indicent plurimos Lydorum, primosque nedum genus, sed virtutem, opesque Posteris transfudisse, ac gloriam militarem; Et describit *Plinius Volatirrheni cognomine Etrusci in eadem parte Vulsinenses*, nempè Tirrheni *antiquiores* (*vt Annius perhibet*) ab Æthereis rebus, sacrisque propè Vulzinios in finibus Clusinorum, vt malè *Volaterranus*, & post eum Scribentium vulgus legant *Volaterrani*, quorum ager vltra LXXX Milliaria Vulzinis distans

in

in remotiori parte post Clusinos ad mare protrahebatur, nec dissentiunt Silius, Virgilius Æneid.7.

Cortona Superbi
Tarcontis Domus.
Hunc illũ Corithi Tirrhena a Sede profectum;

reiecto etiam moderni Cluerij figmento de Ætruria circumpadana trans Appenninum, in qua primi Lydorum sibi locum parauissent, cum *Strabo* describat, *Tuschorum fines sub ipsis Liguriæ Montibus in Adriaticum Sinum proprio Mari capere originem, atque Tiberi, & Pisas* primam Tuschorum Vrbem ad Occasum *Polibio*, *Plinio Lunam vsque ad Ostiam*: & modò, vt aiunt de Tiberi ad Macram: & docet *Liuius Tuschos*(auctos numero,rebusq;)*incoluisse Vrbibus duodenis priùs cis Appenninum ad inferum Mare postea trans Appenninum totidem, quot capita originis erant Colonys missis* lato Imperio, & Armis fælicibus, Tac.Ann.lib.15. *quia in summa fortuna id æquum, quod validum sua retinere priuatæ Domus de alienis certare regiam laudem esse*; ideòque

Cluer. lib.2. Ital. Antiq.
Tiraqu. Annot. Alex. ab Alex. dies geniales lib.3.
Tac. Ann.2. 13. Ann.3.

que duodecim illis Principibus Ciuitatibus, eorumque Lucuminibus, si quid consultò opus foret propè Vulzinios Concilium frequenter indicebatur, & sedendo vincerent, vt de Romanis *Cato plura consilio, quam vi perfecisse magnos Viros, pluraque in summa fortuna consilijs, quam telis, & manibus geri*. In lucis quoque, & ad Fanum Voltumnæ concilia, ac Sacra Dijs conficiebant Thure focis commisto, luci à lucendo dicti, & recenset Poeta.

Virgil. Æneid.

Lucus in Vrbe fuit media lętissimus umbra.
Et alibi
Tēplū augustū ingens centū sublime columnis,
Horrendum Siluis, & Relligione Parentum,
Hoc illis Curia templum.

nempe lucum nobilem augurio Sacrum Patrum Religione venerandum, vbi Iudices conuenirent, quorum alij sub aperto Cœlo, Lacedemonij sub humili tecto iudicia exercebant, vt primùm in ampliori forma Prætorium fuerit Lutetiæ Parisiorum institutum. Plerique veterum propè Portas Curiam consti-

Tholos. de Rep. lib.1.cap.6.
Deut.cap.1.Ruth.4

constituere ab Ædificijs remotas, Iudæi in foro Ciuitatis, per Tuschos exclusis fœminis *cum non imbellem tantùm, & imparem laboribus, & consilijs Sexum, sed si licentia adsit sæuum ambitiosum potestatis auidum*, quamuis apud Spartas Mulieres sententiam dicerent, & apud Athenienses, Gallos, Germanosque, ac Ægyptios, & de Iustiniano, qui Theodoram Coniugem in rebus habuit participem, quod inhonestè factum, etiam ob fragilitatem consilij, voti lubricitatem, secreti periculum, & nè destruant iustitiam ad nimiam pietatem procliues. Verùm Romanis minùs rectè improbata Lucumonum, Senatorumque consilium insimul, ac dominatio cum ijs Romulus Aristocratiam, Domocratiam, siuè Monarchicam proposuisset, hanc elegisse, Liuius, Tacitus memoriæ commendarunt, quod in cæteris vetustissimis Populis obseruatum scripsit Aristoteles, quibus legibus Tuscorum fama, ac Sapientia ade ò mentes, oculosque Populorum in admirationem attraxit, vt sicut Athenas tota Gręcia, Spartam Lacedemonia, ità

Tac Ann. & de Mor. German.

Polid. Virg. de inuent. lib. 8.
Lipsius lib. 2. polit cap. 3.
Tiraquel. in leg. 2. Conub. num. 64.

apud Hetruscos Romani Pubes tota confluerer; vt ibi incrementa Nobilitatis hauriret, vbi patebant rudimenta virtutum, interque Hetruriæ capita, Dionisio, Liuio recensentur Clusium, Aretium, Cortona.

Troiaq;excisa, Æneas, Rutiliq;ad Fiorẽtes Tuscorũ opes confugiũt; *vt cecinit Maro*
Qui Mœnia Clusi
Extremas Corithi penetrauit ad Vrbes,
Seruius sup. Æneid. *Lydorumque manus collectos armat Agrestes*

At pulsis Regibus, Senatus, missis Legatis, Aretinos enixiùs rogauit, nè fracto iam, fugatoque Tarquinio suppetiæ mitterentur, si quidem Patribus exploratum vi sua inniti Principes *omnia scire, omnia exequi*, sæuire impunæ rapere, publicæ nomine vtilitatis, subsidiorumque aliena extorquere, quorum sensus impium scrutari, & si quid occultiùs parant, ijs opes *missi, gestique honores pro crimine, & ob virtu-* Tacit. lib. I. Hist. *tes certissimum exitium*, quia *tristia in bonos, læta apud deteriores esse*. Tarquinij interim Porsenam Clusinum Lucumonem

nem hortantur, nè eiusdem Sanguinis, nominisque Viros exulare pateretur, nè modum pellendi Reges sineret inultum, *nihil excelsius, nihil supra cętera ęquari summa infimis satis libertatem ipsam habere dulcedinis ferenda Regum ingenia, nec vsui crebras mutationes, quia boni Principes voto expetendi, qualescumque tolerandi*; Igitur vt exornat *Dionisius Porsena Vir arrogans prę diuitijs maximo Imperio, & pecunijs* conuento ex propinquis Hetruriæ aruis commeatu statim ad Vrbem Castra mouet ratus cunctatione opus non esse, *ire ipsum, & opponere Imperatoriam Maiestatem cessuros, vbi magnificentia summum vidissent, numquam alias* Teste *Liuio tantus terror Senatum inuadit adeò tum res valida Clusina erat, & magnum Porsenę nomen.*

Tac. Ann. lib. 3. & lib. 12.

Tac. lib. 1. hist. Ann. lib. 2.

Liu. lib. 2.
Sil. lib. 8.

Et antiquus Romanis Męnibus horror,
Clusinum vulgus cum Porsena magne iubebas,
Cecinit *Silius*,

qui iam propè ingentibus copijs aderat, & Tarquinios manu reducebat, & ca-

pto ianiculo firmioribus præsidijs munito, Latinisque profligatis, si cum profugis vna Victores irrupissent, Vrbe potiti illa die fortasse fortunæ ludo datum fuisset tot posterorum clades auertere, iacturam comunis libertatis vindicare, & latius vbique ferre nomen, & gloriam triumphalem, par euentu Annibal post Romanarum exuuiarum aceruos, attritas aceto, celoque Alpes, Consules trucidatos ad Vrbem adactis copijs longè expetitam prædam præterit inconsultus, fatis auctoribus, nè Romana Virtus, viresque fractæ præberent exteris argumentum, proculcandi futuræ orbis moderatricis amplitudinem, ac Maiestatem.

At Rumulidum Virtus magis in aduersis prospecta, Coclitis fortitudo, Mutij temeritas gloriosa, Tarquiniorum de auertendis pacis futuræ consilijs calliditas flagitiosa fregere Victoris animum, qui receptis Obsidibus fædere inito, Romanos libertate donauit, vt cognita virtute eius, æquè cognosceretur animi magnitudo, ac liberalitas, eodem cum Romanis Porsenæ exemplo

Florus Epit.

Iust. lib.18:

plo, parta apud Terentinos Victoria, captiuis dimissis, vſus eſt Pyrrhus, *cum non regiæ tantum, ſed infinitę virtutis ſit odia vincere beneficijs*, at Senatus miſſa ſella eburnea, ſceptro, corona aurea, Triumphali Veſte, qua Reges ornati incedebant gratiam Porſenæ inſueta munificentiæ pompa ſibi magis conciliandam cenſuit, vt Aretinus regionis gloriam, factique dignitatem præno- ſcens *nullo vnquam*, ait, *Imperatori, vel genti Populus Romanus obſides dedit ad pacem impetrandam*. Leon. Aret. hiſt.

Verùm Porſena ſibi proprium paraturus Imperium, diuiſis copijs, expeditionem filio Arunti commiſit aduerſus Aricinos, qui veſtigia Patris, animique virtutem imitatus, pluribus hoſtium trucidatis, inter ipſos cecidit haud inultus nunquam famæ moriturus; Porſena mærore, ſeu mortis memoria ductus, vt ex M. Varrone deſcribit Plinius, *ſub Vrbe Cluſio monumentum reliquit lapide quadrato, ſingula latera pedum lata trecenum, alta quadragenum, inque baſi quadrata, intus labyrintum inextricabilem, quo ſi quis improperet ſine glomere* lini

Dioniſ. lib. 5.

Plin. lib. 36. cap. 13.
Girald. de Sepul.

lini exitum inuenire nequeat, ſupra id quadratum Piramides ſtant quinque, quatuor in angulis, in medio vna, in imo latę pedum ſeptuaginta quinum, altę pedum centum quinquagenum, ità faſtigiatę, vt in ſummo Orbis eneus, & petaſus vnus omnibus ſit impoſitus, ex quo pendent excepta catenis tintinnabula, quę vento agitata longè ſonitum referant, vt Dodonę olim factum, ſupra quem Orbem quatuor Pyramides, quarum altitudinem puduit adijcere -- adeò veſana dementia quæſiiſſe gloriam impendio nulli profuturo; Prætereà faticaſſe Regni vires, vt tamen laus maior artificis eſſet, portentoſiſſimum humani ingenij opus ſupra Ægyptias Pyramides, ac Cretenſem Dedali Labyrintum: Nec Veterum opinione compertum Porſenam animi impetu percitum ſe proprijs fodiiſſe armis, vt in Pheſulanis antiquitatibus, quas ab Auis mordicus Annij tempore confictas è ſinu terræ Scornellæ propè Volaterras edidit audax Inghiramus, merito apud graues Viros dubiæ, læuiſque fidei paſſim habitus, Porſena, Viro ſecundis, aduerſiſque iuxta famoſo.

Abb. Machionus Apologia ad Gamurrinum.

Curtius Inghir. antiqu. Ætruriæ.

Sed

Sed anno ab Vrbe condita CCCLXIV. Aruns Clusinus de ordine patritio iniuriam Vxori Lucumone inflictam indignatus dulcedine vini allectos conuocat Senones Patriam oppugnaturos, qui Italico vino gustato admiratione tantæ dulcedinis sumptis armis in Colles, qui talem pingerent fructum, impetum fecerunt, Gens numero, & natura ferox moribus incondita, ad hoc ipsa corporum mole, & Armis ingentibus adeò terribilis, vt planè ad hominum interitum, & Stragem Vrbium nata videretur. Clusini auitæ memores gloriæ militaris, pactæque cum Romanis Societatis ad spem victoriæ, ac libertatis euecti, nuncijs Romam missis è muris erumpunt, Gallos aggrediuntur, & Mænijs arcere conantur, Romanorumque legatis mordicus exponunt Senones *quantum pre ceteros mortales Galli virtute præstarent pacem non aspernaturi, si partem finium latius possideant, quam colant Clusini concedant*, Sedemque vbi tandem consistere datum sit, *Ius in Armis, omnia fortium Virorum esse*; At Legatis dissidentibus, com-

Zonara Ann. lib. 2.

compertiſque hoſtibus duris ad defenſam, & propugnationem paratis ad Vrbem contendunt , Legiones Romanorum ſternunt , profana Sacris confundunt, Senatoribus cæſis , animis Latinorum ſemper infractis, *ſcire volentibus Dijs , an Romana virtus promereretur Orbis Imperium*; quæ victoria , indomitæque Cluſinorum vires palam indicant, quantum ea tempeſtate ſupra Romanos , Galloſque virtute vna eſſet Clanarum Princeps Ciuitas validior , potiorque .

Verùm anno CCCCXLIV. à Romanis Tuſcorum viribus attritis, vt vniuerſis quies quæreretur *Peruſia , Cortona, Aretium , quæ* vt inquit *Liuius , ea ętate fermè capita Populorum Hætrurię erant pacem petiere* Et de Anno CCCCLX. iterùm *Peruſia , Aretium , Vulzinium ,* quas idem Liuius vocat *Vrbes validiſſimas .*

Liuius lib.9.& 10.

Interim Galli iterùm varijs, diuerſiſque tempore incurſibus Aretium , Cluſium oppugnare aggreſſi Lucio Prætore propè Aretium cum Legionibus trucidato haud victi Tuſcis, nec Victores recedunt ,

Polib. lib. 1.

cedunt, hoc traditum, nec vnum de tot superfuisse, qui incensam à se Vrbem gloriaretur. Polib. lib.2. seq.

Indomiti verò Lucumonum animi nouis, Ducibus Aretinis exarsere odijs, *Hetruriam inquit Liuius rebellare ab Aretinorum seditionibus motu orto, vbi Licinium Genus præpotens diuitiarum inuidia pelli armis cæptum est*, an hæc pollens familia eadem sit Liciniorũ Vrbis ignoramus, quam vetustam, & latam commendat *Volaterranus*, & refert Tullius ad *hastam vendi sub atrijs Licinijs*, ac inter agrum Tarquiniorum, qui inter Vrbem, & Tiberim Marti consecratus Martius Campus fuit, ac forum Columnæ ad viam Flaminiam propè Colliculum à citandis Tribubus, & Centurijs in Comitijs Citorius dictus per Siluam *Liciniam* ad iucunditatem aberrantes de summis rebus Sententiam dicturi Romulidum Seniores insimùl conueniebant, vt etiam desumitur ex manuscriptis Viri plurimæ eruditionis D. Iulij Cæsaris de veteri familia Tonsa Prioris, & Aduocati Æsini, & tradidit ex Numismate Vrsinus, vbi quod

Liuius lib.10.

Liu. lib.2.

Cic. ad Att. ep.16.

Fulu Vrsin. de Nob. Fam. Rom.

C vltra

Eques Fontana ad Innoc. XII. disc de Monte Citorio.
Seru. Antiq. Rom.
Volater. lib. 5.
Luc. Faunus Antiq. Rom. fol. 666.

vltra Siluam *Liciniam* in denarij altera parte expressa sunt septa, siuè Cancelli Comitiorum, quibus Populus suffragium laturus includebatur, quod est argumentum potentiæ, ac dignitatis Liciniorum, quorum plures primarios in Republica Duces, ac Principes cæteri recensent Annalistæ.

Par. Gamur. Fam. Vmbræ, & Tusc. de Fam. Cilnea, & Licinia.
Abbas Marchionus Clusinus in respon. ad Gamur. fol. 7.

Quidam opinantes fuisse de Ciuibus Aretij in mendosis Liuij Codicibus legunt *Ciuium Licinium genus*. In dubium siquidem est tùm Liuio, tùm veteri traditione, inscriptionibusque, *Gamurrine, ac Machiono* in docta Apologia memoratis Licinios præpotentes ob Plebem, sequacemque turbam, opesque congestas floruisse in dominatu Aretinorum, nec Sedibus expulsos habito quippè Nuncio de Tuscia ad rebellandum parata, contrarijs fortè scissa studijs, Senatus præuigili cura Dictatore cum Legionibus misso Licinij vnà cum plebe reducuntur in gratiam, & Patrocinium Romanorum, vt prosequitur *Liuius, sine vllo memorabili prælio pacatam à dictatore Hetruriam esse seditionibus tantùm Aretinorum compositis, &*

Lici-

Licinio genere cum plebe in gratiam reducto. Et profectò citrà notam temeritatis, si liceret post sæculorum lapsum, ex defectu Auctorum, qui in specie egerint de rebus Tuscis incassum conquærentibus pluribus ex nostris ab Vrbe condita, quod *Tuscorum gestis inuidit Liuius, quem negligentem, verbosumque arguebat Caligula* in esse ponere, quæ ex coniecturis probabilibus suadentur, equidem non videretur abesse à veritate Licinios, armis tàm magno seditionum turbine excitatis, aggressos, sed nullatenùs pulsos; quia opibus florentes oppidorum arcibus tuti non nisi vi armorum pelli posse inuidis Senatoribus viderentur, *insita enim mortalibus natura recentem aliorum felicitatem ægris oculis introspicere, modumque non magis exigere, quàm quos in equo viderunt, nihil enim ausuram Plebem, Principibus amotis*, vtpotè fluxioris fidei Vbertate mercedis ad momentum omne versabilem, vt ferè comunis euaserit traditio, cui in specie subscribunt Moderni superius relati, Oppidum Luciniani quatuor

Sueton. vita Calig.

Tac. lib. 1. Ann.

P. Cantur. L. cit. Mach.

milliaria propè Clanim munito Colle Situm, ac fertili agro copiosum fuisse arcem, Sedemque Liciniorum, an ab ipsis conditum statuere non audemus, cum non absit à verisimili Tuscis structum, vt Imperij propugnaculum in finibus Crotonensium, Clusinorum, Aretinorumque; hoc probabile visum sub Liciniorum ditionem olim stetisse antè Aretinorum Rebellionem, cum nonnisi longi temporis lapsu familiæ fiant adeò præpotentes, & ad arma paratæ, vt de eo dominatu ad duodecim milliaria finitimo cæteri Principes Aretini armis turba, seù Plebe Oppidanorum tutos incassum pellere niterentur: ob quam rationem latinè à grauibus Auctoribus *Licinianum* denominetur, Villano, Datho, & nouitèr Sanleolino.

Ioann. Vill. hist. For. lib. 3. cap. 119. Aug. Dat. Senens. hist. lib. 1. fol. 123. & Epistol. fol. 182. Sebast. Sanleol. Flor. Casminiar. action. Æpigr. lib. 1. & 3. Gamur. L. C. Machionus fol. 7.

Excelsas Lycini Turres expugnat, Agrosque; & legimus in Veterum publicis, priuatisque documentis, & antiquitus inscriptum in Palatio Clarissimi Vicarij Vallis Clanarum ibidem residentis

Prætores Lyciniani.

Sed ad verificandam originem in antiquis,

quis, & nomen est argumento, & lapis vetustissimus comprobat maiuscu-lis litteris inuidia temporis, nec in totum corruptis ex arce incendio amissa in via publica dictæ Terræ Muro patens præfato *Clusino* indicatus, quem etiam ad litteram refert *Abbas Gamurrinus* in historia Aretina Typis edenda.

P. Camur. hist. Aret. M.S. fol 84. in Bibliot. Strozzę Episcopi Aretin.

LVCIO CORN. L. F.
SVLLÆ DICTATORI FEELICI
COMMILITONIBVS
OB LICINIANVM MVRO DVCTO
TVRRIBVS MVNITVM
DECVR. INDICTO NOMINE
LVCIANENSES
P. SERVIL. ET AP. CLAVD. COS.

Cum Vniuersi Sillæ tanquàm destinato scelerum vindici monumentis adularentur, *qui tantùm potuit, vt nemo illo inuito, nec bona, nec Patriam, nec Vitam retinere posset*. Aretio pariter lapis Gamorrino, & Clusino relatus.

Appianus lib. 1. P. Pannuin. Augustin. de Numismat. Dialog. X. Cic. pro sex Rosc. & in Verr.

A ME-

A MECENAS DECVR. ARETI. VETER. LICINIOS EXILIO RESTITVERE.

Leon. Aret. hist. Alb. Ital. de Aret. Volaterr. lib. 5. Iust. Lip. epist., & Antiqu. lect. c. 22.

Pannuin. Scottus. Antiqu. Rom. Picus.

Mach. dicta Apol.

Arretinorum Veterum ex marmore apud Fanum D. Mariæ Gradatæ Decretum legisse testatur *post Aretinum* Volaterranus. Lipsius perperam in manuscripto Liuij Codice apud Sequanos sibi per Amicum communicato legit *Cilnium genus*, cum Mecenas, quem dicit *Aretinum* Silio Cilnius, quia an Cilnium nomen sit, vel agnomen, vel Cilnea gens cognomento diceretur. Mecenas, Cilnia alia censenda est à Licinia apud Aretinos præpotenti annis biscentum, & vltrà, quod Mecenas equestrem ordinem sortitus est, & an Codex ille vnquàm fuerit in rerum natura adhuc quærimus, & quo originali, manuque depromptus, cum nec publica pateret Bibliotheca, sed Viro obscuri nominis sibi traditum testatur ab obitu Liuij ad Lipsij tempora XV. elapsis sæculis; Danda igitur venia Moderno vnico aduersùs mille Liuij Codices expurgatissimos, *Licinium genus* præseferentes, exteroque, lapidum

igna-

ignaro, Tuſcarumque Traditionum, ingenio famæ fortaſſe, ac rerum nouarum cupido.

Compoſitis denique Hetruriæ rebus *de Aretinis fama in dies grauior, & cura crescere Patribus*, itaquè cenſuit Senatus, quia prompti ferocibus, vel parato ad aſperiora ingenio *C. Hoſtilio ſcribendum, nè differret Obſides ab Aretinijs accipere*, qui habens Caſtra antè Vrbem præſidia idoneis in locis diſpoſuit ſeptem Principes Senatus priuſquàm Cuſtodiæ in portis locarentur, cùm liberis euaſere, à cæteris Senatoribus *CXX. in obſides accepti*, quod Principum pandit numerum, Vrbiſque amplitudinem, ac dignitatem, secùs apud Lacedemonios, ac Florentinos, qui ignobiles etiam Magiſtratu donabant, quia *oriri, & naſci à Principibus fortuitum, nec vltrà æſtimatur*, & Nobilem Virum non naſci, ſed virtute fieri nobilem; etenim -- *Nobilitas ſola eſt, atquè vnica virtus*, ſed Solon nullo modo rectum Imperium ratus, in quo popularis improbitas, ac licentia ſumma quæque Reipublicæ tractare præſumat Nobilibus, ac

Liu.lib.27.

Tac.Ann.2.

Ariſt.lib.2. polit. cap.7.
Dioniſ. lib.2.
Barb.conſ.35.lib.2

Locu-

Locupletibus, vt etiam Romulus iudicia, ac ſacra gerere permiſit.

Cæterùm dum fama Romanorum militaris vltrà montes vagatur, Aquilæque Triumphales ſuperuolitantes orbem ambiunt, Afri, Hiſpanique diſcrimen, & dedecus oſtentantes, & Regna libidine victoris rapi, nec defuturas cohortes ſociorum opinantes, ac ſeruitia Accolarum, inter quos ſæpè odium, *fortunam, Deoſque Viris fortioribus adeſſe,* & omnia prona victoribus, nec preſſis ſecuritatem, niſi extincto emulatu redituram Annibalem ad Vrbis oppugnationem, deterioremque cædem paratum in arma impellebant, & ad Capitolium, quod nec Porſena dedita Vrbe, neque Galli capta temerare voluerunt furore graſſantis exercitus excindendum, Qui Romanorum hoſtis deuotus ſuper inſitam peruicaciam ſecundis ferox ad cladem magis, quàm ad pugnam decurrens per effractas Alpes aditu arrepto arma capientes, inſimùlque inermes truncat præcipiti minarũ, & armorum ſonitu itinera funeribus complebantur, non ſexus, non ætas

Tac. hiſt. lib 4.

periculo

periculo vacua cum tanta torpedo animos inuadisset, vt Latini euersam penè crederent Vrbem, victamque libertatem, puerique Romanorum ioco magis, quàm serio admoniti auerterentur à ludis indicto nomine Annibalis, ipsumque haud procul menijs excurrere, cunctaque circum pari formidine implicarentur.

Traditum Aretinos inter Phæsularumque fines situm extitisse Vicum, Oppidum nunc vocant Incisam, cuius agro Annibalem per alueum veterem Arni aquas interfluentes incidisse, vt circum vberes, & ad radices collium Phæsularum planicies exundatione popularentur, quod cessit comodo finitimis, quippè Pagi, Vicique plures effusi adueniente aquæ parata nauiculis opportunitate in Ciuitatem nunc Tuschorum Reginam Florentiam excreuerint, ibidemque admoto Annibal celerius exercitu aere crassioris Clanarum paludis exturbatur luce oculi orbatus, & cum Flaminium Cōsulem Aretium peruenisse compertum, auidius Elephante supereminens per palustres vias, quam consultius

properabat acerrimo milite, & vſque in extrema obſtinato.

Interim Etruſcos, quibus compoſitis rebus nulla ſpes in Pęnum ira agitabat, & inuidia in Romanos ſemper genus iis peroſum, ſuſpectumque, cum quibus bellum magis deſierat, quàm pax ceperat, aduerſiſque fracti nequaquam domiti inter ſocios acciti cum totam ſeruitutem pati nequirent conuulſi vi veteris maieſtatis periculorum, munerumque participes habebantur Ambigua, corruptaque ſerie temporum fama de Aretinis præ alijs ea ætate Terreſtribus, Maritimiſque ineundis incurſionibus equè paratiſſimis, an Pæno fines vaſtanti cedere maluerint, quam Aciem in hoſtes per inſidioſa loca inſtruere metu, ne an ſtudio? cum pluribus Etruriæ Ciuitatibus bello feſſis pax aurea, deſidiaque in ignauiam ceſſiſſet, luxuriantibus ot o animis Annibal regionem in primis Italiæ fertilem Phæſulas inter Aretiumque, frumenti pecoris, & omnium rerum copia opulentam, incendijs, cædibuſque inuoluit: Concilio interim in Senatu

Are-

Aretinorum conuencto censuere Patres Collegam expectandum, & communi animo, consilioque patrandum bellum rem esse cum hostibus, & armorum genere, & vsu militiæ, & fama gestorum paribus, & magnitudine spei, vel periculi; cunctatione opus esse, temperandamque animi ferociam, quia spreta in tempore occasio, seù gloria interdum tutior, ac cumulatior redit. Consul præpropera mente, nec Patrum satis metuens mordicus increpans *Aretij ante menia sedeamus inquit, hic enim Patria, & Penates Annibal ad Romana Menia perueniat, & perpopuletur Italiā;* Liu. lib. 22. Itaque percitus ex Consilio proripuit, præcepsque equo insiliens, sellaque exturbatus signum pugnæ proposuit: Cum Annibal Tipherno ad leuam, Licinianoque ad dexteram relicto per radices Montium Cortonensium Trasymenum subiturus, quia maximum in celeritate momentum moram magis, quàm bellum metuens, quod agri est inter diuitem illam, stratamque regionem omni clade belli peruastat, quo magis ferox Consulis ingenium, ad so-

ciorum vlciſcendas iniurias incenderet; & ad conferendum manus infenſos euocaret, hic cum ad Lacum perueniſſet in patentiorem campum pandi agmen cepit, nocteque exacta nebulis per paluſtria circumfuſis ſe vndique poſitis Pænorum inſidijs circumductum, & montibus ſeptum inſpexit, impauidus ordines, Phalangeſque inſtruit, ſtatimque ad arma diſcurſum, Romanis pro libertate aris, fociſque; Pænis pro delendo nomine Romanorum, & orbe Terrarum liberando tres fermæ horas pugnatum infeſtiſſimis animis, vtrimque atrociter; cum acuiſſet ignauiam neceſſitas, donec exangues Romanorũ legiones, Sociorum fuſæ, cum impetus recentis Afrorum Alæ perculit hoſtes, Flaminius extremis audax compreſſis hoſtibus vulneratus magnam, inuictamque animam emiſit, fractuſque ardor animorum adeò intenſus, vt hoſtis hoſti hæreret, nec exauditus ingens Terremotus, qui plures Vrbes Italiæ euertit Montes proſtrauit, multiplex vtrimq; cedes donec Romani per prærupta, ac paluſtria euadunt Romæ re-

cepto

cepto cladis nuncio mœnia Dij Penates Sepulchra maiorum, Liberi, Coniugesque occurrunt trepidis: excidium ante oculos, aut seruitium non orbis Imperiũ ostentantibus, agebatur de extremis questio victori per diuersas Italiæ regiones grassante, cum fracto Cãpanis delicijs Annibale, Afris in luxuriam versis, lasciuiæ epularum, aut somno, aut vino procumbere auidis; Erexit omnium animos Scipio supra ætatem rerum magnitudine, Pænorum spes in Annibale hærebat, velut ad supremum certamen comparati Duces.

Agebatur annus belli Punici XIIII. Etruriæ primum populi pro suis quisque facultatibus Scipionem in Pænos profecturum adiuturos polliciti, Perusini, Clusini abietem in fabricandas naues, & frumenti magnum numerum Aretini XXX. scutorum millia galeas totidem pila, gesa, hastas longas millium L. summam pari cuiuscumque generis numero expleturos secures, rutra, falces, alueolos, molas quantum in quadragintas longas Naues opus esset tritici, CXX. millia modium inuiaticum

Decu-

Decurionibus, remigibusque collaturos, vt nulla par esset ea tempestate Princeps Italiæ Ciuitas animis præpotens, copijsque ingentibus, latissimaque ditione à finibus Graccianis lato vsque Portum Ariminensem imperio.

Scissaque ciuilibus odijs Romanorum Republica, Clusini cùm Carbone aduersùs Sillam prælio commisso propè Glanium fugatis per Sillam Celtiberis, cùm *sub Clusio equo Marte pugnarent nocte pugna dirimitur*.

App. Alex. lib. 1.

Pluresque aliæ Principes Ciuitates cùm Romanis commistis armis *ob communem hostem concordia pulsandum*, Victorem ad scelera propensum, præcipitemque traxere in vltionem; Traditum est Aretinos bello Sociali Auctores fuisse Hetruriæ defectionis simul cùm Martijs, & Picentibus, quapropter Silla in eos acrius sæuijt agro adempto proscriptis Ciuibus nouos Ciues deducendo, lege lata, quod publici forent proscriptorum agri, ac Commilitonibus suis habita ratione meritorum numero suprà centum millia distribuit, Arces, Villasque, ac Castra priùs validio-

Volater. lib. 5. de Aret.

lidioribus armis, Virisque Amicis credita sibimet nomine Fælicis indito eo, quod tot millia Ciuium proscribere, ac trucidare valuisset, vt tradunt *Tullius*, *Volaterranus*, *Appianus*, *Liuius*, *pluribus Colonijs militaribus*, & armatis Hetruria deductis, vt refert *Salustius Milites de Colonijs Sillanis ex Hetruria conductos*, vt rectè *Tacitus* memoret *Municipia Clanarum exundationem extimescentia*, quæ differre à Colonijs Aretio, Cortona, Clusio docent Latius, *Gellius Panuinus*, & de Fęsulis, ac Florentia Commilitibus Sillæ in ampliorem formam deductis *Scala*, de Sillano in agro Senensi Silla dicto meminere *Albertus ac Thomasius*; De Luciniano Colonia Sillana in memoriam Sillæ, qui Lucius vocabatur idem *Thomasius*, quem malè legunt denominari à Liciniano ex Ducibus Sillæ bellorum ciuilium Scriptoribus ignoto; & nomen est argumento ex eodem Lucio ab insigni deductum, ideòque de Liciniano Lucinianum, vt traditur eodem *Thomasio*, quamuìs incidentèr loquente, nec abest à verisimili, quod situ Sillanis copijs ibidem grassan-

Cic. pro Rosc. Amer.
Volater. L.C.
App. lib. 1.
Epitome Liuiana lib. 76.
Salust. vbi Valla in Comment in Catilin. fol. 19.
Tac. lib. 1. in fine.
Volfang. Lax. de Rep.
Rom. lib. 12.
Aul. Gel. Noct. Attic. lib. 16.
Salian. Ann. fol 999
Pannuin. Antiq. Veron. lib. 2.
Scal. Hist. Flor. li. 1
P. Alb. Ital. fol. 84.
Thomas. Hist. Senens. lib. 1.

grassantibus notissimo natura munito planicie copia rerum vbere munimento, ac Sede vsi sint Commilitones, cùm inter Aretium, & Cortonam, nec vetustius, nec magis aggressoribus durum intuentibus oppidum occurrat hinc *Guazzus Lucinianum ait, arte, ac natura, ferociumque Virorum copia pręmunitum*, & locis huiuscemodi deducebantur Coloniæ maximè militares, vt propugnacula Imperij esse viderentur, & Natalis Comes latinè scribit *Lucianum*, & in ianua antè militarem Plateam in antiquo Lapide LVCIANENSES.

Marc. Guazz. Hist. lib. 1.

Cic. proleg. Agra. contra Rullum.

Nat. Com. hist. li. 8.

Vt minus rectè Sigonius credat, an & quas Colonias Silla deduxerit non esse memoriæ proditum.

Sigon. de Antiq. Iure Italiæ.

Agro deniquè iterùm Aretinis Ciceronis Sententia remisso noui Ciues, noua Ciuitas viribus suis restituta cùm Catilina, ac eius Sententiæ collatis signis valido Phæsulanorum, Aretinorumque exercitu circumfluente auitam potentiam infractam, & auctoritatem exhibuit minimè prostitutam, vt verificatum planè sit, *non cùm toties victis, sed*

Cic. ad Atticum epist. 16.

cùm

cum nouo genere Hetruſcorum videretur dimicatio eſſe.

Siquidem Catilina, cuius animus cupidine incenſus ad inceptum ſcelus prę-uertendæ Reipublicæ rapiebatur militibus Sillanis victoria efferatis, Vrbiumque purgamentis ad noua emolienda accerſitis, eò quod ęs alienum per omnes Terras ingens eſſet ad rapinas, cædeſque anhelans Manlium in Etruria ad Plebem ſollicitandam dilegerat tabulas nouas pollicitus, proſcriptionem locupletum ad milituum excitandam libidinem, quorum C. Cornelius nocte armatis Ciceronem Conſulem haud præcanentem confoderet, confectumque facinus ni Fuluia Curione intellecto dolum aperuiſset. Igitur Manlius cum Fæſulano Coortibus, Auxiliariſque ex agro Fæſulanorum, quam pluribuſque Aretinorum accitis, vbi Antonium cum legionibus aduentare compertum propè Piſtorium cum Catilina, reliquiſque Ducibus irrupit, & repentè montibus, hoſtiumque copijs obcluſus fortunam belli tētandam adoritur, ſtatimque infeſtis ſignis concurrunt

runt Romani pro libertate, hi pro dominatione; Catilina cum expeditis pugnare, in prima acie versari, strenuique Militis, & Imperatoris officia exequebatur, dum interim Manlius, Fæsulanusque in primis pugnantes cadunt, Catilina pristinæ memor dignitatis incurrens in confertissimos hostes, trucidatis ijs longè à suis inter hostium cadauera procubuit, *fælix si ità pro Patria cecidisset*; tantaque audacia decertatum, vt quem quisque pugnando viuus locum cæperat eum ammissa anima corpore cõtegeret. Cæsar Aretio Romanis fide, ac potentia prospecto potiri equè curauit. Octauius copias suas iussit coire Aretium, pluraque beneficia præ cæteris elargitus, vt rectè Plinius, *Aretini veteres, Aretini fidẽtiores, Aretini Iulientes* ad differẽtiam proscriptorum à Silla in argumentum fidei reliquorum, ac Iuliȩ liberalis beneficentiȩ inter Colonias ascita, *Frontino verò Colonia lege Triumuirali conducta*, & alibi *Aretium lege augusta censita limitibus Grachianis* Auorum seruauerit, auxerit memoriam, & amplitudinem.

Salust. in Catil.

Lib. 3.

Front. de Colon.

Sed

Sed vt quædam de singulis ordine disseramus:

Ad Ortum supereminet Cortona circuitu ad tria milliaria Muro ingentibus saxis veterum more compacto, situ inuio, & decliui tota patens longè intuentibus, via tamen Palatijs Nobilium decora, Strata, lataque; Populus supra cæteros Clanarum Diues ad opum coaceruationem propensus, Mons Oleo, Vinoque, planicies frumento copiosa; alit incolarum supra duodecim millia, gentem eloquio nihil Hetrusco, non nugis agentem, propositi tenacem. Sedem fuisse *Corithi*, hoc est Hetruriæ Principis Hastati, Romanis *Quirini* credit *Silius*, & vnam floruisse de duodecim Principibus Ciuitatibus comunissima est opinio, & comprobant *Stephanus, Liuius*, & pacis fœdera cùm Aretinis obtulisse, & plurimum exornat *Dionisius*, vbi etiam fuisse *Romanis deductam Coloniam, & Cortonam denominatam*. Opinantur D. Romulum D. Petro transmissum Christi Reparatoris doctrinam Cortonæ patefecisse, Diuis postmodùm fratribus Per-

Volater.lib.5.& 33 Iunian mal.de verb. Propriet.verb.Coritus.
Sil. de bell. punic. lib 4. 5. & 8. ibidē Pet. Mar.
Ridolphin. Rec. p.1.cap.15.num.43.

gentinis Donati Episcopi, ac D. Musciolę Sanguine Clanarum regione confirmatam.

At Longobardis propulsis libertatem est assecuta Consulibus creatis ob flagitiosas Ghibellinorum incursiones, sumptis armis, vt de propinqua regione expurgaret Farnetellam deletis ijs, in qua Sedem delegerant muro nudauit; & cum in dies finitimis grauis fieret æstuantibus ibidem ad insaniam partibus *cùm vergentibus Imperijs satis nihil præstare fortuna maius possit, quàm hostium discordiam*, quibusdam rogati Aretini *cum sæpè inter accolas odium* exemplo Philippi à Græcis in auxilium acciti nocte inopinantes aggressi victis aduersis vnius gratulantes, & victores anno 1258. disperdunt muro diruto fortunis exutis alijs, alijs in exilium multatis, bonis Ciuibus, Proditoribusque peremptis simul, quos ne in Patriam arma caperent, & multò minus in eam veteres æmulos euocassent persuadere satis poterat Affricanus ille, nec etiam ingratam Patriam vltus, nè sileam Temistoclem, qui nè Persarum, ad quos se rece-

Tac. de more Germ

Iust. lib. 7.

Malesp. hist. Flor. ap. 160.

receperat arma ferret in Athenienses conciues ingratissima quamuis proscriptione ad necem ipsum insectantes vitam ipsam potiùs spontaneo veneno abrumpere non verentem. Valer. Max. lib. 5.

Sed per triennium vexati, aut libertatem, aut vltimam Sortem experiendam censent, ac Duce Vgutione, cum se eximunt ab ijs, in deterius ruunt, nam sub Duce *conuulso, ac mutato vi dominationis*, quo vsi sunt ad libertatem sæuiorem Tyrannidem experti sunt quippè Senatoribus, infensus vi matronis, adactis ad turpia, ad omnem libidinem effusus, & Verre Tulliano rapacior, ciues furtim, & palam quoque iugulandos comisit. Eodem tandem obtruncato, libertati litarunt, quam Henricus Septimus de anno 1312. dum Cortonæ moraretur, Populo acclamante iuramento firmauit. Regem Ladislaum qui in Florentinos expeditionem fecerat armis arcent fortitèr à Menijs Ciuitatis, ijs Beata Margharita palàm visa, qui in vltionem agros, villasque depopulatus obsessos acriora passuros arbitrio recepit, Ciuitate post biduum Tac. ann. lib. 6.

Floren-

Florentinis vendicta vili pacta mercede scutorum septuaginta millium, sed rerum ordine, ac variantibus fortunæ iucibus, initis capitulis Senensium Patrocinio tuta, vnà cum ijs Perusinis, Vrbem obsidentibus nunc victa aliquandò victrix cum Republica magni nominis manus conferendo amplissimam Gloriam est assecuta.

Tac. hist. lib. 2.

Verùm cum quidam victam armis libertatem in dominationem vertissent (vetus *enim ac iam pridem insita Mortalibus potentię cupido cùm Imperij magnitudine adoleuit, erupitque*) cunctis Rempublicam Florentinam congestis studio pecunijs affluētem, veluti destinatam rerum Dominam adulantibus, vnum id refugium nacta ad omnimodam deditionem diuturnæ spe pacis allicitur, Senensibus ad comunem libertatem vindicandam, miserioremque in dies futuram seruitutem auertendam ad arma, proruentibus etenim Cosimus primus acriora parans quippè bellum habere, quàm gerere malebat, *& nihil magis festinatione tutiùs, vbi facto magis, quàm consulto opus esset*, vt contemptum rei suæ elatis hostibus

Tac. ann. 15. hist. 1.

ſtibus demeret conſcripta priùs verbis magnificis Epiſtola, qua nitebatur Senenſes à Gallorum Societate diſrumpere, & cognito ſatis ijs curas Florentinorum palàm eſſe, Galeottum Cortonenſium Capitaneum ſubſidio miſſo ad Licinianum Oppidum oppugnādum dilegit, qui vt occultādo facinori nox adhiberetur ſolum inſidiarum remedium eſſe, ſi non intelligerentur ratus, gentem peditibus ter mille obteſtans vindictæ properam haud facilè vinci, ni repentinis hoſtibus circumueniretur; admoto agmine occurrentes, incolaſque catenis coercet; nè nuncius inopinantes, & ad tollerandas obſidiones paratiſſimos accenderet, auditiſque exploratoribus portas, nè dum de more patere, ſed alto noctis ſilentio cuncta obuolui auidiùs progreditur, Oppidumque inuadit, dum interim ſomno exciti Lucinianenſium Iuniores, ac euentu territi fugantur. Strenue præ cæteris Chriſtoforus Riſtorius arcium Præfectus, validiori Ciuium manu tutus ictibus bombardarum, ac flammis miſſilibus ſuos firmiores reddere, conuocare aggreſ-

Ninus bell. Ital. loc. cit.

aggressus, hostiumque audaciam infrin-
gere, vt superesse adhuc vires pateret,
& ipsos extrema passuros; ausurosque
Galeottus instare perculsis, sternere
obuios, quidam exciti prospero pugnā-
tium clamore, qui modò per agros fu-
ga palabantur, pugnæ se miscebant, re-
pressoque aggressorum impetu multa
parta cede ad arcis veteris defensio-
nem properabant, Cortonenses aut vi-
ctos in deditionem accipere, aut expu-
gnare deposcunt, sed ipsis ad exequen-
das obsidiones, nulla cominùs audacia,
vbi promouere Scalas, & machinamē-
ta inciperent facilè detrusi erumpenti-
bus nostris ceduntur. Sed terrore ob-
structas quorundam mentes Ristorius
spe, & certi præsidij illexit, & futurū
(vt accidit) nè Æltruria armis ingrue-
ret Florentinos ceptis cessaturos; effe-
ratique Cortonensium animi Domum
Præfecti ad Ianuam S. Angeli, veterum-
que monumenta obseruata igne immis-
so perdidere, iactura equo recepta a-
nimo gnaris se debere plùs Patriȩ, quàm
fortunis.

Ciuitas præ cæteris Italiæ vetustissima
sub

ſub Vigilio Anno DLII. legitur Iordanus Epiſc.Cortonenſis Anno mcccxxv. iterùm Ioanne xxij. Epiſcopo donata; Patria Beati Vgolini de Zeffirinis, cuius è corde tria lilia floruere diuinitus, quæ cæcis lumen tulere, ægris leuamen alboris, odoriſque excellentia, ac D. Margheritæ membris vſque dum à corruptione exemptis, Beatæ Veronicæ, Beati Guidi, Beati Auguſtini, Ægidij Cardinalis Bona ab Annis 1172., Siluij Card. Paſſerini Vmbriæ Legati, ac Iacobi ſapiẽtiſſimi Peruſiæ Epiſc., Syluij Paſſerini Archiepiſcopi Coſentini, Illuſtriſſimi Abbatis Manciny ob dexteritatem, prudentiam, Comitatem Sereniſſimæ Mediceæ Familiæ in Vrbe Aduocati, & à ſecretis, ac Ridolphini recentiorum praxi de legali diſciplina emeritiſſimi, D. Aduocati Baldachini Florentiæ pro Sancta Sede Nuncij Auditoris, Aduocati Antonij Coratij I.C. Principis, ac æquè inter Pictores celeberrimi Petri Cortonenſis, aliorumque plurium æquè clariſſimorum de nobiliſſimis Familijs Petrella, Paſserina, Zefferina, Laparel- P. Torellus Secul. Aug. To. 5. fol. 593.

la, Serangela, Tomasia, Sernina, Alferia, Mancina, Ridolphina, Baldella.

Mannoz. de Situ Floriani.
F. Fortun. Cron. Mont. S. Sabini.

Ann. Viterbien. super Beros.
Genebar. fol. 26.
Cluer. li. 2. fol. 565.
Blond. Ital. de Ianua.

Propè Clanas Fluuianum alijs Folianum Incolis Foanum, Fanum olim Deorum Templis, iactant forum Iani, Lucinianum Lucum Iani Tusciæ aureo sæculo Regis, ex Colonijs Arinianis Annio ex suppositis Beroso, ac Catone confictis, quem fabulosum, leuemque arguunt Cluerius Genebardus; Oppidaque Iano dicta pueriles nugas censuit Blondus. Vasto cingitur Territorio, alit Incolarum circiter quatuor millia, apud quos inimicitiæ graues citò pereunt ad rixas amicis, fœminisque armis, fustibusque accurrentibus, leues verò nunquam. Terra honesta, & copiosa præ alijs venusta, ter hostibus ferro, igneque amissa, ac nece Carlotti Orsini memorata expugnato Senensibus Oppido; sub Florentinorum Patrocinio merum, & mixtum Imperium sibimet vsurpauit arbitrio, cum Lucinianensibus spatio ferè annorum centum armis disceptauit de finibus, Commissarijs Florentina, Senensique Republica;

blica, pro pace vtrique incassum missis, neglectisque; cæsis plurimis ex Oppidanis militibus Florentia ductis planitiem, ponte diruto (de quo Senarum nuncios cum Florentinis conquestos refert Dathus) cum iniuria pactionibus violatis curant Fluuianenses mergere aquis palustribus. Lucinianenses duri ad arma accurrunt, victos pulsant Fluuianum vsque, ianuamque Castri occurrentem, igne, tormentisque quatiunt in Colle Cimabello cum Custodibus arcem designant, quod illi ægreferentes cum Florentinis palantes aggressi sternunt, sub ianua exactis diebus collapsa, ossibus pro cæmento oppositis. Lucinianenses eorum captiuos in frusta scindunt, diuiduntque. Verùm Iacobus Cardinalis Papiensis Senensibus, Florentinisque rogatus anno mcccclxxij. etiam iussu Xisti IV. Legatus missus in Ecclesia Sabina residens eorum ceruices, nec precibus, nec minis flecti posse conqueritur, *Amphionis* inquit ille, *Cythara, quæ mouisse saxa sunt dicta surdum in has Valles cecinissent, quid agam iam nescio, diutiùs hic esse de-*

Dathus epist. fol. 207. ad 229.

Papien. epist. 465.

F 2 *eorum*

corum non est, miserum quoque abire, miserrimum hos infelices in vita discrimen relinquere, pronunciaui, quod neutri placet non futura tanti operis Bessarioni Cardinali Niceno pacificatio Burgundi, ac Galli, eos cum increparet, refert quendam Loci, (quod Serbatistæ tribuunt) excipientem, *an nescis Cardinalis in hanc Vallem, nec Moysem vnquam, nec Iustinianum venisse leges nostras arbitrio nobis ipsis imponimus, & quidem ad arbitrium ferimus, tu credis Latinis hic, aut Tuscis moribus viui, Serui esse Ciuitatum nostrarum cum Imperio volumus, cuius merces est pro ijs belli tempore intrepidè mori*. Verùm septuaginta, & vltrà lapsis diebus cõtractibus hinc indè patefactis pro manutentione in possessionem latæ Syluæ Paternensis Collium Cimabelli, Cetinarum, tractusque à Ponte Arenarolo ad Vallem, qua semita propè Podiolum Fluennæ, viamque, qua aditus patet ad Bettollam, re ad desperationem inclinante Columba candoris immensi à Septemtrionibus lapsa supra ipsum Conuentũ in flammas est resoluta, quòd pacis omen

Papien. epist. 449. & 460.
P. Ciacconius vita Pij II. cum additi.

omen fuit, ſtatutique fines, hilarique Papienſi gratulantes, nec ampliùs rudes, truceſque ramis oliuarum occurrunt Xiſto reſtitutori pacis ſedulò benedicentes Habet exuuias D. Bonifatij floruere Benedictus Prędicatorum eloquentiſſimus Orator, cæterique de Domo Peccia, ac Serneria intèr nobiles Senarum faſtis commendati.

Papien. epiſt. 464. In laudo an finem

Ad meridiem Graccianum vetus ortu B. Agnetis inclitum.

Acer mons, pollenſque Politianus Datho Pollitianum Ciuitas, qua nil molliùs cælo, nil vberiùs ſolo vertice, Montis platea in planitiem ad arcem, vſque diffunditur, Palatijs comunis ac clariſſimarum familiarum Nobilium, Ricciorum, Thauruſiorum, Antonij Cardinalis Montium Conciuis exteris iucunda, temploque extrà Vrbem B. Virginis marmoreo, reliquum Ciuitatis in decliuè ſitum. Accolę vltra nouem millia.

Dathus epiſt. lib. 3.

Ciues generoſæ nobilitatis, ac memoriarum Studioſi graues plurimi, inter quos rarò diſcordia detecta concordia nunquàm, quique in comitijs ſumma ope nitun-

nituntur reliquos in ſententiam duce-
re, ità bonum publicum, vt in pleriſ-
que negocijs ſolet priuata gratia deui-
ctum, cum *ſanctiùs, atque rectiùs olìm
prouiſum, & ea, quæ conuerterentur in de-
terius mutari*, hinc aucta, receptaque
ad tempus onera publica, vt paſsim
in quorundam Locorum conuentibus
non ſine lacrymis, & ærumnis Populo-
rum diù manſura, Facundi, Solertes,
eloquio materno grati, in quibus Spe-
cie, habituque Corporis venuſto ritè
arguitur qualitas mentis, Senenſibus
moribus pluribus haud diſſimiles, ſub
quorum miti Imperio, & iuxtà rerum
Cauſas Societate fœdere tamèn inæ-
quali compacta, exactis illis fælicibus
Sæculis aucti, datijsque immunes; qui-
que in Vrbe decorantur muneribus aui-
di Patriam, & gloria illuſtriorem red-
dere, & opibus affluentem, vt ingenio
Accolarum, maxima quæque Ciuitatis
dignitas, ac fælicitas ſingularitèr tri-
buenda iure ſit, & equè Magno Viro
Ioanni Cardinali Riccio Reipublicæ
Litterariæ munificentiſſimo Mæcenati,
Patriæque Patri, qui intèr egregia pie-
tatis,

Tac. Ann.
Trai. Buccol. re-
lat. Par. cent. I.

tatis, animique magnitudinis monumenta in Pisana Accademia, Collegium Riccium amplissimè struxit ere suo, vt Conciuium Puberes præclaræ indolis eodem alerentur corpore, & ditarentur mente rudimentis litterarũ, quas innumeri profectò acutissimi Iuuenes assecuti sunt, humanis litteris, primisque Scientiarum principijs fidelitèr imbuti Collegio Sapientissimorum Patrum Iesuitarum ad pleniorem Ciuitatis decorem ibidem piè degentium. Vrbs Doctoribus Equitibus Diui Stephani, ac Melitensibus insignis Ecclesiasticis Canonicis, cæterisque Dignitatibus, ac Regularibus Institutorum complurium nobilissima, quæque non sinè iniuria alijs quibuscumque post habenda sit; habet Fœminas luxus curiosas lepida venustate, & multùm loquela frequentes; fortilitijs, ac munimento tuta, muris elatis, præruptis cingitur duorum milliarium ambitu. Ciuiũ, Colonorumque industria in sterilibus circùm Collibus vineta plurima Sepibus distincta, quibus non longa serie Arborum super Vlmos, & Populos

los maritantur vites, sed arundinibus loco productis insimùl propè solum commissæ solis radijs patulæ, & interdùm terræ pluuia humiditate, aereque Cœli, Fluminum, Clari, Trasymenique ex christallinis humoribus summoperè hilari, ac beato enutritæ vuas albas, rubrasque gratia electissimas pingunt sapore mediocritèr vinoso, subdulci, mordente, odorifero, incautos, & vini coloris albi aquei lenitatem paruihabentes in ebrietatem lætam, & ridiculam trahunt, vinum capiti amicũ, nutriens, non reijcitur stomacho, nec remoratur vrinas. Clancianense quoque sapore, & lenitate gratum, sed album non equi vigoris, odorisque, quodque exigua aqua adulteratur, vel extiua niue in poculis gelidum dulcescit, deficitque. Superat etiam tàm copia, quàm gratia vinum album Lucinianum, rubroque Stomacho magis leue, firmiorisque æstimatur substantiæ pelago, vecturis, vasisque agitatũ resistit; at si ex collibus viniferis, ac amenis, qua supra abundè Lyciniana, & pacifera autumnat oliua vitibus amica

ca

ca exigua albi Perusini, ac Vernatiæ (sic vocant Incolę) portio miscetur cum Vaiano Nigro, ac Calabrense tam colore rubro perspicuo, quam gratia multa in potibus, odoreque amabilissimo, nè dum Politiano studio vtriusq; Populi in conuiuijs comparatur, sed seruatur tutè subsequentibus annis haustu meliore, idemq; remota febri ægrotantium vsui accommodatur ob generosas virtutes, parce tamèn permittitur, & sub nomine Politiani auidè bibunt exteri indistinctè. Paritèrque Muscatella tā alba, quā rubra equè accepta gignit Colle, ac Vandalia cum Choortibus à Gotorum, Vandalorumque vastatione, vt aiunt Lucinianensium Seniores nomen sortita. Cæterùm, qui Lyei Scyphis indulgent, vtique fatentur ea, qua pollent libertate vnica vini Liciniani amphora desupèr auara manu aqua superfusa ocius amoueri sitim, quam pluribus Politiani lenioris palatum, gutturque mollitie quadam primis haud detecta potibus, mixtaque plurium vuarum luxuriè implentibus, nequaquam satiantibus, atque pretio

cariori quæsitis. At si, qui Lucinianensium in dies sincerum bibunt post prandium turbidi, atque elati euadunt ad iurgia procliues, deque impertinentibus, rebusque arduis saniorem indaginem exigentibus, Regumque curis ignari vt plurimùm, segnesque, qui se credunt doctiloquos, temerè, & cum ira inter se palàm disceptantes, submouent risum, prouidumque silentium indicunt studiosis inuisum, quorum *limen* in illa ditione clarissimi Vicarij Vallis Clanarum *relictum*, næmo laudibus tollere; procul esse, & dentibus frendere. Perennes quoque passim venæ frigidissimi humoris Villarum Politianensium commodo, frumenti quo laudatissimum, ac candentem panem educunt exteris acceptissimum, rerumque ingens copia per latissimum comitatum circa Lacus, ripas Salarchi, montiumque radices, & innuit Strabo *ad agri beatitudinem accedunt Lacus magni, & permulti, qui multa piscium nutriunt obsonia, & palustres auiculas, non modicum etiam cremium, papirusque, & vlua copiosa.*

Lib. 5.

A quo originem duxerit veterum histo-

rijs

rijs ignoramus. Recentiores putant à Laarte Porsena, qui ad vitandam propè Clusium infectam Paludem in illis collibus *Clusinos nouos Plinio relatos* per villas deduceret, & sunt argumento murorum structuræ veteres, platea sub ædificiorum fundamentis defossæ, & vinum prædulce, quo putant allectos Senones ad Clusij euersionem; cum Polítis Ciuitas municeps Græcis sonet, quod anceps visum Gamurrino opinante Clusium vetus Oppidulum esse ad montana Arretinorum, quo prænobili, lataeque circum Calentinæ (quibusdam Clusentinæ) regioni nomen indictum, nouos verò Clusinos Porsena maximo imperio, ac pecunijs præpotente per horam Clanarum conditos, vbi nunc Clusium Ciuitas abrupto monte sita natura, ac paludibus præmunito, vt Vulzinijs, Phaliscis, ac Romanis ille propius inesset ferendis auxilijs, vel incursionibus paratus, & est coniectura inter Salpinates propè Orbeuetum, ac in finibus Vulzinensium mons magnis saxis circumseptus latinè Incolis Arx Regis Porsenæ. Sed ob angu-

Vghel. Ital. Sac. de Episc. Politian.

Clueri. Ital. antiq.

ſtiam Cluſam denominari arguunt moderni, Pagumque ruſticis manſionibus informem, nec vllo vnquam tempore veterum, recentiorumq; hiſtorijs comprobatam loci dignitatem, aut veſtigium murorum, ſeù turrium deſignatum in argumentum vetuſtatis, & deſcribit Strabo *ad montana extat Aretium MCC Roma diſtās ſtadijs Cluſium* DCCC Cluſentinum verò, vt iugis montium aſperis, nemoroſis, & inacceſſis obcluſum ſtadijs ID. longè à Cluſinis de veteri extitiſſe Aretinorum dominatu conſenſu traditum, vt ineptè ex commentarijs Sanſouino falſo aſcriptis ſuper confictas Fratre Annio Sempronij antiquitates amiſſas à pluribus ſæculis cum detrimento veritatis obſtruatur probatio Cluſentinos inter Cluſinos nouos haberi, quo auctore, Duceque editos ignoratum propè Mænia Principis Gentis Aretinę ſupra cęteros Clarorum præpollentis armorum gloria, vetuſtate, lataque circum ditione, & innata Accolarum proteruia vltioni paratiſsimæ.

Strabo loc. cit.

Fran. Sanſ. de antiq: mundi, & ſuper Sempron. Annij fol. 68.

Alij fortaſſe verius putant Politianenſes

poſt

post Sillanam proscriptionem, Vrbiũque excidium inter nouos Clusinos, Ciuesque profugos recenseri, Plebem verò, vbi nunc relicto Clusio transClanas Ciuitas Plebis diffusam.

Cluer. loc. cit.

Cluerius ad *Statuas* itinerario Antonini inter Clusium, & Aretium mensura stadiorum credit Montem Politianum, quo nec ipse edicit argumento, nec ego assequor coniectura cum eadem distantia de alijs, vt Gracciano, ac Fullonica verificetur. Equè claudicat *Onuphrij* temerè dictum fuisse annis mmxviij. ad suam ætatem Landerico constructum, ac improbata *Volaterrani* Opinio Zenobium Landerrici Romani Senatoris Filium anno cclx. ab orbe redempto D. Donato Episcopo Aretino baptismate ablutum donasse Basilicæ Episcopali Politianum, Corsilianum, Fluuianum, Secianum, Lucinianum eodem condita, & Viris Romanis, vt ipse credit denominata, vt Lucinianum à Lucijs, comprobatque ex quibusdam confictis tabulis Aretinis, ac Instrumento *anno mlxxxiij ab Vrbe condita tertio Valentiniani confecto,*

Ital. antiqu. L. C.

Onuph. fidel. Cron.

Lib. 5.

fecto, quòd ad litteram relatum ex probabilibus coniecturis falsum conuincunt Vghellius, Bencius, Thomasius; cum Annus in lxxxiij. cadat sub magno Cõstantino, & nomen Landerici, vel fictum, vel Longobardum pluribus iudicetur, nec vtroque Consule, nec Valente Valentiniani Collega enunciatis ex recessu à consueta forma eliciunt falsitatis indicium; cum etiam abs re in eo legatur conditum à Romanis Castrum Senense tempore Bruti Consulis, quòd nec Volaterrano probatur, autumantque Tuscis structum loco adeo vbere, & munito, quidam valido in antiquis nominis argumento dictam Senam Senonibus in fælicibus illis agris excurrentibus, & dederunt potentiæ materiam Russellæ, & Populonia finitimæ quondam Vrbes euersæ, opinatur *Blondus* a sex plebibus propinquarum Vrbium per Ioannem XIII. deducto Episcopatu nomen deriuasse; non docto, quo priùs nomine vteretur merito *Volaterrano*, atque *Alberto* improbatus cum in græco *Tholomæi* Codice Sena Mediterranea,

Vghell. Ital. Sac. de Epis. Aretinis.
Bencius hist. Polit.
Thomas. hist. Senen. lib. 1.

Tomas. lib. 1.
Sigon. loc. cit.
Stralere lib. 1.
Vghel. de Episc. Senens.
Volater. lib. 5.
S. Antonin, hist. Flor. part. 1.
Blondus Ital.

nea, *Plinij* verò Colonia Romanorum denominetur, Cluerio Colonia Iulia, & ob eandem rationem fabulosus euincitur *Villanus*, qui à Carolo Martello dictam censet, relictis ibidem Senibus, ac Valetudinarijs commilitibus, vt miti aeris benignitate, Collium luxuria, ac, Frontium salubritate reficerentur. Non constito, quo titulo; quo iure possideret Zenobius ille regionem latam, vberemque Supremo rerum Domino Valentiniano; nec de originali exemplaribus varijs, & recentis latinitatis methodo, insuetisque clausulis suspicionem patefacientibus, etiam in verisimilis visa, ac æquè scandalosa Idolatris donatio palàm, & coram Testibus, grauibusque Viris in Instrumento habitis Damaso tunc Pontifice, vt asseritur, missis, D. Donato paupertate Christi inuiso inter Martyres ascripto. Quæ castra fuisse, & à quibus Romanorum historia relatis denominata, nec nomina euincunt. Corsilianum fabulantur à Corso, plerisque ignotæ Originis Pij ortu, ac nomine decoratum, Secianum alijs Axianum ab

Thomas. lib. 1.
Vghell. L.C.
Boral. de Episc. Aret.
Bart. in l. 1. de falz.

ab Axe Deorum Delubris; Fluuianum propinquo Glanis fluuio; Politianum græcè Politis; Lucinianum à Silla, qui Lucius dicebatur, quia nomina ab insigni nempè Ducibus indicta Castris, fluentis, & regionibus, cum quorumdam huius denominationis ex priscis Ducibus, qui ante Zenobium fatis cessere lapsu Sæculorum, cur relicta nomina, nec aperiat Volaterranus: cum fælicitas Imperatorum, ac recens gestorum fama de alijs obliuione sublatis nouam fieri memoriam à Romano Senatore locis Latio finitimis non sine iniuria pateretur. Sed Modernus ille, & post eum scribentes, vt aues inconsultò volitantes, suæ tantùm ædidit Iudicia credulitatis, cum priscis ætatibus conderent Vrbes paruas, & descriptione *Augusti*, *Antonini*, *Plinijque* recensentur, quæ publicis vijs, vel capita, locorum, re, situque memorabiles, nominibus Castrorum nouitate rerum corruptis, & sensim æquentur ima summis, quod de tàm speciosa Ciuitate verificatum planè est, quæ Florentinorum, ac Senensium gliscente poten-

tia

tia modò his, modò illis cessit in prædam, modò libertatem assecuta, donèc Senenses diuturnæ paci breui bello consulendum rati Politianum Ciuibus acerrimè defensum anno mccxxxij. in desolationem relinquunt, Florentini agrum Senensem depopulantur ea conditione pax firmata muris Politianensibus in priori forma restitutis, Nouam bellorum materiam æmulatione excitante ob Politiani, Lucinianique munimenta, locorumque consequentiam partibus hinc indè æquè decertatum, quia, vt inquit *Podius* ea quoque ætate *Lucinianum diues, & potens iudicatum, & locum summa consequentia, Clanim Vallis Clanarnm, vt auctor est Cinus, Rosensque*, & coràm Arbitris causa discussa Politianum Florentinis, Lucinianum Senensibus adiudicatum, quòd de anno m c c c l x x x v j. Sententia Bononiensium venditis per Aretinos Oppidorum Iuribus Reipublicæ Florentinæ relaxatum fuit, sed Galeazzo Vice Comite primo Mediolanensium Duce Senis, Lucinianoque in gratiam receptis reluctante eo, quia (vt censet

Malasp. hist. cap. 119. Benc. lib. 3.

Pogg. hist. Flor. lib. 3.

Cinus Vita Cosmi Primi lib. 3. fol. 180. 190. lib. 4. & 5. Mamb. Roseus hist. Neap. lib. 4. part. 2. Ad Tarcag. part. 3. lib. 6.
P. Bassius de Nobilit. Mediol.
Pius III. Annal. Senenses lib. 7. in Bibliot. Nobilis Francisci Picolominei Senensis.
Malevolt. li. 10. p. 2.

Platina vita Vrbani VI.

Platina) oppidum arte magis, quàm viribus in potestatem redigissent, iterùm in Dominis Ianuensibus, ac Magno Rhodi Magistro etiam de ordine Sanctissimi remissa rei discussione, interim steterunt in decisis vt Lucinianum Senensibus; Politianum Florentinis pertineret; ob præduram Cæsareæ Militiæ obsidionem Orbeueto, ad deditionẽ inclinante Politianẽses præsidio prevalido accurrunt,&in amicam Ciuitatẽ per hostes,per tela irrumpere ausi sunt. Pluriès cum finitimis exortę de finibus lites; conquærentibus apud Florentinos Senensibus, *Pollitianenses*, cum iniuria *Calicianensium* progredi latiùs, & sub Vrbe Clusio positis Castris, Clusinis in vltionem versis prouidis Senarum Commissarijs pax firmata, Orbeuetanis in aciem prodeuntibus, & aduersùs Senenses impetu facto, victi, fugitatique Politianenses, Socijque Monaldensis Dux Orbeuetanorum Sarteano exceptus, Oppidoque expugnato, Duce in vinculis coniecto, lata Regione Senarum armis subacta, euecti sunt Senenses ad apicem potentiæ,

Dathus epist. lib. 3 fol. 180.

tentiæ, gloriæque triumphalis, antiquioribns Dominis restituto Clanarum Imperio.

Sed iterùm ad libertatem elatis animis Pecoram familiam de Ordine Senatorum Politianenses armis pellunt, & coràm Carolo in ea Ciuitate cum copijs moram agente, Senensium detectę artes, cognitumque Oppidanos pares ijs, qui *nec totam libertatem, nec totam seruitutem pati possunt*, & si casus daretur ausuros. Senensium deniquè patrocinio restituuntur, conuentione lata, sinant Politiánenses præsidijs Senarum arces præmuniri, de cætero eisdem mero, & misto Imperio, ac ciuilitate Senensi elargita, cum Ciues primi, ac secundi gradus inter Nobiles reputarentur. Demùm Fullonicam expugnant, ac Turritam quatiunt, sed de anno m c c c c c l i i j Luciniani Terram obsidere cum præsidio Florentinorum arce receptorum adorti, vt fatetur *Ninus* Lucinianensibus strenuè pelluntur, profligauturque Politianum vsque; acieque Clusinorum victoribus missa Fluuiani Territorium diripitur, Villa diues Puteana,

Tac.lib.1. hist.

Thomas.lib.7. p.1

Eques Ninus de bellis. Ital. lib.6. in eadem Bibliotheca Piccolominea.

teana, & Bastardum ante oculos Aretinorum ad arma procurrentium expugnatur, flammisque diruitur, ac ingenti parta præda ouantes Lucinianenses per agrum Sabinum redeunt in Patriam. Viris toto Orbe celeberrimis claruit Angelo Politiano, P. Angelo Pacciucchello libris historico moralibus, lectionibus in Ionam Prophetã; ac tractatu de passione Christi R. P. D. Taurusio Sapientissimo Pisarum, ac Sardiniæ Archiepiscopo, Lelio Mancino disquisitionibus genialibus, alijsque Voluminibus, dum Paduæ, Pisisque legeret Grifolo volumine consiliorum toto Orbe notissimis, D. Griso de M. Policiano (vt scribit Alexander) Aduocato clarissimo, alijsque celeberrimis viris historia Politianensi numeratis de Illustrissimis Familijs, Riccia, Nobilia, Ceruina, Bellarmina, Taurusia, Gagnona, Contuccia, Braccia, Auinionensi, quinque ommissis Prælatis, Purpureis Principibus, Antonio Cardinali Montium inter Ciues ascripto, qui instructis Palatijs nomine, insignijsque depromptis edixit, quod *Patria sit, &*

Alex. Trentacinq. var. de legitima rel. 3.

Cic. de leg.

in

in qua nati, & in qua suscepti sumus: Card. Bellarmino Ecclesię fulcimēto, Roberto Card. Nobilio Purpuratorū maximo in flore rerum extincto, Ioanne Card. Riccio, qui defuncto Pio IV. parùm abfuit, quin Pontifex renunciaretur, Francisco Maria Taurusio Cardinali, ac Iulij Tertij Nepote, de quo Leo Vndecimus; *nullo vnquam*, inquit, *naturam speciosiora talenta credidisse*, qui eodem florentes sæculo amplitudine, probitate, fama decertare videbantur. Marcello deniquè Secundo de nobilissima Ceruinorum familia, qui Prædecessorum gloriam attigit, superauit, posterorum spem deiecit, quorum assequuntur vestigia R. P. D. Antonius Ceruinus Politiani integerrimus Antistes, R. P. D. Franciscus Taurusius inter Rotę Romanæ Auditores doctrina magis, quàm ordine primus, R. P. D. Iulius Riccius ab Innocentio XII. motu proprio intèr Domesticos Prælatos accitus, pietate, ac morum suauitate Patriæ ornamentum; an ommittam summos Doctores, primis inter Minores dignitatibus decoratos, an Duces, plurimosque in histo-

historia Politianensi per Bencium relatos, inter quos Vincentius Nobilius pro Serenissimo Cosimo Primo Militum Præfectus, ac Thorus Caualerius de Pecora à præualidis corporis viribus, insignijs Tauri arreptis, Taurusius cognominatus Caroli V. militum custodiæ Magister? an etiam P. Magistrum Franciscum suæ Celsitudinis Serenissimæ Theologum, typis Theologiæ thesibus vulgatum; an P. Magistrum Cechardum in accademia Pisana Theologiæ Lectorem primarium, questionum discussione subtilissimum, Ciuitas æquè exactæ integritate vitæ laudatissimis clara, D. Agnete, B. Paulina, B. Margarita, Beatis Angelino Danesio, Hieronymo inter Capuccinos Venerabili, B. Bartholomæo, Philippo, Ioãne, Francisco, B Iacobo Pagnino, alijsque pluribus in annalibus ordinis D. Francisci sanctitate, & doctrina perspicuis.

Mons Latonæ vulgò *Totone* vocant Incolæ ad *Statuas*, Idolorum Simulacris Vatibus venerandus conditis Porsenæ Thesauris præstigijs horrendus Anum

nugis

nugis natis fabulosus, dirutis magnis saxis strata in apice Platea aeris hilaritate periucundus.

Ad quatuor milliaria Clancianenses, quasi cis Clanas, generoso vino hilares, venationum amici ad æpulandum prædas conueniunt insimùl, ad Balnea ęgrotis saluberrima confluentibus exteris, Plinio Clusina leuiora hijs, quæ Oppido Sancti Cassiani fundit tepens Ficoncella sulphurea, crassiorique vena fluens, incuria olim aqua pluuia infusa vehiculis, adulterata, nec capiti, nec amica melanconiæ, quæ litteratos studio fessos, vt plurimum torquet acriter, Exteris pluribus, vt fama, ac sepulchrorum inscriptiones loco fatentur tanquam ad vada Lætea haurienda transgressis.

Decem hinc milliaribus ad meridiem prerupto Monte Clusium in longum se portendit vnius circitèr milliarij murorum ambitu, via non inornatis Nobilium ædificijs decora, collis iugum, monumentis, ac reductis, quos Theatrales vocant, signa habet veteris maiestatis, qua Ciuitate generosam iactant

origi-

originem Plebenses, Camertinenses, Cluscienes sub ditione Perusinorum in finibus diffusi Politianenses;ac Tarquinienses consanguinitatem,reliqua veteras Etruriæ Populorum capita, nè dum gloriæ incrementum professæ sunt, sed compressis hostibus pacem, & securitatem. A Romanis,quibus decertare de Imperio non dubitauit Colonia ducta Longobardorum iugum passa, in qua Duces Ildebrandus, ac Reginaldus, & successiuè plures; pristinæ litauit libertati vsque ad Senensium, ac Florentinorum propugnationes, à quibus in vltimam desolationem deiecta intèr angustos muros haud vulgarè variantis fortunæ exemplum. Cum attritis viribus Etruriæ Principum Ciuitatum Pisanis nimirum Cortonensibus, Aretinis, ac Politianensibus à Republica Florentina post varios rerum, sæuientisque fortunæ casus sub Imperio acceptis, anno M.DLIIII, Petrus Strozza è Mirandula maritima Senarum subit, iuniores describit conuectò priùs stratis Campiliæ, ac Rosseti, Rusellarum euersione dicti, auctique, agris vberi-

vberibus, commeatu. Marinianus ex Marchionibus Mediceis Cosimo intellecto secus, quàm par erat belli exitus subdubius, nec militiæ apparatu numero, egregijsque Viris præstanti satis fisus inuictam Principis mentem ad consilium reuocauerat, cui subridens Cosimus ait maiora pericula ingenio; sed ere cuncta Maioribus nostris victa manent, opes dudum thesauris Reipublicæ coacervatas ad hunc, in quo consistimus finem, bellumque ob emulationis caussas penitùs obtruncandas sub clauibus, manibus, consilijque tuis relinquimus in te spes Reipublicæ, ac fælicitas domus nostræ Marinianus ex gemmarum auri, argentique pondere præpotentiam, & victoriam auspicatus, pecunia, inquit, belli robur, ac fortuna, quæ duros hostes bello in longum protracto, quoscumque, vel fessos eludit, vel deditioni allicit, vt nec turris ahenea, robusteq; fores muniant satis, vel remotos milites fama, & re feroces ad emulos excindẽdos impellit, alacerq. nocte iter arripiens per insidias ad portas Senenses excurrit, sed Laurentij de Castel-

lione Aretino prouidi militis cura obclusis Camulliæ cardinibus illusus intendit animum ad quoscumque validiores, nobilioresque Populos subigendos, ratusque Ilcinenses longè à finibus Florentinorum Senensibus fidos, militiaque egregios monte insedentes munitissimo, nec facilè vinci, nec diù retineri; Lucinianum verò maximo impendio, studio, rebusque cunctis ad quoscunque Casus instructum Ciuibus infractis, bello natis, & fortilitijs difficilè, commisit Clusinarum arcium expugnationem strenuis, & præclarissimis Ducibus Perusia Summorum Virorum tàm bello, quàm pace fæcundissima, missis Ascanio de Cornia ex Nepotibus Iulij huius nominis tertij peditum Magistro, ac Ridolpho de primati, ac nobilissimo Domini Petri Baglieoni genere Equitis virtutibus maximis laudatissimi, & primis Italiæ Principibus ab intimis, qui equitatus Præfectus armatorum quatuor millibus, ac generosa animi sui fretus virtute palàm ire aggreditur, hostes euocare, & machinamenta componere; Sed Ascanius

tutio-

tutiora molitus Santacij de Pistorio fidem tentare, & hostes proditione intercipere, statutæque noctis hora castra ad Mænia admouit; interim Pistoriense Senensibus detecto facinore in inimicorum paratis insidijs cadit, Senisque adductus; Baglieonus in hostes sclopos exonerare, gladium educere, obuiosque trucidare, & propè portas studiosè patefactas progredi ceperat, Clusina, & Senensium manus atrocius instare, tormentis aggressores cedere vtrimque ferocitèr pugnatum, at dum Baglieonus ianuis irrumpit, suosq; hortatur ad cædes à Pippo Ciaia, Tura, Zondodario Viris strenuissimis, quorū fidei portæ cardines crediti cum alijs confoditur. Patres nuncio victoriæ recepto, nè inofficiosam Pontificis mētem Nepote carceribus addicto prouocarent ad Regem Gallorum Ascanium properè mittunt, & ad conficiendū bellum, diffidentiaque Ciuium, Senatorumque intempestiuè obdurata ingenia curas, atque animum intendentes.

Euangelium Martyrum Sanctæ Mustiolæ, Sancti Secundini Irenei, Beati A-

 nonimi

nonimi cæde propagatum; iactat Flauianum anno cccclxxxxjx. Cæsenæ Episcopum Venerabilem, Gratianum, qui decreta, ac Ius Pontificium in vnum redegit, Samuellem tractatu de Sepulturis obliuione vindicatum ac Nobilissimas Familias Ciaiam, & de Deis ob Viros egregios fastis Senarum signatas.

Tom.li.1.hist.Sen. P. Landucc. Silua Ilicetana.

Ad radices Montis Cetonia, seù Scitonium, dicunt Chritoniam Romanorum Coloniam, Platea decentèr ornata laudatur, ac Beatis Guido, Petro, Herculano, ac Bernardino Ciolo Minutello Sessæ Episcopo, moderno Dionisio Pignattello Romandiolæ Ferrariæ, Bononiæ Subauditore, Rauennæ, ac Frusinas generali Locumtenente; Genuæ, ac Florentiæ Auditore, ac Aduocato Vulpino Reorum Defensore accerrimo, & opinionum Prosperi Farinaccij indagatore studiosissimo; Luca Contile eruditione præclaro Principum à secretis, qui æditis Epistolarum libris in quadam Cetonensibus missa conqueritur insulsos concinium, animos merito ipsius haud intellecto honestio-

nestiori suffragio ignarum prætulisse.
Haud procùl Sarteanum Terra habitantium numero, supra trium millium, fortilitio, negocijs, fide ac strenuitate Ciuium Nobilis, qui valida manu obsidione diù pressi, victi nunquam exemplo Scistarum, quos vt exornat Iustinus.
Virtute animi non numero, opibusque censeri, vulnerum Piccinino in fugam verso inflictorum memoria gloriantur, & ab origine Cardinali Cennino, ac Patre Alberto Oratore litteratissimo, ac egregijs Viris nobilis generis Gotorum, Fanellorumque.
In aprico Colle Fullonica Beatum ędidi Anastasium clarissimę Familię Coppulę fæudum.
Ad occasum Turrita; quasi vi Turrium Patria moderni Annibalis Michelij Rauennæ Auditoris, ac generalis ad criminalia Locumtenentis Ferrariæ, Parmæ, Florentiæ, Genuæ ad ciuilia, & criminalia Auditoris.
Ad occasum Sena lunga Terra honesta, Præsidis Sedes, plures olim passa vastationes; nobilium quorumdam Senen-

nensium familiarum incolatu euasit illustris.

Scurfianum tristè Venatoribus laudatum Longobardis nomen relictum Farnetella inops. Rigomagnenses dulces eloquio læta fruuntur aeris benignitate; Calcionenses rudes; Gargonsa Turribus indicata. Aretinis ab hostium incursu vindicata cum Clementis Pontificis, ac Florentinorum efferatis animis ob nouiter per Tusciam in partes discissam excita dissidia Napoleone Cardinali Vrsino dilecto pacis arbitro Florentinis in peruicaciam lapsis, eodemque interdictis, Aretini Pontificis gloriæ cupidi, ac Florentinis infensissimi Neapoleonem in Ciuitate libentiùs susceptum militum decem millibus in hostes ipsius ductu commissis ad necessariam, diùque nimis protractam vltionem exequendam impellunt. Sed Florentini decem, & octo millibus militum Gargonsam premunt obsidione exitu ancipiti; Legatus in nobili, fidoque Bibienæ Oppido statiuam habuit socijs admonitis, & nocturnum iter celeriùs con-

Franc- Sansouin. hist. Domus Vrsinæ.

confingens Florentiam versùs contendit quasi oppugnaturus, quod extimescentes Florentinorum acies dum ad Mænia, patriasque ædes tuendas properant incompositæ Neapolio Nuncio monitus in celeritate certam inesse victoriam, sed hostium cædis arcendæ sollicitus elusis Ducibus Aretij petentibus pugnæ signum verbis sub dubijs vtui beneficij expugnaret inimicorum ingenia, interim ijsdem transcensis montibus ab imminenti clade tutis Aretinos spe futuræ victoriæ alacres Aretium ægrè reduxit, Senatus Florentini donis, ac Nuntijs in grati animi argumentum ibidem exceptis improsperè, populo studiosè in excommunicationem tabescente, nec Aretinis satis fidens excessit rebus infectis.

Ad Montana, & Septemtrionem Aretium Vrbs à prima ad hanc ætatem validissima vnà dempta Perusia supra Principes Tuscorum duodecim Ciuitates Splendorem Ciuium, opes, nobilitatemque seruat incorruptam; Vijs latis montanis quibusdam, & plateæ aquis stillantibus, negocijs, Palatijsque

per-

perhonesta, ac amplissimo Reuerendissimorum Patrum Iesuitarum Collegio de Republica licteraria emeritissimorum. Ambitu muri vltrà tria milliaria, materiam, Structuramque veterem attollunt *Silius Vetruuius*, & Martialis cristallina teste Aretine Munimento preualido Equitibus, Doctoribus, Regularibus, Ecclesiasticis Ciuium numero cum Comitatu ad XV, millia nobilissima amenis in campis sita frumento, Vino, cæterarumque frugum abundè fertilibus. Scribunt conditum ab Vmbris, vel Pelasgis, quidam à Retijs, cum Isdrael Iudicibus regebatur; Verius Tuscis, quibus in vbere Aretinorum agro insedentibus ab Aris Aretium denominatum, Tusci à Thure dicti, quo in Sacris vtebantur. Reiectis *Annij* figmentis de Aretia, hoc est Vesta Vxore Noe, quem modò Vadimonem, Ianum, Ogigem modò fingit fabulis pluribus coimplicatis *Cluerio* meritò irrisus leuis, ac flagitiosus cognominatus, & ob eandem rationem *Posseuinus* monet cauendum ab *Alberto*, *Ioanne Lucido*, *Nauclerio* ineptijs Annianis

Vetruuius Archit.

Cluer. lib. 2.

Vghel. de Episc. Aret. Ann. de Antiqu.

P. Ant. Posseu. Appar.

nianis ſeductis. Veſtigia Amphiteatri Seniores deſignant, vt reliquiam regię munificentiæ, cuius latitudo curules paritèr curſus, ac equeſtria certamina expedita ſuppeditaret impendio ingenti, vt quoque Barbarorum vanitas ſuperaretur ab Italis.

Gherard. Voſs. Inghiramus defenſ. Antiqu. Hetruriæ tract. 10.

A Gotis, Longobardiſque diſiecta per triennium mænijs exuta iacuit, illorumque etiam dimiſſo fræno in libertatem ſe aſſeruit Guelforum, ac Ghibellinorum diſciſſa Studijs Senenſium, ac Florentinorum ſæpè vexata irruptionibus, à quibus victa aliquandò, & ipſa Victrix De anno m c c l x x x v i ij Florentinorum, ac Senenſium Aretini fines excurrunt pręcipiti impetu armorum, ſed hoſtibus equitantèr Aretium vſque progreſſis hortis, vineis, villiſque proſtratis, clam è muris erumpunt, ac Senenſes, Florentinis monitos, nè Socijs dimiſſis metu inſidiarum poſt habito ouantes incederent, *compoſitius cunta, quam feſtinantiùs agerent*, dum gratulantèr ad Licinianum Clanarum oppugnandum contendunt ad plebem Toppi adoriuntur, ac ſternunt cæſo

Ioan. Villan. lib. 7. cap. 89.

Duce. Sed anno mcclxxxix à Senensibus, & Florentinis ad Campaldinum effractis eorumdem, Guelforumque viribus Senenses Licinianum Aretinorum ope nuncijs quæsita destitutum de veteri Senarum dominatu Patrocinij fœdera subire armis cogunt, in Cenobio Diui Francisci pactionibus statutis CL. iunioribus pubis floridissimæ in obsides receptis structa Saxis Turri, arcuque ingenti ad veterem arcem intermedio, vtrimque paratis offendiculis, effossis puteis, horreisque interclusis, ad eludendas, vt accidit sæpè, Aretinorum, Florentinorumque irruptiones; Aucta interim Orbeuetenorum potentia anno mcccviij. cum Politiano, Sarteano, Clusio Lucinianum Ecclesiæ Romanæ censum, Orbeuetanis tributum obtulit, equis militibus pro expeditione ineunda transmissis; Sed familia Tarlatorum de Petramala rem Aretinorum ad summam potentiam euexit conclusa artius muris Ciuitate ad arcēdos hostium incursus; Interim quibusdam Lucinianēsibus anno mcccxv. futura deditione allicitur

Monalden. dicta hist. lib. 3. fol. 18. & fol. 88. lib. 9. fol. 79.

Manent. hist. part. 1. & 2. fol. 200.

tur Episcopus Aretinus, eiusisque Custodibus Terram, necto equis armis inuadit, reliqui pro Patria, qua egregijs Viris nihil carius hostibus vindicanda, seù mori, seù vincere parati, dum scepti multitudine victoriam desperant, impetu mirabili æstuantibus animis Aretinos arcibus pellunt, ac porta Filaria confodiunt, cæduntque, ad hanc ætatem defossis in structura ædificij extra Ianuam Ossium aceruis, ibidemque in memoriam facti tempore baccanaliorum Lucinianenses signis diuersis in partes scissi confecto saxis terra contectis suggestu (quod Castellum vocant) ad sonitum Tubarum cum plausu iuncis filo obductis se inuicem quatiunt, Castello vna ex partibus potita, exaduersa illud sibimet subijcere præ viribus nixa. Incassum viam iuris cum Senarum Republica per Nuncios aduersùs Victores capessentibus Aretinis, *se ius armis iactant redimisse ab ijs olim relictos, nec subditos, sed Senensium patrocinio addictos.*

Malevolt. part. 2. lib. 4. fol. 77.

Sed anno MCCCXVj. Sabinates in potestatem Episcopi se redigunt, finitimi

quoque Lucinianenses se iungunt Aretinis victoria superbientibus; Etenim Senenses, Florentini, manus Regis Roberti contra Vgutionem Fasolæ, Aretinosque propè Montem Catinum, in aciem prodeunt, victique, occiso Carolo ex Nepotibus Roberti in flore spei, & ætatis, at maiorem gloriam, vti de Romanis Pirrhus, Vgutio, quam lætitiam habuit Frãcisco filio; ac maiore Militum parte cæsis æquè ob Bruti necem libertatem Romanis magno stetisse, & Crasso Pacoro extincto victricia arma circumtulisse; grassantibus Aretinis Tornanerium, Boncouentum, Castrum Rotium diripitur venustioribus adductis fœminis, nudatis senibus, ac Prouinciam terrore armorum concutientibus, vt ipsius Imperium affectare viderentur.

Iustin. lib. 18. Valer. Max. lib. 5.

Sed supremo gloriæ fastigio elata veteri Vbertinorum genere, quorum Gulielmus Episcopus Senensium fines populatur, ac Cecilianum Oppidum inuadit, Senatoribus pulsis Sabino receptis Imperio potitur, compositisq; rebus cum Senarum Republica, atque

exorto

exorto dissidio definibus, Agrorumque direptione Florentinos lacessit ad bellum, qui Bibienam obsident compacto exercitu equitum, peditumque decem, & nouem millium. Gulielmus militaris suorum fama, & alacritate per motus nihil cunctatus, nec finitimorum auxilijs iniunctis nouem millia Armatorum Aretio eduxit, ire ipsum conclamare celeritèr ad arma paratus, manus conferre, & propriùs castris constitit, secumque quod roboris erat in medio circumfundit.

Hæc fuit insignis ad Campaldinum pugna, in qua duo validissimæ Principes Ciuitates, Etruriæ Imperium armis disceptabant. Aretini vetustiorem gloriam hi recentem,pręcipuamque ostentantes, primi bellum sæpè inferre, illi repulisse, hostibus ipsis, Tuscisque profligatis; Aretini ex ipsa clade superbientes, nec ostium numero terreri, spe insistere, & progredi. Interim Florentinorum primiores de more gentis, cum pugnæ initium esse vererentur,nec petere præcipuam periculi sortem, quidam ex Ducibus, T. Manlium,

lium, L. F. immitare præsumens cum Nepotibus signum hostibus, omemque belli indicere, & nomen gentis inuictum iuuantibus fatis præstare, cum temerè, & improuidè cum alijs primos ordines turbare adoritur, insecutus ad stationes Commilitum multitudine hostiũ pellitur, tunc irruere acies occidere, vulnerare, capere, cum Florentini impetu hostium facilè turbantur, fuganturque, Equitesque Aretini victoriam conficere celeriùs auidi longè à suis profugos insequuntur inconsultò; Pedites Aretinorum non virtute, sed fortuna, numeroque impares, multitudine, Equorumque incursu perculsi, dispersis ordinibus recedentes spe victoriæ conuersa rei facie indeteriùs, reddidere hostes alacriores, magnaque parta cedes. Episcopus gladio interemit accurrentes, ferociamque Equitum incusans fluctuatus animo est vtrum protinùs Bibiena se reciperet, an suos in extremam pugnam incendere præstaret; percontatusque à proximioribus ad fugam capessandam ipsum incitantibus, an pedites

dites Bibiena infracti reduci valuissent signo receptui dato, hijsque intellecto, quod pars in fugam effusa, pars cum substitisset ab hoste à fronte, & atergo vrgente circumueniebatur; tùm Gulielmus, nec gentis se ipso adductæ desertorem, nec profugum, nec victum visuros Florentinos obtestatus, incedens primus, iubet inuadi à latere hostem, claram satis, & insignem Virtutem esse, nec dubiam vltionem futuram strenuis viris, cum manus Equitum Aretinorum bello redux exaudito suorum clamore versa ex templo fortuna integri profligatam pugnam accipiunt, sed qui inierant prælium inclusi aduersùs circumfusos, fessi cum recentibus, vegetisquè pugnabant, sed Gulielmus suo, hostiumque sanguine fœdus cadens conuocat propinquos minis hostem territat quasi in ipsa clade vincere videretur, exscindendumque hostem clamat, cum quo nunquam pax fida, verùm eo occiso omnia libidine, & licentia Militum, nihil Imperio eorum, qui præerant, gerebatur tribus millibus hominum acie cæsis, ca-

Aretin. hist. lib. 4. & 5.

ptis

ptis duobus millibus cæteri frequenti agmine timore ducti Aretium, Bibienam, Castilionem petunt, aut Montana, & natura inaccessa. Victoria, quæ magno stetit sanguine maiori parte Militum vulneribus confossis, cæsis ferè duobus millibus, Reipublicæ Florentinæ permissa Superioribus causis, eadem hora Prioribus Florentiæ, negociorum mole fessis, qui somno se reliquerant mirè incerti voce Autoris nunciata, consecutæque Vrbis acclamationes pluribus admiratione percitis, cum Nuncius non inesset, nec sine numine id actum, vt equè Macedonibus, & Rege Perseo deuictis Romæ vulgata eadem die hostium cædes, & Domitiano regnante hostes validè subactos statim Vrbe exauditum, sique fas profana sacris confundere B. Pio Quinto Naualis aduersùs Turcas Victoria, & Innocentio Vndecimo, Budæ expugnatio non sine Numine confestim patefacta. Victores Bibiena in potestatem accepta, murisque prostratis octo exactis diebus Aretium obsidione pulsant, sed cæsis plurimis,

vstisque

vstisque molibus militaribus abscedüt, templοque dudum Marti Sacro Galeam Gulielmi, exuuias hostium, ac Victoriæ munera Aris addicunt. Indè Guidus Episcopatum anno mcccxviij. assecutus acribus in hostes auspicijs, diùque sine memorabili prælio decertatum, sed Militibus Roberto missis exterritus pacem, vel inducias hostibus petit, quibus nec diù fidus, finitimos exterret Nuncijs, minaturque, & capto Tipherno, quò magis infensam Pontifici mentem patefaceret ob nouitèr Cortonæ permissum Episcopum de gente Vbertinorum, eorum Oppida diruit, Ludouico Bauaro Ecclesiæ hosti deuoto ferrea corona imposita, ad bella potiùs, quàm sacra natus Burgum, Castilionem, Terranouam, Ciuitellam duriori iugo retinere, muris præcingi vias ab Aretij portis excurrentes latari, dirigique curauit, maximè ab Angulario ad Burgum Picinini parta Florentinis clade nobilitates.

Albert. Ital. de Aretio.

Anno verò m c c c x x v. Oppidani quoque S. Sabini de comitatu Aretinorum parùm visi Aretinis ad arma versis fide

L tuti,

Tarcag. p. 4. lib. 56. Ioan. Villan.

tuti, hinc Episcopos Incolæ exilio pulsi supra mille existentes (vt refert Villanus) ædificijs, muris, domibusque, nè ampliùs reficerentur euersis. Donec efferati Florentinorum animi de annis mcccxxxiiij. Perusiniq; in excidium Aretinorum conspirant: generosa illorum pectora in omnem fortunæ euentum suffectura, Perusinos fugant, & Perusiam vsque equitantèr incedunt, auctisque copijs Perusini vastatorum manu ad bellum insurgunt auidius, Sabino occupato, Licinianum agrum depopulantur, & resistentibus suburbium, Pagumque S. Blasij in finibus incendunt, vbi adhuc murorum vestigia, ac propè domus vstæ nomen habent, & quos armis non subegere priuilegijs, ac receptione inter Amicos cum donatione Griphonis pro insignijs sibi conciliant, pacto tributo; Aretium Florentinis addicatur, sed vetustæ lapsis annis libertati restituitur sexaginta viris ad regendam Rempublicam creatis, Lucinianum quoque à Perusinis rebellauit, & in libertatem se asseruit, vt idem *Malenoltus* profitetur;

fitetur; Aretini bellum, aut deditionē Oppidanis indicunt, agrosque diripiunt de magis veteri suorum ditione autumantes, illi armis certare Patriam; dignitatemque, accitisque Militibus, Senarum patrocinium implorant iterùm, vt refert Pius III. per hæc verba, *Aretini Licinianum insignem locum Clanarum obsidebant, inter quos, ac Licinianenses varium, ac longum per xv. Annos tractum est bellum Senensibus partem Sociorum adiuuantibus, & ne bellum cum Florentinis gerere cogerentur in sua libertate dimiserunt*, donec de anno mccclxx. & iterùm mccclxxxix. Capitulis iuramento vallatis à Senensibus, vt idem comprobat Maleuoltus, *ciuilitatem* assequuntur, ac *merum, & mixtum Imperium, quod priùs habebant, & omnimodam Iurisdictionem*, vt cum festo B Virginis Augusti à Castris dominatus tributa in Aula nominatim exhiberentur Patres cum Plebe singularitèr acclamarent Lucinianum amore non vi, metuque duci ad liberalem deditionem. Sed compositis rebus cum ijs de Comitatu à Lucinianēsibus quoque gabellas

Maleuolt. lib.6. & 8. fol.138.

Pius III. Annal. Senens. fol. 131. fol. 142 in Bibliot. Piccolom. Senarum. Bisdom. Cron. Sen.

Castren. conf. 85. & conf. 292. Tuscus litt. l. concl. 448.

exigi deliberant, lite apud Pontificem agitata Castrensis voto resolutum Senenses haud posse oneribus exemptos subijcere, nec Terram vendere, agrumq; distrahere, quia non esset de comitatu, sed suis nixa Iuribus, ac veteri freta Imperio. Aretini alijs diffisi cum Carolo Siciliæ Rege in Societatem conueniunt, quod cum Ludouicus Angiouinus à Clemente Pseudo Pontifice Siculorum Rex designatus ad iniuriam reuocasset, Prouincialibus subactis per Etruriam cum equitibus, exulibus, sociorumque missis cohortibus anno mccclxxxiiij. triumphali more decurrens proditione Aretium intercipit, & libidini effrenatæ militiæ ædibus, templisque relictis fortilitio Guelfis cum clade victorum acerrimè defenso, dum ad reliqua conficienda facinora progreditur properè, è viuis excessit, quia vt magnus redarguit Tacitus *nemo Imperium flagitio quæsitum, nec diu consequitur, nec bonis vnquam artibus exercuit*, eoque vita functo Aretium venditur Florentinis, qui pretio magis, quàm virtute fregere Guelphorum animos

arcium

arcium deditione, atque ita vi gentibus ad concordiam reuocatis exule Petro Medices anno MDII. Aretini rebellant iterùm, Episcopus Cosimus Florentinus ex liberis Gulielmi Pactij Commissarij munimento profugus iura libertatis patriç tuebatur auidius, quàm tutius, fractam fidem increpans obsidentibus, quibus Vitellozzio de vetusta, & à pluribus sæculis generosa nobilitate perspicua Marchionum Vitelliorum familia, & eximio Duce Ioanne Paulo Baglieono ad ferendas suppetias euocatis, susceperant Senatores Aretini conducere Milites, leges indicere, ac hortari finitimos, & atrocia moliri; cum Vitellozzius Pandolphi Petrutij Senarum Moderatoris epistolis intellectis, quibus se enixè paratum asseruerat Petrum Mediceum optimum Principem, & pacis studiosum in Florentiæ dominatu reconducere Tiphernatibus suis, ac auxiliarijs Perusia Baglieono missis Aretium fortiter peruenit, ac fortilitio militibus vacuo præsidijs præmunito aucta ad Clanas ditione, cùm Mediceus manus iunxisset,

Guicciard. lib. 5. hist.

ſet, Montem Sancti Sabini, Caſtellonem, Cortonam, Bibienam, Pupium, ac Burgum poteſtati, armiſque Mediceis reſtituit, gratiam, & Principis mentem ſibi, ac fidis, dedititſſimiſque Nepotibus munificentiſſimè manſuram aſſecutus. Habeo Auctorem ſine vllo memorabili prælio cunctas Vallis Clanarum Terras, atque Oppida in gratiam Petri reducta, metuque actum; nè irruens vaſtatorum manus maturas meſſes arriperet, quod veritati abſonum, nec Gentium gloriæ cedit, nec mihi probatur Sabinenſes prouidos, Caſtellionenſes ſuperbos, Cortonienſes potentes, Lucinianenſes feroces, Aretinos armigeros vili rei frumentariæ iactura incruentam ſubſtinuiſſe victoriam, an veriùs Medicea fælicitas fortunæ arbitra crebriore pietatis, ac magnitudinis rerum fama aureę, perpetuęque ſpepacis illexerit animos, hoc palàm, Guicciardini mentem percipi de Oppidis Clanarum ditione Reipublicæ Florentinæ degentibns, quia quam plurima de iuribus vigilum Senenſium regione diffuſa, ac Lucinianum turpiter

ter nunquam ſubactum Vitellozzio Se-
nenſibus amico ad ſiniſtram copias ad-
mouente arma tuebantur, & patroci-
nium Senarum.

Agebatur annus MDXXIX.cum Filiberto
aduersùs Mediceos per Carolum V.co-
pijs in Tuſcia præfecto Aretini vltrò
accedunt, & nomine Caroli deditio
ſtipulata merum, & mixtum imperium
permiſſum, & ſtatutorum, legumque
edendarum iura, ſed pacatis diſſidijs
improſperè omnem lapidem mouent
Florentinorum iugo eximi, nec obſi-
des, nec tributa recipi reſcriptum,
motu Cæſaris, votoque, præcibuſque
Clementis Medicea Familia Tuſcis in
Principem dudùm deſtinata infracta,
proſperis melior aduerſis.

Romulo Etruriæ Apoſtolo fidem ſuſce-
pit, ſenſim tamen, Laurente, ac Per-
gentino fratribus, & deindè Donato
Epiſcopo Martyrio decoratis ad peren-
nitatem confirmatam. Tradunt Cę-
leſtinum II. ignotis ortum Parentibus,
verùm ſanctimonia, ac Litteris me-
morabilem in agro de veteri Areti-
norum ditione obortum propè Thi-
pher-

phernum castro S. Fælicitatis;

Bural. de Episc. Aret. fol. 33. S. Antonin. part. 2. tit. 12. §. 14. hist.

Habet spolia B. Gregorij, Innocentius V. Aretio creatus, Leonem V. scribunt Aretinum Episcopus Principis Imperij, titulo insignitus, ac Comitis Cesæ dictæ cæsis Silla incolis, Diœcesis olim latissima argumentum veteris dominatus limitata fuit Cortonensis à Ioanne XXII. Pientina, ac Ilcinensis à Pio II. Politiana à Pio IV., Burghi à Leone X. Archiepiscopatus Senarum ex Aretino amplificatus. Quot Ecclesiæ Antistites, ac Duces per Buralium enumeratos, quos supra bis centum negligenti calculo obliuiosa recenset Antiquitas, & ostentat Patria, vt de Grachis Cornelia Mater, hæc sunt Domus meæ ornamenta; Nec omittam Franciscum Redum S.C. Serenis. Phisicum, Pisis Lectorem, editis voluminibus Excellentissimum, ac R. D. Baccium Vicarium Episcoporum Aretinorum, Cardinalis Cursini Auditorem, Florentiæ Aduocatum eximium, Reuerendissimum P. Capuccinorum Generalem Bernardinum Catastinum, eiusdemque Socium, & Consiliarium P. Fran-

P.Franciſcum Mariam Caſinum Theologos, & Oratores toto Orbe celeberrimos, Paulum Franceſchinum Curiæ Aduocatum Cardinalis Brancatij de Laurea à ſecretis arduis rebus aſſumptum, Virum ſummæ Integritatis Marcellinum Albergottum V. Signaturæ Referendarium Legationis Rauennæ Vicelegatum, cumulatis beneficijs recolendum, qui inuidis proculcatis, merito ad munera Gubernatoris Ciuitatis Cęſenatenſis, Reatinæ Orbeueti, ac Montis Alti ętatis flore promotum; & olim P.Guidonem Muſicum etiam Theologos inter doctiſſimos habitum, Petrum vernaculæ linguæ ornamentum, Leonardum litteris græcis, ac hiſtoria vulgatiſſimum, Angelum Summum Practicum Ludouicum, ac Carolum Brunum Reipublicæ Florentinæ à ſecretis, Ioannem Tortellium, Franciſcum Albergottum, Franciſcum Accoltium Iuriſconſultos litteratiſſimos. Patrem Auguſtinum Bonuccium Seruorũ Generalem vigilantiſſimum, Patrem Franciſcum de Pitigianis Minorum de obſeruantia ſcripſit diſertiſſimè ſummã

M Theo-

Theologiæ ſpeculatiuæ, & moralis; Commentaria in tertium librum ſentẽtiarum, & annotationes in octauum librum Phyſicorum Scoti Sereniſſimi Ferdinandi Ducis Mantuæ Theologũ, eruditis carminibus Conciuium Emilij Vezzoſi,ac Appollonij concelebratum, Reuerendiſſimum Baccium Prælatum eximium Honorato commendatum, Petrum, ac Benedictum Accoltium Cardinales, Stephanum Bonuccium, Paulum Buralium, Benedictum, Bernardum Tarlatum, ac Galeottum Tarlatum Petramalam ab Vrbano VI. in cetum Purpuratorum dilectum, pietate, animique magnitudine Cardinales ampliſſimos; Archiepiſcopum Durãtem Tarlatos,Petramalos,Borros,pluresq,litteratum ſtudioſiſſimos,Lectores,Oratores,Phyſicoſq; quorũ geſta memorabilia integro volumine conſcribenda,dolendũq; Aretij litteratorum incuria clariſſima auguſtæ Ciuitatis monumenta obliuione cõtegi,alioſq;egregios bello Viros perfectos Generales de Nobiliſſimis Familijs Marchionum Sanctæ Mariæ, Montis Acuti, Albergottorum,Actiorum,

Hon. Faſcitell. inter Epiſt. Ioannis Turchij lib. 2.

rum, veterum de Brandaglia, DD. Chitignani Buralium, Lambardorum, Sacconum, Tortellium, ac Familiæ Gualteriæ eiuſdem credunt agnationis Eminētiſſimi Cardinalis Gualterij Orbeuetani, Ricciæ, Nardæ, Octauianæ, Subianæ, Cipolleſchæ, Gambilionæ, Accoltiæ, Bonucciæ, Bacciæ, Vbertinæ, Iudicumque. Ciocchorum Familiam Montium dictam, quorum Palatium cum inſignis Aretio patet, iactat de Conciuibus, & ob Ciuium iurgia per Montana, ac Oppida Comitatus confugiſſe, quæ Antonium, Innocentium, Familiæ addictum Cardinales, ac Chriſtophorum, quem dicit Aretinum Ciaconius (ſtegmate diſſimili) Petrum Magnum Melitenſem Magiſtrum, ac Iulium oſtentat Secundum, quem Aretinum ſcribunt Spondanus, Manentus, Cariera, Buchingerius, vbi dicit Patria Aretinum, Oppemerus, Buſſieres Scriptorum conſenſu: ſed hic incidit quæſtio, quæ de Homero apud Græcos, quem aliqui Chium, alij Colophonium, Athenienſem, Argiuum, quidam ſcripſere Thebanum. Nam

Spond. ad Baron.
Cyprian. Man. hiſt. lib. 2. fol. 168.
P. Ciac. prima impreſs.
P. Frāc. Car. Cron. Pontif. fol. 386.
Michael Buch. hiſt. Eccl.
Pet. Opp. Cron. Orb.
P. Ioan. Buſſieres Soc. Ieſu Cronol. Principum.

Fortun.Crō.Sabin. Panun. de Pontif. Addens ad Platinam.

Cronicis Montis Fratri Fortunio ascriptis legitur Sabinus, sed ab origine de Florentinis, & *comuniter* traditum antiquos Iulij Sabino natos, quicquid credant Lucinianensium Seniores quosdam de eodem Ciocchorum Sanguine Luciniani se reduxisse. Politianenses quoque Iulium acerrimè in Ciuem respiciunt, Nepotem Cardinalis Antonij cum ijs de agnatione ibidem inhabitantis, & sunt argumento Catharina, ac Ludouica Montium nuptui traditæ domi Taurusiorum, Nobilium, Pucciorumque, ac duo Cardinales creati, gratiæque plures singulariter Ciuitati elargitæ, inter quas potissimùm recensetur electio in Pontificem Marcelli II. Familia Montium præ viribus procurata, & probant Epistolæ Barberio relatæ ab eodem Pontifice *Politianensibus Conciuibus* missæ. Senenses verò nè dum ex linea materna dicunt Senarum, sed educatum in eadem Ciuitate se pluriès in Ciuem subscripsisse. At Genebardus decidit Iulium esse Pontificem Romanum, ortum in Vrbe Vincentio Curiæ Aduocato pri-

P. Barber. Vita S. Agnetis lib. 2. fol. 139. Minat.hist.Politianen.M.S.ad finem. Benc.lib.2.fol.168. & lib.4. fol.91. secunda impress.

primario reprobato Thuano, qui ſcriptum reliquit, *Ioannem M. Montium Montanum Aretinum in humili loco natum in Pontificem renunciatum*; quia vt docet Tacitus veritas pluribus nobis infringitur ira, ſtudio, vel quia Poſteri manent: at vulgò traditur Iulium Aretinum, vel ab inſigni, vel ab origine nomine indito, qua ſeti Ciuitate Beati Nicolaus Seruorum, Auguſtinus Ilicetanus, Benedictus Minorum, Rainerius, Sinigardus, ac Iuſtina, Sanctus Laurens, ac Pergentinus, Aſterius, Iuſtus, Ermenius, Sanctus Andreas Guaſconus cum ijs de Familia, alijſque innumerabilibus Paganis Chriſti fide iugulatis.

Ninus de bell. Ital. lib. 1.
Genebar. in Cron.
Thuan. hiſt. lib. 6.
Tac. lib. 1.

Quinque milliaribus ab Aretio, & à Cortona totidem lato, ac diuiti Colle Caſtilio Aretinus dictus, ſed habita quæſtione de nomine cum Aretinis Statutum ad vitandum iurgia, vt Florentinus denominaretur; ſuprà Oppida par Vrbibus, quibus Florentiæ Magiſtratibus Sereniſſimi M. Ducis mandato nobilibus Viris inſcribitur Ciuium numero vltrà quatuor millia, negocio Equitibus

tibus, Laureatis, Regularium, ac Ecclesiasticorum dignitate fulgentium copia nobilis, singularitèr Ciuium habet ordinem, & plebem. Pulsis Silla Accolis, disiecto Aretio lapsis annis plurimos Aretinorum in Collibus illis cũ Incolis simùl in communionem conuenisse, vel inter Aretinos nouos veteribus proscriptis connumerari, non autem ab Aretinis se conditos fatentur, quàmuis Cortonenses eorum ruinis dicant Castrum deriuasse cum eodem Protectore Sancto Michaele, ac signo Draconis vtantur, eorum tamen fama dum Romani rerum potirentur obscurissima fuit. Blondus rectiùs scribit ab amplitudine Castellonem nominatum, diùque sub Aretinorum Imperio conquieuisse, Muris circuitu ferè per milliare extenditur, latis vijs, Templisque non inhonestis, gens rudis eloquio in agibilibus alacer, ingenio superelato, nec finitimis Ciuitatibus se imparem credit; egregijs Viris illustris Lapo allegationibus Latinis, Græcisque litteris eruditissimo T. Porchachio editis Geographiæ, historiarumque voluminibus,

Laur. hist. Cort. Vghell. de Episc. Corton. Albert. Ital. de Aretio.

nibus, additionibus ad Guicciardinum, & sepulchralibus veterum inscriptionibus vulgatissimo Marco Mancinio insigni ex tempore Poeta, Lectore primario phylosophiæ Pisis misso Petro Cardinali Octobono, quo Medico vsus est, Prospero Thedesco Paduæ, Pisisque Lectore; in vtroque iure consultissimo D. Aduocato Serrato Pisis Lectore, Reuerendissimo P. D. Romeo Prædicatorum Generali, Archiepiscopo Lambardo, Gioia Dracomanno Bononię Vicelegato Episcopo Pientino, alijsque æquè illustrium Domorum de Brozzis, Gacis, Pasquis, Taccijs, ac Beato Benedicto Moncetto Ilicetano strictioris obseruantiæ Promotore vigilantissimo. Sub Principatu Sancti Sabini Annius Historicorum leuissimus teste Cluerio, scribit Ogigianum Coloniam Tuscis Patre Noe fundatam, quem & Ogigem, & Ianum confingere ausus.

Collibus circumdata Terra Montis Sancti Sabini copia rerum, Mercatura habitantium fastu, ostentationeque in Accademicis, Comicisque Viris eruditissimis

Porchaeh. in addit. ad Guicciardinum

ditiſſimis lapſo ſæculo illuſtrata, in qua litterarum Cultores laudantur, & pollent plurimùm exiſtimatione, & fama. Vicus erat (inquit Fortunius) ſub Monte ab herba Sabina ſolo producta denominatus, dirutuſque, à quo nomen, genuſq; ſuſceptum, qua ætate in incerto, tutiùs creditum ab inſigni, & nomine ipſo patet origo, quod Sancto Sabino fide, ſumma paupertate, prodigijs, meritiſque ad ſuprema chriſtianæ pietatis incrementa perducto pro Patrono habito propè Eccleſiam Plebis in apice collis Diuo dicatam vbertate comitatus, atque Cęli clementia Fidelibus latè diffuſis confluentibus, ſiuè vt accidit metu armorum graſſantis exercitus incolis Monte profugis, excreuerit in Pagum, Oppidumque, & tractu temporis euaſerit Terra muris circumdata Senenſium ſub quorum quieuit Imperio ære refectis, habet Palatium Familiæ Montium Conciuium, aliaque plura ædificia veterum familiarum. Calabriæ Duce aduersùs Florẽtinos exercitu inſtructo obſidione cingitur, Florentini valido numero Suppetias laturi

Frater Fortunius Cron. Sabin.

Chriſtoph. de Foroliuio Cron.

Thomaſ. hiſt. par. I.

ri accedunt propiùs, initæque inter vtrumque exercitum quatuor dierum induciæ, vt remissi Militum animi, acriores in aciem resurgerent, quibus lapsis statim Sabinum expugnatur, Florentini consultò recedunt, ac Romæ pace firmata Francisco Dino Clanarum Commissario, vt *Cronicis* legitur rescriptum, vt Sabinum, aliaque Castra Florentinis relaxarentur; finitimi populi incursu, ac vastatione Sancti Vitalis Patroni auxilio Sabinates mirabilitèr tuti ad exturbandam repẽtinam obsidionem resonantibus Cælo tubis, ac fragoribus somno promptiores exciti, hostibus per nemus veteris Lucinianensis Abbatiæ insito quodam horrore transuersis lætabundi per Oppidum, agrosque incedebant. Iulio regnante Montium Nobile abierunt in foeudum, & deindè in Marchionatum Domus Vrsinæ modò in Serenissimæ Mediceæ Familiæ Principatum cessere. Vix substinere valent potestatem Præfecti Militum Luciniani residentis subire, quod Axianienses, Senalunghenses, Castrinoui, Rigomagni Clanarum

Collenuce. histor. Neapol.
Maleuolt. histor. Senensi par. 2.

Fortunius Cron.

milites opportunum, decorumque putant, cum nulli impares esse virorum memoria dignorum arbitrentur, inter quos Fabianus de Monte, ac Vincentius Curiæ Aduocati celeberrimi, & plures ad Prælaturam euecti Cronicis Fortunij satis superelati, & nouitèr Reuerendissimus Episcopus de Petris, Salustius Episcopus Stringuli, Eliseusque de Bartolis ab origine, in primis Italiæ Tribunalibus Iudices, Præsidesque, pluresque de Illustribus Familijs, Galletta, Buccia, Gungia, ac Reuerendissimus Metropolitanæ Senensis Canonicus Guccius litteratissimi Cardinalis Cælij Picolominei Vicarius Generalis, doctrina, & integritate laudabilis, Petrus Franciscus Minottius edita Poesi, ac legali disciplina perspicuus, & Modernus Petrus quondam optimi I. C. Siluij Buccij Prouinciæ Lunensis Auditor. Proprius Clanas Martianum Strozzæ clade insignitum cum pingui Villa Puteana ad auitum vsque Essam Planitie diffusa.

Fasti Senens. tit. 7. & tit. 16.

At medio Clanarum Vallis sinu præeminenti insidet Colle Lucignanum, *Datho*,

tho, & *Pio III. Licinianum Lucianum Camiti*, cæteris Lucinianum Iano regnante annis à Creatione Mundi mmdxxx. profugoque Dardano (à quo Dardanidæ conditi) Etruriæ Corito lucum fuisse sacrum fabulatur Mannozius, saluberrimo vtitur Cœlo, ac fertili solo oliuæ Liciniæ *Plinio*, ac nouitèr *Guigues* Viro eruditissimo relatæ præclaro. Ad Terram euntibus aperit aditum difficilis, sinuosaque via Montem ambiens, illinc Cortona, illinc Politianum, Tumniates, Nursiæ Montes, quindecim, & vltrà Episcopalium locorum ad iucunditatem prospectus. Tribus superbit Turribus an MDLVIII arce inaccessibili rudi tecta marmore, *Sillana* dicta, incendio diruta summo impendio vetusto D. Michaelis Templo ruinis refecto: reliquæ structuræ vetustissima augent signa antiquitatis magnis saxis sitæ æuo detectis cementis, absumptisque. Ea præcipuè suprà puteum vetus Pretoriana à citādis Reis nuncupata, in qua cubitis suprà solum xxv. vnus, arctusque patebat aditus ab incursione hostium, vel parta præda

Plin. lib. 15.

Tursell. hist. lib. 3. Volat. lib. 5.

Marcus Ant. Guigues Gallus Idrographia.

confugientibus, ſaxis, haſtiſque ferrateis ad defenſam paratis tormentorum vſu neglecto, bombardarum priſcis ætatibus ignoto: varijs cincto latorum Murorum ſeptis Oppido ſub hortis licei publici ad veterem ianuam, qua via ad Suburbium in longum protrahebatur, dilatoque giro minùs milliaris eodem ſingularitèr rotundo, Turriculis, ac Turronibus hinc indè ad offenſam diſpoſitis ad formam Munimenti, quod perpetuis odijs Aretini, Senenſes, Florentinique loci opportunitate, & dignitate armis decertauerunt. Quatuor ſuggeſtis tormentarijs anno MDLIIII. pręmuniuere Strozza, Gallique Regijs Lilijs lapide ſuprà Filariam adhùc patentibus, ac Coſimus Primus Fortilitio ampliſſimo à fundamentis erecto Colle finitimo, eoque notæ fidei Militibus, Ducibuſque ſuis credito Regionem frænauit ſub nouo Principe reluctantem, ac ambiguos Lucinianenſium animos, hinc Sanleoninus

Seb. Sanl. Coſmianarum actionum. Epig. lib. 3. fol. 86.

Gallica Marmoreis hęc propugnacula Septis Munijt.

Circùm Oppidum plurimi fontes, puteorumque

rumque perennes venæ impendio quæsitæ, caueæque passim diffusæ pro Frumentis, Ordeis, Bladisque, victu equino seruandis. De cætero apud Lucinianenses parsimonia est magnum vectigal, satisque patrium pingue solū, quod emi exteris vetitum; lingua; aspectuque prompti, gratique, gradus, ac gratiam apud Magnates assequuntur, *acribus initijs incurioso fine*; cùm nec ijs *de plebe sit infrà Seruos ingenium*. Iuuenes indole, & hàbitu egregij otio nouerca virtutum tabescentes, tamen apud eos frequens Accademia, Comicaque exteris plausibilis visa; pace remotis armis suprà cæteros Comitatum; vt *Ninus* inquit latitudine, ac fertilitate, cuique Ciuitati decentem villis, vineis, siluis, ac frumenti copia reddidere vberiorem, diuitemque, expurgatis aquis palustribus per tractum Fluennæ ad Montem Alphonsi Regis cum copijs mansu Clarum, Datho Senensi, *Lycinianum trans Clanas*, Bartolusque meminit *de Padulibus Lucignani*, sic paludes loco dictæ, suprà quas collibus amenis frequens olea aquis amica

Ninus de bell. Ital. lib 5. & seq. in eadē Biblioth. D. Francisci Piccolominei Senens.

Dath. epist. lib. 3. fol. 182.
Bart. cons. 193.

ca fundens oleum Lycinianum, & olim ceciniſſe iuuat.

Floruit Arretijs proles Licinia Terris,
Vndè olea, & vetus hęc Oppida nomen habent.

Et expreſsè Plinius percipiendus de illa parte Italiæ, quæ habet Oleum Licinianum, & vulgò inquit, *Principatum in hoc quoque bono obtinuit Italia toto orbe, maximè in agro Venafrano, eiuſque parte, qua Licinianum fundit Oleum, cum Licinię gloria pręcipua Olinę*, nec Oleũ Licinianum aliundè, quam ad Clanas inuidorum diuinatione exquirendum, nec alibi ineſſe comprobatum, & pateat nomine, & re olearum excellentia, & Italiæ fœcundiſſimæ bona ad agrum vnius Oppidi venafrani Plinium reduxiſſe in prægnantiſſima hiſtoria fatuè cenſendum, cum noſtris hiſce ſæculis quoque optimum, copioſumque inſit in Oliuetis ad Montana Ligurum, ac propè marittima Prouincialium, & peranguſto Venafri Comitatu effundi Licinianum ſuprà illud concelebratum improbabile viſum, à magis inſigni flu-

Anton. Bruciolus Plinio vulg. lib. 15 Landinus Plin. vulgari in prima impreſſione.

xis

xis rerum nominibus, ac vocabulis, & de Venafrano primo meminere Plinius, cæterique Veterum.

Hoc tibi Campani sudamit bacca Venafri.
Aridique certa
Bacca Venafri.
Ipse Venafrano piscem perfundit.

Horat. car. 2. Ode 6
Iuu. Sat. 5.
Bero. Rut. de rust.
Plin. loc cit.

Et in specie de Liciniano vulgatum, Licinia dat Oleum optimum, Sergia plurimum, & Licinianũ vnguentis Medicorum apprimè Amicum, *& precipuam gloriam Licinię Oliuę* attollit Plinius, non corruptè legendus *Baccas Liciniæ nulla auis appetit*, quia in aridis tantùm oleastris prodige natura inter saxa, veprésque eductis soli appetentia obseruatum, vel oleis immaturitate acerbis nucleo, & sanie, cum Oliuam præmaturam, mollem, liquore amabilem deuorent ferè cunctæ Volucres, & Loci Familiares, traditumque

Licini Baccas appetit omnis auis.

Terra venusta molibus militaribus Seruorum templo Deiparæ de Quercu miraculis claræ, ac Minorum, quod Cęnobium

nobium dicunt in hoſpitium ſecundum D. Franciſco Patrono Tuſcis ſuſceptũ, ac D. Fælicis Papæ, & Martyris Patroni, in quo Fælicem in Etruria profugum Baptiſmate ad radices Montis propè Siluam Paternenſem Lucinianẽſes timore Paganorum abluiſſe traditione creditur.

Gens ad arma ferox, vt Mutius ãſſeruerit, *virtutem Lucinianenſium ſępiùs iam Senenſibus proſpicuam*. Etenim anno MDXXV. Florentinis, Copijs Pontificijs, Exulibuſque Senas obſidentibus, & mænia ad Camolliam tormentis ſuprà Collem quaſſantibus, Nardus Ciognius Licinianenſis Capitaneus obtulit ſe cum ſtrenua Lucinianenſium manu paratum tormẽta alto ſuggeſtu ſubmouere, hoſtemque pellere, quod nec temerè dictum, quàmuis difficile nota militum audacia iudicatum, quibus plures Iuuenes Patritij gloriæ cupidi ſe ſe iungere non erubuerunt Vexillo B. Virginis Venerabili Margharita Bichia recepto, Ianuiſque fortitèr patefactis non per vias latentes, tutaſque, ſed palàm incedunt contra ictus bombardarum,

Victor. Muti. Lycinianen. de fortitud. & re milit. fol. 13. & 39.

rum mori, sed vincere parati, captoque feliciter suggestu, euersisque tormentorum rotis manus conferunt, vt *Leonida, ac Milciade Ducibus* de Græcis fama vulgauit quingēti aduersùs decem millia, hostesque valle ruentes trucidant, vt describit *Marcus Guazzus Lucinianensium exagerans virtutem, fortitudinem fidem* mirari Senenses obuios ire vulneribus Milites, generosa pectora, & pro libertate animam effundere paratos Nardum suos cohortari ad cædes, properare, vt non ad bellum, sed ad victoriam incederent, & prosperiore euentu exciti alacres à latere, & à fronte mænijs erumpunt in perculsos impetum faciunt, fusosque obtruncant, reliqui animos attollere, & in fugientes acrius sæuire, tùm spectaculum horribile in campis patentibus, sequi, fugere, occidi, capi, equi, atque viri saucios incursare, simùl omnia strata sclopis, armis, cadaueribus, & humus ad ima sanguine profluens Duces Florentini, Gallique irruptione Senensium exterriti, rarum circa ipsos agmen, non ardor animis fluxa arma, se- Mare. Guazz. hist. fol. 25. ad 33.

gnes equi, commeatu, ſuorumque imperio libidini victorum permiſſo in fugam ruunt incompoſitè; pulſi cum ſaucijs integri ſuometipſi metu, & anguſtijs viarum conflictabantur, arma & ſigna militaria, pleraque capta. Tàm magnæ gloriam, famamque victoriæ Lucinianenſibus pugnę illius aggreſſoribus cum quibuſdam Iunioribus Senarum pręcipuè deberi conſenſu tradunt, quibus (vt fatetur Thomaſius) gratiæ habitæ publico nomine, Ciognorum familia primo nobilitatis Ordini aſcripta, & faſtis Senenſibus laus ingens, perenniſque Victoribus conceſſa, *duodecim deſiderati ſunt de Oppido Lucigniano, cuius gentis quadringenti pedites ductu Nardi Ciogni ſtrenuè dimicantes in Rempublicam ſidem egregiæ cum laude probaruut*, indè *Lucinianenſes fidi*, dudùm ciuilitate inter Nobiles ſecundi Ordinis donati inter ſocios habiti, Magiſtratibus incundis delecti, datijs immunes, leni imperio ob ea fideliſſimi, & gratiſſimi reputabantur muniti aduersùs hoſtem non mænibus modo, & armis, atque viris, verùm, & multò magis

Thomaſ. part. 2. M. S. in Bibliot. D. Franc. Piccolominei Senen.
Faſti Senen. vita Marghar. Bichiæ fol. 335.
Pompæ Senenſ. tit. 29.

magis turriti Collis asperitate, quibus perMarcum Mediolanensem perpensis, vt ipsius verbis vtar, *Lucinianum*, ait, *Terram rebus cunctis fortissimam*.

Mar. Anton. Missalia vita Ioan. Medicei March. Mariniani fol. 177.

Itaque rebus pace circumcõpositis, nouũ, atroxque inter Clementem VII. & Carolum V. exarsit odium, qui præmisso Borbone cum immani exercitu ad Romam oppugnandam, & Pontificis elatam mentem excindendam asperiora moliebatur, is liberè nullis exturbatus insidijs perClanas transuectis copijs impunis vagabatur, Castri Plebenses fidi aditum, ac victualia septi muris armis infausto euentu contendere ausi, quibus non incruenta victoria subactis ad Vrbem discursum, Borbonius interfectus, nec Romæ satis incendia, rapinæ, stupra, sacrorum, profanorumque contemptus in vltionem censita: nam quod in eiusmodi rebus accidit consilium ab omnibus datum est, periculum pauci sumpsere, Pontifex profugus, velut sine Duce quisque rebus priuatis consulere, & qui vitam fuga tuebantur morbosa lue passim grassante, auctaque fame vijs, agrisque interibant: Borbo-

nis imperio potitus Oranges victis hostis infensior, qui aere Senarum intacto, ac lætissimo allectus Tusciam subit cum Equitibus pedite, egrisque insequentibus, Florentinisque oppugnatur. Copijs denique Dux designatus Ferrantes Gonzaga Vir magnis ausis promptus plura Oppida Vallis Clanarum armis circuibat, & naturali auaritia, instinctuque flagitante exercitu, Hispanis, locorumque purgamentis compacto (*in omnes libidines effuso*) horrea, Villasque opimas rapi, flammisque absumi, indulgent votis Militũ Præfecti, atque hinc ire præcipites gliscere flagitia, & infamia, nec vlla moribus corruptis olim plùs libidinum circumdedit, quàm illa colluuies, nec quicquam improbi moris reseruatum. Senenses, vt à finibus auerterent bellũ legatos nominant, quibus Gonzaga responsum se subuenturum socijs concessurum vsurpata, & excelsam Rempublicam truncatis dissidijs færliciorem redditurum, hijsque magnificis verbis fides habita. Sed Senensium mentes elusurus, & fluctuantia in diuersas partes

tes ingenia appositis munimento præsidijs fræno compositurus, quod *difficilius est temperare felicitati, ac cupidini dominationis . qua non putes te diu vsurum , & multa bello impetu valida per tedia , & moras euanuisse* , pingues prædas,& cuncta auidius arripere , & Liciniani Oppidi potiundi maxima cupido inuaserat opportuni, tùm propter vsum belli, tùm quia res aspera videbatur , & Senensibus sæpè infausta , quæ postquàm Oppidani cognouere , res primò trepidè , metus ingens, malum improuisum, sed id facinus contra ius gentium admissum fidem populo naturalitèr insitam , durasque quorundam ceruices ad bellum instigauerat , nec vltrà mora , itaque ianuis obclusis , nuncijsque Senensium incassum suppetias implorantibus, incolarum mille Viri Sacramento adstringuntur inuicem , nec labori , nec periculo parcendum , animam pro Patria amittere , lares res domesticæ , natique non ampliùs ad preces , sed asperam vltionem accendebat animos . Gonzaga, vt tentaret Oppidanos instetit Exploratoribus victualia , ac commodas Tac.hist. lib.2.

modas

modas interim mansiones tradi, initium id illudendi minùs validis, vel si resisteretur, causa belli, illi renuere se Amicos Senensium iactare pace inniti, hanc appetere flagrantius, ac Cæsaris clementiam inuocare, contra hostes vrgere, & expugnare contendunt: sed iura pacis non violaturos, vbi parerent petitis, sed cum tuerentur Oppido opere, & natura munito nullius idoneæ rei egente, armis, Virisque opulento satis hostibus cognitum mentes incolarũ, structuramque muri equa duritie obstare, hijsque, qui machinamentis præcesserant sclopis, igne, & lapidibus detrudabantur. Tentat vndique omnia, & circumspicit intentus; diebus, ac laboribus consumptis se medijs hostibus inesse animo reducens, incertus an omitteret inceptum: verùm eadem fortuna, eadem vtique via, qua Mario indulsit in Oppidi Capsensis expugnatione Ligure quodam aditum aperiente, ità ea res Gonzaga fortè, quàm consilio meliùs gesta est, Clericus idemque puer venationi vacans fragore intellecto propè latebat sepibus, vbi modò

Cappu-

Cappucinorum Cœnobium colle superiminet, militibusque grassantibus carceri addictus, qua facilior, nec adeò munitus inesset murorum locus detegere coactus, is recentis operis structuræ gnarus, qua ocius diruta per fenestras familiarium, portasque hortorum apertas pateret aditus sub Turre Senioris Capitanei Bernardini Setti, hac via, inquit, pedibus, manibusque per cauεas murorũ gradatim alleuati progredimur Iuuenes. Palam est hunc fuisse ex natis olim Marci Bruni viri Pandulphi Petrutij ab intimis, cuius ope Loci plateæ medio Palatium struxit iniuriosè monitionibus Priorum, Prætorisque in leue habitis signis Pandulphi muro defixis affectans Patriç imperium, actumque, ni Seniores intrepidè precauissent. Quo Militibus intellecto nocte vmbras circumfundente, paratis omnibus parte murorum aduersa dùm confertissimis armis Gonzaga obsessos exturbat Hispani admouent scalas, ascenduntque, & fenestris patentibus erumpunt, quod vbi Lucinianensibus cognitum plures strenui viri accur-

* Dynus

accurrunt aditu decertaturi, inter quos Ioannes Iacobus * Capitaneus egregia edita pugna cecidit, sæuitumque violentia, ferro, flammisque, & postquàm in ædes irrupere scrutantur loca abdita, clausa effringunt, strepitu, & tumultu, omnia commiscent, indè spoliare imbelles fœminas rapere *vi*, *&* *stupris polluere* in omne fas, nefasque auidi, aut venales, non sacro, non profano abstinebant mortalium sceleratissimi, superbissimi, nocentissimi, incensis ira publicis documentis præuijs signis latere Christi vetustioris Fraternitatis Sãctæ Crucis, Monialium modò D. Claræ sanguine profuso, eodemque vase sacro obseruato scelere hostibus ablato, absumptoque; frugum quoque egestas, & exorta ex eo fames in prodigiũ accipiebatur. Hyeronimus Brunus Vexillifer, Dreas Ciognius, cæterique *Priores, Defensoresque de septem pro tempore*, quorum nomina inuisa obliuione sublata, cum *suum vnicuique decus posteritas rependat* custodibus dati sub arcu ad vtramque arcem intermedio immanitèr laqueo suspenduntur gloriam

Tyrio-

Tyriorum assecuti, quos *Magnus ille Macedo in memoriam cędis crucibus affigi mandauit*. Credunt senes vulgatam traditionem anno proximè esacto ante Vrbis excidium Borbonem ipsum diræ cladis Autorem, & in proposito, quædam prænotauit Ioannes Baptista Vanninus I. C. probatissimus, orta fortasse equiuocatione à reliquijs exercitus Borbonis Gonzaga Duce depopulantibus, & astipulatur Maleuoltus, & liquet documẽtis illo eodẽ anno MDXXX inscriptis *de tempore nostra deuastationis*, cum bello, fame, & nouitèr incrudescente lue mortifera vndequaque afflictarentur, patetque instrumento locupletum ex arce Senelunghæ Hispanis dimissorum cum talea, Ioannis Saluij, Christophori Pierij, Ioannes Angeli, Francisci,& Donati,Vici olim Ioannis* & quorumdam de familijs Ciognia, de Bescis, Campanis, Chiochis, Lazzaris, Stephanis, Balardis.

Vanninus Scriptura inter M. S. erudit. P. Iac. Grifoli in Bibliot. Cappucin. Luciniani.

* ambo de Dinis, vt in Istrum, Ser Tosij Andreæ Senalunghensis anno 1530

Cæterùm *non magis iustis iudicijs comprobatum, non esse curę Numini illam aureã felicitatem esse vltionem* cum Fluuianensium, vicinorum Lycinianenses sanguine

Tac. lib. 1. hist.

 guine

guine fœdi odium atrox promiſcua clade tamdiù protraxerint. Pagi plures comitatu effuſi Hiſpanis diruti corpus vnum, idemque ſummè validum conficientes hominum affluentia, qui comitijs ſtatutis diebus intereſſebant, cum quiſque ſua platea Oppido diſtincta confluerent, Platea Sancti Blaſij Oppiduli propè Calicionenſes, Porchearia, ad Turrim Prætoris, antè carceres, propè Roccham veterem, ac hoſpitium Patrum ſtrictioris Obſeruātiæ, Platea Oppidanorum vetus, ac noua, qua via ad contradam Corſicæ Corſis præſidiarijs dictam, ſuo quiſque comuni propè ruralem Eccleſiam conuiuens, comune Sancti Sabini ad Siluas ſiſtentia Cardinalis Papienſis cum Curia, ac Commiſſarijs Senenſibus, & Florentinis de nobiliſſimis familijs Gora, & Acciaiola, ac Columbæ aduentu memoratum, comune Caſtellinæ, qua propè via ad Fluennam latronum ſede denominatæ, Comune Badiæ, qua circumpatent veſtigia, Comune Sancti Smeragdi, via Peruſina ad cauponas Fontium vſque ad Templum

Papien. in laudo, ſeù Sententia.

plum Sancti Laurentij ijs euersum in Paschineis, equè semidiruta vetus Ecclesia Sancti Fælicis cum Baptisterio, domus tamen comunis integræ in finibus Essæ vsque ad Syluam Paternensē, ea tempestate Oppidani, Colonique supra quatuor millia, rerum copia, in armis ferocitas, lætissimus Comitatus, & fatetur Podius, *Lucinianum diues, & potens*; quæ Ecclesiæ Curæ Plebanorū commissæ, deindè sub alijs Ecclesiarum titulis redactæ, mox Canonicorum septem numero, ac Archipresbyteri dignitatem conficiunt, qui & Curati subeunt nomen, & onera, cum Rectore Sancti Blasij, Vicario Episcopali, ac Præposito. Nec sine vltione id permissum, quippè Hispanis Senarum libertati infensissimis Patres ad pellendum turpiter Diegum, ac fortilitia Senis structa euertenda Lucinianensium armis vsi sunt fortitèr, & fælicitèr; donec Florentinis, plurimisque hostium Clanarum ora baccantibus excisis muris, haud satis immunitis, & fide locupletum rapinis præssorum Senensibus non irrationabilitèr suspecta, cum fra-

Pogg. hist. Flor. lib.3.

Tomas. par.2. M.S. Ninus debel. Ital.

ctæ bello res, nec ſatis Milites ad totidem hoſtium diuerſa per loca euagãtium impetus ſubſtinendos, cenſent peditum, equitumque Magiſtri, quia dato belli ſigno *ſumma imperij ambigua, minora ſine cura haberi* Senarum ſecuritati conſultum, ſi amotis Luciniano præſidijs, ac offendiculis, lectiſque iunioribus indefenſum relinquerent Oppidum, incoliſque vacuum; quod vbi Lucinianenſibus intellectum Campana arcis veteris crebriùs pulſata colonos conuocant ad arma, tunc Præfectus Senenſium Villa plurimos pulſat, pellitque, deindè tumultus, & rapinæ, cum validiores iactant muros impenſis proprijs refecturos, patriæque dignitatis defenſioni ſe paratos, idoneoſque, veterumque more, *mœnia virtuti non muris concredere*, reliqui Lucinianenſiũ prima noctis hora recta armati contẽdunt ad Oppidum, clamantque vndique hoſtis adeſt, & iterato clamore fremitum hoſtium effingunt. Subitò timore improuidi Milites Pręfecti Fylaria aufugiunt, illi iterùm muros occupant, ianuaſque patefaciunt profugis

Tac. ann. lib. xj.

Volſer. de rebus Boycis.

gis illudendo, nunciantque, ſi quis auderet accedere ampliùs, non vt hoſtis, ſed vt Proditor confodiendus, notaque Reipublicæ, Principumque munificentia Florentinos recipiunt, atque inter ſocios habiti, vt non inſulsè Sanleolinus de capto, inquiens, poſt victoriam Ioannis Mariniani Oppido.

Coſmian. action. Epig. fol. 18. & 85. de Liciniano.

Imperio Tuſci parebam ſpontè Leonis
Hetruſcis rapuit me Lupa Tuſca iubis.
Belligeroque volens infecta luce vocatus
Annua Ioanni ſpontè tributa dedi.
Caſtello Lycini capto qua gallica clades
Infecit tabo ſtagna, Clanemque die
Non minor, aut certè victoria proxima primę
Victor ait Medices, lauſque ſecunda prior.

Hinc cum deteriùs exardeſceret belli turbo, denique Iulij Tertij placito ad auertendam belli materiam Terra Senenſibus reſtituta. Qui cum auctores magnificatæ defectionis ipſo iure cecidiſſe à Capitulorum beneficio vulgaſſent xv. ab vtroque ex Conſilijs Oratores miſſi oblongis caligis, albaque veſte ſuperinduti, qui Patribus vetus Senarum patrocinium Lycinianenſes ſubijſſe iterùm gratularentur,

Lib. Reformat. Lucign. anni 1552.

rentur, & noua oſtentationis pompâ excuſationem affectarent, verſa in inſontes criminis nota adulatione (*vetus id in Rebublica malum*) expurganda.

Cæſareis denique, ac Florentinis in Senarum exitium irruentibus à Petro Strozza belli Sedes eligitur Senenſes, quibus pax ſeruientibus grauior, quàm bellum liberis erat, & vetere animis aduersùs hoſtes inſito odio cum Gallis, montanis Aretinorum vaſtatis Fluuianum obſidere aggrediuntur exitu ancipiti, donec Fluuianenſes improuiſa proditione perculſi à Socijs, hoſtibuſq; obtruncantur, Martianum duodecim Cohortibus præmunitur, dein populalatio, & Cædes, ni Coſimus propinquo ſummæ rei diſcrimine id ipſum metuens, Mariniano feſtinato prælio victoriam præcepiſſet, reſcribens arcendum à finibus bellum, & cunctatione opus non eſſe, vbi pernicioſior eſt quies, quàm temeritas, & poſitis caſtris Senarum die Auguſti ſecunda m d l i i i j. fatone, an incuria Strozzæ Aquis, ac fluuio procul loco olim Scannagalli

nagalli à cæde Senonum, Boyorumque equis incommodo, propiùs Cosimi, ac Germanorum Agmina intuebantur, & audacia Militum eminebat fremitu, clamoribusq; dissonis, simul instruebantur acies, ingensque vtrinque alacritas. Cum Bighettus Equitum Magister, (vt accidit equè Pompeianis in agro Farsalico) inconsultò fugam cum equitibus capessendo incerto, percitoq; rei nouitate Strozza hostes reddidit audaciores, & strenuè à Germanis insecutus per inania, ac palustria loca peruagatur; interim Marinianus instat trepidis, nutantemque peditum aciem redux victor equitatus incursat. Nullum in ea trepidatione Strozza, cum Aurelio Fregoso constantis Ducis officium prætermisit, Tura Zondodarius ex Senensium militum Præfectis de Senatorio, ac nobilissimo genere, Illustrissimi D. Antonij Fælicis Signaturæ Referendarij, Bononiæ Prolegati, Florida adhuc vigente iuuentute, integritate, legali disciplina, Chisiaque munificentia Prælatorum maximi ad Suprema nati, cum manu Patritiorum

Frontinus.
Ciuer. lib. 2. f. 575.
Roseus hist. Neap. lib. 4. part. 3.
Ad Tarcagn. lib. 6. part. 3.
Natal. Comes histor. lib. 8.
Cinus loc. cit.

pro

pro Patriæ libertate accerrimè propugnans profligauit hostes obuios fortiùs, quàm fæliciùs: densis tamen agminibus, & inæqualibus locis ob vallum præruptum in decliue hærebat, occursat pauentibus, retinet cedentes, exterriti sine rectoribus equi, vt quemquam aditus tulerat transuersi, cum Marinianus dilectam manum opposuit, quantòque ferociùs occurrerant, tantò acriùs pulsos in fugam disiecit, tùm verò insequi, vulnerare, tamquàm pro aris, & focis certaretur, Gallique temere effusi, aut clauduntur vallo, aut consternuntur, Senenses, Clusini, Ilcinenses, Massettanij, ac Licinianenses pro libertate animam effundere fortitèr maluerant nunquam cedere, & ni prædæ cupido victores à clade euocasset, illa die copijs deletis, nec nuncius quidem cladis superstes; Strozzam Martianum priùs, & deindè Lucinianum excepit, qua frequens agmen, Ducesque confluerant, sed Cinus Caponius ex proscriptis Catoni haud impar, cui plaudens Lucanus.

Victrix causa dijs placuit, sed victa Catoni.

Vulne-

Vulneratus, & fugere inassuetus pluribus Florentinorum, quibus libertas inuisa trucidatis Silanum imitatus, nè imminentibus percussoribus gloriam ministerij permitteret, siuè nè liber homo captiuus ad Cosimi seruitutem adigeretur, effracto acinace gutture mortem approperauit Strozza percontatur ab amicis numquid rebus attritis consulturus ad Senas iter carperet, est memoratu dignum Morettum Calabrēsem Cæsareis hostem deuotum palàm alloquutum, *malum euentum esse in culpa*, exueret ferociam, *sequenti fortunæ submitteret animum*, neù regressus in Vrbem emulatione perosæ potentiæ terribilia Senensium ingenia irritaret, relicto itaque ibidem cum præsidio Alto Comite tectis cistis cum Fregoso equo vehitur Ilcini, vt Pompeum Patriæ Patrem ignota, scissaque naui aufugisse traditum; sed Milites lapso periculo admoniti, noctu euadunt muris admotis scalis, Altus somno excitus amicos incusans ad deditionem Lucinianenses hortatus celeriùs aufugit Ilcini, Rochettus fortilitio propè Tac. ann. 2.

Q muros

muros monte, Terra, suggestisque compacto Militibus Præpositus longiùs fugit prouidè cum Calabrense, cum Altus, vt recenset Comes *affectans insulsas sui facinoris excusationes cum Oppidum Natura, & arte munitum, rebusque omnibus instructum turpiter deseruisset, quod per multos dies valuisset defendere, atque impetus hostium, & honorificè, & vtilissimè sustinere non multò post cum Bighetto signifero Pratorio Equitatus Ilcini capite mulctatur*. Senes, Puerique validioribus suorum in acie cæsis *magis tuta, & præsentia experiri censent, quàm vetera, & periculosa, & ponenda arma vnum afflictis id remedium* Cosimo Magno initis pactis, & capitulis spontè se submittunt, qui magis *hanc deditionem, quam victoriam consequentia ratus*, cum etiam ad Senas subigendas facilior pateret aditus, excogitauit, vt meminit *Bassius*, quomodò Terram gratijs, & prærogatiuis superillustraret, elegitque, vt caput Prouinciæ Prætore misso cum Iurisdictione extensa supra plures Terras, Oppidaque Senarum, conuentionibus ipsius manu iu-

Nat. Comes. hist. loc. cit.

Tac. Annal. 3. & 4. Roseus hist. Neap. part. 2. lib. 4. Cinus vita Cosimi loc. cit. P. Bass. de fęlicitate Florentiæ. Adrian. hist. Florent. lib. 13. fol. 913

ramen-

ramento firmatis, quo casu capitula perpetuò ligant, nec requiritur confirmatio, vt docet in eruditissimo tractatu Illustrissimus D. meus Giouius Perusiæ Auditor, & potissimè obseruanda, si à longo tempore firmata, cum sint in veteri possessione non soluendi gabellas, datia, ac impositiones; & concepta verbis amplissimis, & effrenatis, vt importent exemptionem non limitatam in agendis in loco, & inter Personas, sed absolutam ibi. *Che detta Communità, & Huomini s'intendano essere, e siano esenti in perpetuo, & immuni da ogni, e qualunque grauezza ordinaria, e straordinaria, che in qualsiuoglia modo possa essere nominata, ò che dire, ò escogitare si potesse, ancorche quì per Espresso bisognasse farne special mentione, saluo che del pagamento del Censo, e Salario al Podestà, e Castellani.* Quæ verba bis geminata, *ogni, e qualunque* includunt omnes casus etiam expressis maiores, & important absolutam, liberamque immunitatem maximè à datijs tunc vigentibus Principi notissimis, qui etiam ea compræhendi voluit, quæ nouitèr

Alex. Giouius de solemnitatibus in contract. Minorum Gloss. 22. §. 19. nu. 25.
Bald. in l. digna Vox C. de legibus.
Castren. cons. 313.

Nat. cons. 163.
D. Vrceolus consult. 75. num. 5.
Rot. apud Bich. decis. 30.
Fontanell. dec. 262.

Rot. decis. 36. nu. 4. & 28. par. 5. rec.

Mesa resol.27.

Bald. conf. 406. vol.5.
D. Sabell. verb. Gabella n.38.&41.

Aret. l. si ex toto ff. de Leg. 1.

tèr excogitari poterant, sublato bellorum metu *veterum nunquàm memoria seruitiorum*, & concessa hominibus concomitantur personā vbicumq; cōtrahere contingat secundùm *Baldum propter immunitatis verba nullis finibus coarctata*, & in dubio cum non agatur de fraudāda Gabella, sed de Datijs nunquàm solutis, interpraetandum est contra Principem, ita vt dicta Capitula haud possint reuocari causis minùs legitimis, vel praetextu alicuius honestae, vel grauis vtilitatis, sed grauissimis talibus, quae Principem arctent alia ratione insuperabilibus, respicientibus principalitèr vtilitatem loci immunis, cui alitèr quàm permissione collectarum prouideri non possit, si ponderentur verba, *per espresso, farne special mentione, e che escogitar si potessero*, quae ad casus necessitatis reducuntur, vt si Rex incederet in captiuitatem, si hostes effectualitèr irruerent, cum ijs minora redimenda sint consilio, vel aere Regis maximè diuitis non subditorum inter angustias conquaerentium, quia vt declarat Aretinus, *Immunitas alicui concessa non debet*

ledi,

legdi, nisi cum onus ferri non potest ab alijs. Surdus verò non procedit in nostris terminis, sed in Priuilegiatis mera gratia, cum Licigniani Terra esset à Datijs, & Gabellis ab immemorabili exempta, vt probat *Castrensis*, & sunt iuratis Capitulis concessa, *non subditis*, cum esset in potestate Licinianensium per plures dies arce se tuto defendere spe Præsid j præuigilis Strozzæ quo casu irreuocabilia, nec vnica vice restringenda, vt decidit *Osaschus*, vbi quod ob seruitiorum remunerationem vllo pacto, nec ingratitudine reuocari valeant. Et minùs procedit, si Capitula sint firmata mutuis pactis, & obligationibus, quod Lucinianenses se submittant mero, & mixto Imperio amisso, ac Ciuilitate Senarum, & Salaria persoluant, vt est communis sententia, quod cum effectiuè faciant priuilegia (si ità vocari debeant) in cum pacti caussa onerosa firmati habent commensurationem perpetuam, & mutuò onerosam, quæ sine labe peccati reuòcari nequeunt, si alitèr Principi consuli possit, & in Consilijs corã Serenissimo Domino

Surd. decis. 272.

Osasch. decis. 139. num. 22. & 28.
Mastril. decis. 164. num. 6.
Ramon. cons. 24. num. 436.
Capic. latro decis. 190.

mino

mino meo Principe Monaci insistentèr votauit, & obtinuit Dominus Iacobus Balduccius,& doctissimè scriptum reliquit, & antè eum Ramonius, vbi refert, Isacidem, ità ad Regem Cipri respondisse, nè *vbi beneficia anteuenere odium pro gratia reddatur*,& quod si plenitudine potestatis ademerentur Regna euaderent latrocinia magna, quia vt monet Tacitus, quotiès *glistat potentia, non est vtendum Imperio, vbi legibus agi potest*, qui autem Reges adulati sunt, & contrarium sentiunt, iram Dei non euaserunt. Potissimè cognita fide Lucinianensium: etenim nedùm bellum difficile deditione faciliùs euasit,& Senensibus statim obsessis, præsidisque, sublata victualia, & libertas Milites conuocandi, & in aciem prodeundi: sed anno MDLVI.quidam Senarum, cum Gallis, ac Ilcinensibus Terram nocte quatere aggressi, Ducibusque timore perculsis, Oppidanis permissis armis, ac data facultate à Ianuis præsidiarijs in hostes irruendi pelluntur, ac finibus arcentur, etiam fœminis *quarum virilis animus maligno errore fortunæ mu-*

D. Bald. ad cons. Ramonij obseruat. num. 75.
Ramon. dicto cōs.
Tac. Annal. 4.

Tac. lib. 3. Ann.

Valer. Max. lib. 6.

liebre corpus fortitus est, patrijs muris; ſaxis, fuſtibuſque haſtatis inuictos, fugienteſque irrumpentibus. Adrian. lib. 13. Thuan. lib. 16. Cinus lib. 5. & 6.

Oppidum Militibus, Ducibuſque armigeris, ſed æquè doctrina Viris egregijs celeberrimum, inter quos Iacobus Grypholus, qui edidit Orationum Volumen, ac defenſionem Officiorum Ciceronis in Cęlium Calcagninum Ferrariēſem Iouio in elogio Calcagnini iniuriosè poſt habitus commentaria ſuper Poeticam Horatij, Demoſthenis Orationibus, , & de pace, ac Zenofrontis Hieron. de Græco in latinum verſis, Maſcardo, ac Manutio laudatus Senenſi Republica litterarum humanarum Lector accitus, vt ipſe refert *à Ciuibus meis honorificentiſſimè vocatus*. P. Bartholomæus Baſſius publicus in Vniuerſitate Papienſi Theologiæ Profeſſor, ac Prouinciæ Mediolani Lector Generalis Typis emiſit libros hiſtoricomorales de Dei in Romanos charitate, de Florentiæ fælicitate, de Nobilitate Mediolani, ac de Theologiæ præſtantia, ſed à Minoribus ad Capuccinos migrãs, Regularis obſeruantiæ ſpiritu ductus, Ani-

Ioui. Viror. Illuſt.

Maſcard. art. hiſt. Paulus Manutius Epiſt. vulgares lib. 2. latinæ lib. 1. Griff. orat. 4.

Annal. Capuccin. anni 1579.

Animam emisit Columba radios per caput eius circumferente inter Beatos ascriptus in Capuccinorum Annalibus, in quibus paritèr Venerabilis obseruantia, ac pietate Pater Augustinus Baccatus, ac plures Ordinis Minorum in Cœnobio depictos ad primos Religionis gradus euectos, inter quos Pater Magister Gorus in liceo Senarum Theologiæ Lector eximius, ac Pater Ioannes de Angelis Paduæ Inquisitor, alijsque muneribus decorati, P. Ioannes Iacobus * qui Vicarius Generalis Italiæ, Senis obijt anno MDXIX. Inquisitor Generalis doctrina, ac pietate in Senarũ fastis inter clarissimos addictus; Reueren. D. Ioseph Renzolius, qui Venetijs legalis Phylosophiæ Lector, & benè gerendæ Reipublicæ documentis Nobilibus pergratus ob egregia merita inter insignes Venetos Viros cum edita gestorum historia relatus; Reu. Petrus Iacobus Veridianus in Collegio Propagandæ Fidei Lector antè Vrbanum VIII. orauit, edidit de Deo Trino, & Vno, ac Flores Poeseos. Pater Victorius Brunus Minorum anno

* de Dinis,

Pompæ Senens. tit. 13.

no ætatis 37. defunctus, cuius ætatem, si gestis compares ætatem vltra putes, scripsit dùm Bononiæ Collegialibus legeret de Deo, de Anima, de Angelis cognomento Scotus inter insignes Ordinis, doctrina, famaque Viros in Cœnobio Politiano depictus, de quo plura Modernus Mastrius ingrato silentio Auctore omisso extorsit Pater Ioannes Ristorius, Pater Cosimus Griphölus, ac Pater Sanesius, qui in muneribus grauissimis, Thæsibusq; Theologicis primi Minorum Cœnobij Lucinianensis famã Italis fecere celeberrimam: Reu. Archipræsbyter Emilius Ristorius, qui complicatis Excellentissime Domus Sforziæ litium nexibus in Rota Romana discissis Auditor Generalis nominatus, difficillimis superatis temporibus, priùs extinctus, quàm fessus, alijsque in Statu Mediolani dignitatibus insignitus.

Petrus Maria Domini Bartholomæi quõdam Petri de Capeis claræ recordationis, diuitijs etiam piè cumulatis suprà cæteros illius temporis, gestisque laudatissimi, Senis, Pisis, Romæ studiorum, ærumnarumque consocius corpore exi-

guus non ingenio,qui in reconditorum Taciti, Iuuenalis, Persæique sensuum explanatione, ac legali Phylosophia subtilissimus, Ioannis senioris I. C. de Capeis Patrui Historijs; grauibusque sententijs versatissimi, ac Lactantij Bruni in Vrbe Curialis egregij integritate, praxi, opibusque congestis celeberrimi famam assecutus Francisci Battellij Innocentij XI. ex Aulicis, & Familiarium Medici stimulis excitatus studijs fessus Aduocationis dignitatem degustare auidus immaturè raptus anno proximè lapso MDCXCIII. ætatis, XXXI.eò tamẽ vsq;peruenit,vt Alexãdro VIII. ad summi Sacerdotij culmen euecto Aula, Curiaque notus emergeret inuolutis litibus enodatis, ac iniuriosè tollerauerit fortunam, fatumque, quod congruere rebus putant, Principumque ingenia loci Iurisperitis, litteratisque infestissima. Celebris Canonista Romæ natus Ludouicus Ciognus Episcopus Venafranus filius Leonardi Lucinianensis, Sabinæ, Reatinæ, aliarumque Ciuitatum Militum Generalis Præfecti eiusdem agnationis

Ciogniæ

Ciogniæ familiæ ex Patritijs Senarum, quæ inter plurimos Viros Patrem Guglielmum Ciognium Magistrũ Eremitarum Sancti Augustini Oratorem litteratissimum ostentat, & Theologum Principum, Regumque, Dominicus Ciottus, qui cùm diù cum Cæsare Borgia Locumtenentis Generalis munus subijsset ad supremum Comitis stabilis militiæ gradum ab Alexandro VI. ascriptus politica, ac Poesi inter Aulicos notissimus, Ioannes Saluius strenuus Dux Pisanorum ob Oppidum Calcinarium ter ab irruentibus Florentinis defensum à Giouio ad perennitatem commendatus. Marianus Bassius Fortilitij, ac Arcium Senensis ditionis, Annonæque Præfectus. Hieronymus Brunus Commissarius Vallis Clanarum, & Nuntius Pontifici, ac Carolo V. Senensibus missus supremis Magistratibus dilectus. Ludouicus * qui cum in maritima expeditione aduersùs Turcas cum Venetis manus conferret, Puppi Generalis vi expugnata ad propellẽdos hostes nudato ense præcedens cæteros, Capitanei nomine eodem Generali

Giouius hist.

* Dynus,

rali decoratus, & à Republica confirmatus à Sereniſſimo Ferdinando Hetruriæ Magno Duce V Porta Piſana eius fidei demandata. Capitaneus Liburni deſcriptus; ab origine Brunus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, qui floruit in xi ſæculo, quod indubia comprobat traditio, nec Scribentibus ſatis in antiquis nota Oppidani Patria, ſeù origo, & præclarè geſta, ac Beatus Matthæus Eremitarum Sancti Auguſtini Ilicetanus Vicarius Italiæ Generalis ſtrictioris obſeruantiæ, humilitate, ac heroicis virtutibus eximius. *In Ilicetana Silua ebullientem Iuuentutem firmauit, ſicut vt initium Canonicę Congregationis Saluatoris plenus meritis, & diebus obijt anno* 1436. vt litteralitèr Pater Landuccius, ac Pater Bonſignorius memoriæ prodidere, eumdem fuiſſe filium Franciſci * fama liquet, de regulari obſeruantia ſcripſit ſubtiliſſime Landuccio, & cæterorum placito reiectis exaduersò dicentibus fuiſſe de Domo Foreſtana Senarum.

Torell. ſæcul. Auguſt. anno 1436. P. Landuccius Silua Ilicetan. & Cronicon. Breue † Bonſignor. annot. M.S. Bibliotheca Martiniana Senarum ſigno †

* Dyni

Huius heroica geſta latè recolimus in Poemate iuuenilibus annis edito, cuius hic fragmentũ tranſcribimus.

Huic

Huic Natale solùm veteris qua Castra Lycini
*Sillani coluere Duces de Stirpe ** *Dynorû
Francisco natus, sacro de fonte Ioannis
Nomen, & Omen habet, Paulina huic Ciognia diues
Insignis pietate parens ab origine Ciues,
Qua patet antiquo Senonum de nomine Sena,
Sed cum primęua vmbrauit lanugine malas,
Cępitque ętherę libare crepuscula lucis;
Hic vbi sacra Deo fęlix Aurelia Proles,
Ilicibus latuit, quotiès per inhospita Dumi
Ibat inops, inopem quęrens radicibus escam
Euulsis, quotiès intacto fonte reperto
Transiuit latices, quamuis sitis arida fauces
Vrgeret, quoties cum Sol exureret Agros,
Aut caderent grauidis hyberni nubibus Imbres
Immaduit pluuijs, & solibus arsit acutis,
Et crebrò gemit ille est quadam flere voluptas
Dulcis amarities lacrymarum, ipsęque querelę
Ipsi delectant, qui sunt in amore dolores.
Ah quoties lętę Valles, Collesque Supini
Littora, qua transit, rupesque, atque ipsa beatum
Saxa vocant; Fortè horrebant super ętera nimbi,
Errantesque ibant Pecudes, rapit vnda repentè
Pastorem, pauidosque greges, quin improba crescit
Diluuies, mersosque vno complectitur alueo
Arbia, pręcipitem voluens verso aggere cursum,
Matthęusque super medijs spatiatus in vndis.

Prosi-

Protinùs extinctum limphis extorsit iniquis
Andream, (sic nomen erat) dum flebat amicum
Turba frequens, orat, versis ad Sydera palmis
Matthęus, surgitque Puer (mirabile visu)
Illum Pastores ad Cęlum laudibus ęquant
Matthęum vastę resonabant vndiquè Silnę,
Et signata cauis Matthęi nomina truncis
Iam Precibus Matthęe meis assuesce vocari,
Et tibi deuotis fument Altaria donis.

Emergitque nobilitas patentiùs, ac loci dignitas ex ampla Doctorum caterua, omissis alijs egregijs viris, vt plurimùm in patria æde inhabitantium, qui mihi adhùc Iuueni notissimi, ac familiares, hac simùl ætate clarissimi Domini Vallis Clanarum Vicarij curia, Oppidoque florent emeritissimi, D. Angelus Renzolius Pisarum, & bis Pistorij Iudex, R. D. Saluator Corradus in Vrbe Sancti Spiritus curæ rerum domesticarum Præpositus, ac litibus interessendum deputatus eiusdem Ordinis Eques, ac Prior, D. Archipræsbyter Franciscus de Seibattistis Principum Aulicus ab intimis, D. Bartholomæus olim D. Signiferi Francisci de Arrighis Eques militiæ Diui Stephani olim Fani Prætor, D.

Ber-

Bernardinus quondam D.Cintij Renzolij Florentiæ Causarum Patronus primarius Reorum acer Defensor, D. Franciscus D. Petri de Spoletis Mathematicus, Physicus, & Paduæ Phylosophiæ Lector clarissimus, D. Franciscus Battellius D. Petrus Maria D. Bartholomæi de Capeis, D. Deiphebus olim D. Iurisconsulti Antonij de Settis ex tempore Poeta eruditissimus, D. Antonius quondam D. Physici Ioannis de Saluis Medicus Florentiæ laudatus, D. Franciscus Maria de Bonastris, R. D. Canonicus Armenius, D. Archangelus fratres de Battellis, D. Ioannes cognomento Pius, ac D. Carolus olim D. Petri de Capeis, D. Franciscus, D. Flaminius D. Ioannis Francisci de Arrighis, D. Fælix D. Petri de Grifolis, D. Petrus Marcellus, ac D. Dominicus D. Signiferi Ioannis Baptistæ de Capeis, R. D. Canonicus Ioannes Baptista, ac D. Franciscus D. Petri de Serbatistis, R. D. Ioannes olim D. Prosperi Ciogni, D. Franciscus Ciognius, D. Hyacinthus D. Constantini Ciogni, D. Ioannes Baptista olim D. Maynar-

Maynardi de Ciognis, R. D. Canonicus de Tornainis, R. D. Canonicus Franciſcus de Daniellis, R. D. de Lazzaris, R. D. de Bernardinis, R. D. Petrus de Baſſis, R. D. de Saluis Theologiæ Doctor in ditione Mediolanenſi Archipræsbyter, D. Gabriel Scarmalius Petiliani Prætor, D. Franciſcus Corradus, D. Franciſcus D. Beliſarij de Angelis, D. de Stephanis, ac D. Ioſeph de Bernardinis Florentiæ Curia ſummè practici, D. . . . . RR. DD. Abbas Matthæus, ac D. Fabianus de Arrighis Eques Militiæ Diui Stephani, D. Canonicus Vbaldinus de Capeis, ex recentioribus verò D. Fabianus D. Bartholomæi Arrighi, D. Octauianus D. Bartholomæi de Capeis, D. Franciſcus D. Petri de Grifolis, D. Petrus D. Cõſaluij Stephani, ac D. Ioannes Coſimus D. Capitanei Alexandri de Battellis, ex numero Regularium in humanis degentium, P. Emilius Riſtorius Phyloſophus, ac Theologus Societatis Ieſu Eminentiſſimus Sereniſſimorum Sabaudiæ Principum Orator facundus, & mira elocutione pollens, P. Magiſter

Draco-

Draconus Seruorum Prouincialis, Orator legum, ac Theologiæ ſtudioſiſſimus, P. Magiſter Franceſchinus Sancti Auguſtini, Orator; Prouincialis, ac Sereniſſimi D. Franciſci Mariæ Medicei munificentia, prudentia, animique magnitudine ampliſſimi Cardin. Theologus apud infideles Tuniſis diù captiuus, ibidemque Vicarius Apoſtolicus à Sancta Sede deſtinatus, P. Magiſter Victorius de Bartolis, P. Magiſter de Picconibus, P. Magiſter de Stephanis, P. Magiſter de Pampanis, P. Magiſter de Mannellis, ac P. Magiſter Laurentius Barlozzius Ordinis Seruorum Cōcionatores laudatiſſimi cum Patribus Ordinis Capuccinorum P. Auguſtino Baccato, ac P. Iacobo Grifolo, pluresque breuitatis ſtudio omiſſi, qui ferè cum ijs coetanei ſibi famam, Patriæ decus egregijs virtutibus compararunt, ac æquè de perhoneſtis familijs DD. de Rectoribus, de Cantellis, Acciaiolis, extinctis vetuſtioribus de Menghinis, Landinis, Vannis, Cennis, Chelinis, Binis, de Gondis, Mutijs.

Oppidum opulentum, ac nobile habitum

P. Albert. Lazzarus de Bellor. origine par. 2. fol. 352, & 354.

loci humanitate, comitate, ac festiuitate incolarum, attollitque Albertus supra cætera quæcumque Oppida, ac Ciuitates veteris Senensis ditionis, subdens potioris consequentiæ censitum Senensibus validiori militum manu, Ducumque supremorum præsentia, alijs posthabitis, ad quoscumque casus defensum, paratumque; rerumque copia vini, oleique excellentia exteris iucundissimum; non æquè finitimis Lucinianensium ęre grauatis pro gabellarum, censuum, publicorumque subsidiorum solutione tractis in longum litibus, animisque obduratis; onera tamen Communis annuarum pensionum ęgrè tollerabantur assuetis immunitati diuturnæ, queis incuria Seniorum, quo iure ignoratum, exigunt Episcopi Aretini annuum frumenti tributum, quod ijsdem Dominis cum equis, ac cereis metum, incursionesque passis erogabatur in pacis pretium, ac libertatis; valuitque ingruente frugum inopia Ciuitates ipsas periculo famis eximere copiosa Lucinianensis annona; Gens, Oppidumque Magnatibus gratissima, Reipu-

Reipublicæ Aretinæ Senensi, ac Florentinæ, Orbeuetanæ, ac Perusinæ Galeazzo Vicecomiti primo Mediolanensium Duci, quo munita fortilitia, vt muris fixa profitentur insignia, Sixto Papæ Quarto ad pacem cùm Fluuianensibus componendam Papiensi delegato, Gallorum Regi Moretto Calabresio, Termes Præfecto cum auxiliarijs, Strozza deniquè ad conficienda munimenta præmissis, Iulio III. qui B. Virginis de Quercu in flore ætatis obsequio deditissimus Pontifex renunciatus pedibus morbo exemptis pro gratijs exoluendis munera propè aram signata aureis crucibus vsque dum pendentia supplex elargitus est magis piè, quàm liberalitèr, locique consequentiam superextulit vehementèr Cardinalium Consistorio; etenim Strozza cum copijs in finibus Luciniani profligato epistolis Mariniani victoriæ nuncijs Iulio lætissimè intellectis purpureis Gallorum Principibus anxijs, & inopinata clade perculsis, vt abditos Principum sensus, & si quid occultius mente inest contegeret verborum

Missalia vita Ioannis Medicei fol. 176.

magnificentia *Imperij*, inquit, *summam nondùm hgrere in ambiguo spem, roburque superesse Gallorum rebus Luciniani ad Mediterranea Portus herculis ad Maritima subſtentatione adhùc prgualidis*. Coſimus verò primus ciues bello, diffidijſque attritos priuilegijs honeſtiſſimè decorauit, *Nobilibuſque Viris* iuxtà vetuſtiſſimum Reipublicæ morem inſcribi mandauit ſupremis Florentiæ Magiſtratibus, quod nec in leue habitum, longum quippè eſſet recenſere, quot Natæ, Mareſque contraxerint ſponſalia cum nobilibus, egregijſque, pluresque ad Equitis prærogatiuam perducti, recentia exempla obijciam inter Oppidanos Clanarum hoc ſæculo præcipua, ac ſingularia cum clariſſimus Dominus Ioannes generis Albergottorum de Aretio Vrbe generoſæ Nobilitatis, Equitumque Melitenſium fœcundiſſima, D. Veniliam Lucinianenſem de honeſtiſſima Familia Bonaſtra ſibi in Coniugem adamaſſet Deſcendentes Melitenſi Ordini iure ex hoc quoque latere aſcripti, docto in actis Oppidum vetus, geſtis præclarum, rerum copia af-

P. Baphius de Feſte. Florentiæ.

affluens, egregijs Viris insigne, perspicuum libertate, ac mero, mixtoque Imperio spatio centum, & vltra annorum, vt Castrensis, Cardinalis Tuschus, Maleuoltus, Papiensis, Pius Tertius, capitula, ac statuta antè vltimam deditionem euulgata abundè comprobarunt, publicisque prædictorum, actorumque habitis testimonijs, ac documentis annis xx. circiter lapsis Nobilis Vir Sfortia de Ristoris Lucinianensis Natas suas D. Lucretiam cum generosissimo D. Comite Ioanne Baptista Maculano patritio Placentino ex Nepotibus amplissimę memorię Cardinalis Maculani de Florentiola, in vxorem collocauit, ac D. Vrsulam cum nobilissimo D. Bartholomæo Marchione Petræ Grauinæ Excellentissimæ Domus Malespinæ, quibus clarissimi, ac lectissimi Equites, in dies effulgent. Idemque Cosimus Prætore, ac Militum Magistro Loco missis pluribus alijs Terris, Castrisque Florentinæ, Senensisque circum ditionis Lucinianum præfecit, vt Auctor est Adrianus, & sedato etiam belli turbine Cosmianum munimentum

Capit. in Cancel. Luciniani an. 1390.

Hist. Flor. lib. 13

Benc. Hist. Polit. lib. fin.

tum propinquo Colle Sorbellono confectum centum Corsis sub Bencio, alijsque Militum Ducibus custodiendum curauit, suspectis Lucinianensium in carcerem detrusis libertati, muneribusque restitutis rebus compositis per Cosimum re, & nomine magnum, qui cuncta bellis ciuilibus fessa nomine Principis sub imperium accepit, rebellionum morbis consultissimo Medico Mariniano expurgatis, res frumentaria restituta, donataque pax aurea sub magnanimis Nepotibus maximè Cosimo huius nominis Tertio pijssimo, ac beneficentissimo Magno Duce VI., ac Ferdinando Etruriæ Magno Principe clementissimo, litteratorum Mœcenate, regia munificentia, liberalitate, prudentia toto Orbe famigeratis.

Cetera desiderantur.

ANNO-

ANNOTATIONES
D. FRANCISCI BALDERESCHI
I.C. Palaienſis Iudicis Clariſſimi

PRO SERENISSIMO

MAGNO DVCE

Vicarij Clanarum Liciniani Reſidentis

IN ANTIQVITATES ETRVRIÆ

D. FRANCISCI DYNI

ADVOCATI SENENSIS.

VAgabantur per manus Litteratorum quædam exemplaria hiſtorica manuſcripta antiquitatum Etruriæ *Domini I. C. Franciſci Dyni Licinianenſis* ab eodem anno mdcxciij. miſſa Generoſiſſimo D. Comiti HIERONYMO DANDINO, quæ reuera plurima leguntur eruditione, grauibuſque ſententijs conflata, pluribuſque in locis Taciti ſtylus imi-

tatus

tatus fæliciter. Censui quædam annotare nixus Scriptoris authoritate cum de D. Dyno alia plura extent monumenta ingenio, ac labore compacta, nempè plures Orationes, Poemata, Carminumque volumen typis edendum, Consilia Legalia, ac decisiones editæ, quæ manibus Iurisperitorum obseruantur, ac binæ eiusdem D. Dyni decisiones, quæ in ordine 96. & 97., referuntur per summum legum Doctorem D. Iacobum Balduccium ipsius apud Serenissimum Principem Monaci in Auditoratu Prædecessorem, post obseruationes ad consilia Ramonij Tom.4.,& in Indice generali de eodem meminit in verbo indicium in verbo conuenticula,& honorificentius in To. 3. obseruat. 57. sub num. 4. pag. 59., eundem D. Dynum laudibus tollit pluribus pariter in locis Reuerend. Marcus Antonius Guigues Gallus Senis, Nobilibus Seminarij Tholomeorum Geographiæ Lector litteratissimus linguarum, historiarumque Enucleator in sua sphera Geographico Cælesti,

Curaui ignaro Authore, officiorumque

curis

curis in exteris regionibus distracto typis Senogalliæ committerentur mẽdis expurgata, repertis verbis pluribus in albo relictis, peruerso etiam Chartarum ordine potissimùm pag 23. cum agitur de Aretinorum tumultu per C. Hostiliũ sedato, qui ante Annibalis aduentum in ora Clanarum incuria Scribarum reperitur appositus, quod fuit Authore animaduersum, cum eodem relatus fuerit iuxta ordinem Liuij in margine recensiti lib.22. & lib.27. irruptio Hostilij ad męnia Aretinorum, historiaque complemento indiget cum gesta, summique Aretinorum Viri volumen exigerent, inter quos silentio minimè omittendi Tarlatinus Petramala, qui pro Imperatore Ludouico Bauaro Dux Strenuus Hostes fudit, Pisarum ab eodem Vicarius creatus, Tuscarum rerum summa ipsiusmet potestati commissa, Duo Generales Maritimarum expeditionum de domo Borra, & ex legistis Rosellus Firmi Lector commentarijs notissimus, sed plura magis traditione, & coniecturis, quàm Veterum authoritate educenda, ob

Compag. in Regia Picena fol.231.

T defe-

defectum Authorum, qui, vt inquit Dominus Dynus, egerint de rebus Tuscis.

Vnum tamen in specie notandum, quod Porsena non tantùm Lucumo Clusinorum, sed *Rex Clusinus* Liuio inscribitur, Floro *Porsena Rex Etruscorum ingentibus copijs aderat*, & tunc valida res Clusina erat ob inuicti Regis præsentiam, & notant Guazzus, Villanus, quamuis plures Veterum tradant Prouinciam Lucumonibus moderatam, queis ad Fanum Voltumnæ concilia conficiebantur, & Regiam Clusinam Ciuitatem vetustam esse Porsenæ sedem palam est, Clusamque Casentini scriptoribus antiquis, vt pag. 52. ponderat D. Dynus ignotam, & addo Polibium, qui loquens de Clusio propè Clanas, inquit à Clusio à Gallis obsesso ad Vrbem contendi breui dierum trium itinere, cùm distet per LXXX. circiter milliaria, Clusa verò vltrà CXXX.

Liu. lib. 2.
Flo. lib. 1. cap. 10.

Guaz. in Cronich. Vill. stor. Fior. lib. 1. cap. 44. & 52.

Lib. 2.

Videtur etiam idem D. Dynus de C. Cilnio Mecenate incidenter locutus, & fuisse Aretinum dicit ex Lipsio, qui

Cil-

Cilnium genus superextulit cum Silio.

Cilnius Arreti Tirhenis ortus in oris.

Villamque *Mecenam* in eo comitatu C. Cilnij Mecenatis extiuis temporibus incolatu dictam corruptè *Mercenam* tradunt Aretini, eumdemque regione Clanarum oriundum etiam comprobat Augustus in epistola per Macrobium relata *Lasar Aretinum*, qui Regibus ortus erat, Porsenamque ex Atauis Mecenatis lepide Caporalis inscripsit, sed Horatius non vno tantùm, sed pluribus ait ipsius originem emanatam: Commet. ad Horat.

Tirhena Regum progenies

Propertius

Mecenas Eques Etrusca de Sanguine Regum

Martialis

Mecenas atauis Regibus ortus eques.

Et notat post Mancinellum Ascensius

Ex antiquissimis Etrurię Regibus ortus.

Lapis quoque per D. Camurrinum relatus, & ex eo per D. Dynum pag: 22. clarè patefacit hanc Regiam Familiam supra Decurionum Magistratum extitisse præpotentem, nec omittendum

inter Veterum numiſmata eodem D. Dyno recollecta vnum argenteum, ineſſe, in quo ex vna parte curru quatuor equis vecto inſedit Auriga, pluribuſque corruptis litteris hæ ſuperſunt.

ÆD. . . . CVR

Ex altera parte, Equi figura obtruncato capite ſupra collum haſtam acutam gerentis, & ſub ſpolijs, galeis, haſtiſque legitur

REX ARET.

D.Dynus in hac ſua hiſtoria M.S. denarij huius memoriam facere non prætermiſerat, ſed in pag.30. alijſque pluriмis locis de recenti apparent lineæ litura ſignata, nec opinor ab Authore; qui denarij venuſtatem mihi Florentiæ, amiciſque oſtendendo ſingulariter lapſis annis celebrauit, verius à Reuiſoribus, meque, ac Authore abſente, vt ſe fortaſſe eruditiores oſtenderent, ſed nec ſutor vltra crepidam. Verùm pro huius denarij memoria verſus dicti Codicis M.S., qui quamuis ſuperlineati cõmodè legi poſſunt, tranſcribendos cenſui. *Denarium* (inquit Dynus)

nus) *vetustissimum, ac singulare penes me cum alijs studio obseruatum; in quo sub spolijs, galeis, hastis legitur.*

REX ARET.

Videbor noua proponere nullo ex priscis Authoribus probata, hoc accidere potuit incuria scriptorum cum tali Rege nullum fuerit fortasse bellum saltem memorabile actum, patratumque sentio: itaque Regem hunc non regnasse prinsquam Tusci Romanis in Societatem recipetentur, quia non illis litteris Latinis, sed Etruscis vtebantur, nec tempore incursionis C. Hostilij cum tunc apud Senatores inesset imperij summa; at postmodum, in bello sociali teste Floro Etruria omnis, Picenum atque Campania sub suis quisque signis in Romanos acies instruxit, quas ad spem dominationis Drusus erexerat, Dux ergò exercitus Aretinorum sibi Regis nomen in ea propera expeditione ascripsisse fatendum. Hæc ille. Nomen verò talis Regis decem & octo lapsu seculorum obliuione contegitur. Lib.3. cap.18.

Ex præmissis non insulsè credendum Regem hunc de genere Cilnio Originem eduxisse, cum etiam familiæ dignitas

gnitas liqueat satis ex notatã inscriptione sub Architraui Cathedralis Aretinæ, in qua etiam Pater Ciattus asserit *Cilnia* desumi quamuis litteris Etruscis confectam legisse authumet cum tales litteras nostris hisce sæculis ignotas non didicerit; verius itaque latinis, sed Antiquissimi illius Characteris, vt difficulter legi, percipique valeant, hinc plures Aretini legisse testantur.

Ciat. hist. Perus. lib. 2.

GENS CILNIA FIDELIS
ARET. PROVIDENT.

Quam Familiam differre à Licinia satis Dyno nostro comprobatur, vt etiam eruditè ostendit Abbas Camurtinus, qui in inscriptione lapidis Lucinianẽsis legit *Lycinianum* (ita dictum in actis veterum) & cum Plebe dicti Oppidi fuisse Lycinios in gratiam Populi Romani reductos ingeniosè deducit D. Dynus ex Liuio, & in historia Aretina M.S. Patris Cammurrini, quæ præ manibus Aretinorum vagatur legi inscriptionem dicti lapidis Lucinianensis, quam ex eodem D. Dynus pag. 21. fideliter retulit, cum modo lapis adeò

extet

extet deformatus, vt magis difficulter veritas inscriptionis carpi possit; pro cuius elucidatione Appiano, Sigonio, Volaterrano patet Sillam, in Phesulanos, Aretinosque, qui ei pertinacissimè restiterunt acrius sæuitum, ac fortilitia fidis sibi Commilitonibus concessisse ad mensuram meritorum, quod etiam Dynus tradit, additque ex Thomasio Lyciniani collem natura munitum Commilitibus occupatum, Sillamque *ordinato Reipublicæ statu exindè Colonias deduxisse* comprobat ex Epitome Liuiana, sed quas Colonias ille deduxerit ob subitos, atrocesque Reipæ casus non est Autoribus priscis memoratum, nec an tunc Lucinianum fuerit ex Colonijs Sillæ ab eo, qui Lucius dicebatur denominatum; hoc desumitur ex lapide, quod cum Silla Dictator bellis fessus anno ab vrbe condita DCLXXI. Publium Seruilium, & Appium Claudium sibi ab intimis in Consules delegisset, & paulò post vita migrasset tempore prefatorum Consulum inscriptionem fuisse confectã, comprobat verò sufficienter Decurio-

Sig. de antiq. iure Italiæ lib. 3. cap. 1. Volat. Comment. Aretin.

Lib. 1.

Lib. 77.

Sigon. Cronoleg. in hist. Liuij.

num Magistratus lapide recensitus Lucinianum Coloniam, seù municipium extitisse, cum Senatores Coloniarum, ac municipiorum Decuriones appellari asserat ex Cicerone, Suetonio, ac Pomponio, Sigonius; Tacitus verò, vt egregiè idem Dynus ponderat, refert Colonias, ac municipia Clanarum exundationem extimescentia, propè quas vetustius Luciniano oppidum non occurrit, & vnum fuisse ex ijs, qui Legationes Romam miserunt probabilissimè credendum ex præmissis; hinc rectè inscriptum Luciniani in Ecclesia S.Michaelis Archangeli.

Sigon.lib.2. cap.4. Cic. pro Sextio Sueton. in August. D.Abbas Machionus in resp. ad obiecta.

Templum hoc quo vetustius.

Cùm antiquitus Minerua pro olei excellentia, ac Numina Paganorum colerentur propè Rocham, quæ Sillana dicebatur, vt traditione patet; & indicant plurimi lapides ad puteum nouum, sub Architraui, supra Ianuam in Platea, murisque oppido affixi, Turresque ostendunt munimenti antiquitatem. Terra opulenta inter magis insignes Tusciæ semper habita, in qua duo floruere summi Viri Pater Bartholo-

tholomæus Baffius inter infignes Profeffores in Ticinenfi Accademia repuputatus in Concilio Tridentino difputauit acerrimè, orauitque refte Vuadingo in Dominica fecunda Aduentus, cuius verba edita Brixiæ 1503. de ordine Patrum, at dum in Quadragefima Orator Mediolani laudes Paupertatis, abnegationifque propriæ voluntatis iufta verba Domini Noftri IESV Chrifti Mundi Redemptoris edidiffet à S. Carolo in ede ex improuifo fplendidè viuens falutatus migrauit eius monitionibus intellectis ad Cappuccinos inter Beatos habitus. Beatus Matthæus in Silua Ilicetana Senarum profunda Doctrina, ac fanctimonia effulxit, vt in longo Poemate D. Dynus recenfet, & quamuis in Manufcriptis cuiufdam Senarum legatur fuiffe de Foreftanis ex Senenfibus, contra eft, quod vulgò infcribitur, & patet in Tabellis Cenobij S. Martini Senarum *Beatus Matthæus de Luciniano*, & probat P. Landuccius Senenfis, quinimò in fuo liberculo Priorum Iliceti fub Cronicis M.S. afferit B. Mattheum

P. Lucas Vuad. de Scriptor. Minorũ.

Ann Cappuc. ann. 1579.

Pater Landuccius In Silua Ilicet. Cronicon breue in Bibliotecha S.

Martini Senarum signo † grad 8. lib. 29. num. 29. fol. 15. cap. 13. in addit ad Siluam Ilicet., lib. 41. fol. 9.
Volumen tertium Epist. eodem grad. finali.

de Luciniano esse ex Filijs Francisci Dyni, & probant Epistolæ Cardinalis Burghesij, quibus spondet separatum eumdem. B. Matthæum Dynum, quia ab origine Senarum, quæ est nobilissima Burghesiorum Patria, Pontifici anteponere ad futuram sanctificationem, quæ certè D. Dynus ignorauit cum eodem relata non sint, & cognomen B. Matthæi reliquit in albo, & equiuocatio est clara, quia vt in libris Leonum, reliquisque Signoristis Senarum legitur Dynus pronomine Forestanus. Plura alia cognomina Virorum de Familia Dyna D. Author reliquerat in albo, nè videretur fortè suæ gentis gloriam quæsisse, ego verò in margine apponi curaui, nè historia deficiens videretur.

Quod attinet ad originem. Politiani Nobiles in loco Comitiorum erexere statuam cum inscriptione

Laarti Porsenæ Ciuitatis Politianæ Fundatori

Inter quos, Aretinos, ac Sabinenses ingens viget controuersia de Patria Iulij III., Dominus Dynus asserit communiter

niter tradi antiquos Iulij natos Sabino, dicitque Feudum nobile, & extitisse Patriam Petri Montij, qui vulgò Guidalottus dicebatur, Magnus Militum Melitensium Magister.

Sarteanum conditum dicunt ab Orbeuetanis, verius auctum opinor, munitumque cum in Clanarum ditione aduersùs Senenses armis irrumperent, vt Incolæ vetustissima traditione comprobant.

Senalungam verò credunt fuisse Arcem Aretinorum, & est argumento lapis ibidem repertus per P. Camurrinum indicatus, in quo legeretur inscriptum. Famigl. Vmbre, e Toscane.

Q. FABIO CELERI
EQVITI ARETINO

Reliquas errata agnoscendo humaniter ignoscas.

Luciniani 15. *Iunij* 1695.

FINIS.

INDEX

Rerum, & Verborum.

Are-

C. *Ho-*

Clu-

Luci-

Nec

Senen-

FINIS.

Pag.	Errata	Corrige.
Pag. iv	prę ceteros	præ ceteris
	prorsima	proxima
Pag. v	elugubrato	Elucubratio
	insulze	insulse
vj. 60.62.	insignijs	insignibus
x	impunę	impune
12	Rumulidum	Romulidum
14	fodijsse	fodisse
	lęuisque	leuisque
25	inuadisset	inuasisset
29	quadragintas	quadraginta
33	milituum	militum
	pręcanentem	pręcauentem
	Ausiliarisque	auxiliarijsque
34	Iulientes	Iulienses
36	Musciolæ	Mustiolæ
38	vendicta	vendita
	iucibus	vicibus
39	tollerandas	tolerandas
42	extiua	estiua
43	oppositis	appositis
55	frontium	fontium
58	redigissent	redegissent
60	ommissis	omissis
61	nullo	nulli
	speciosora	speciosiora
63	110 hijs	ijs
64	veteras	veterum
69	Scitharum	Scijtharum
	edidi	edidit
72	insedentibus	insidentibus
73	cap.89.	119.
77	98.proprius	propius
78	immitare	imitari
	omemque	omenque
	fluctuatus est	fluctuauit
81	nobilitates	nobilitatas
82	Episcopos	Episcopo
90	Perfectos	Præfectos
94	muris	murorum
100	milliaris	milliare
109	instetit	institit
110	detrudabantur	detrudebantur
120	confluerant	confluxerant
126	ademerentur	adimerentur
	Reges	Regibus
	glistat	gliscat

